

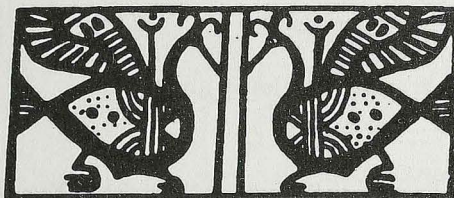

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΓΛΑΥΚΟΣ ΚΛΗΡΙΔΗΣ, ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ, ΠΑΤΡΟΚΛΟΣ
ΣΤΑΥΡΟΥ, ΜΑΡΟΥΛΑ ΒΙΟΛΑΡΗ-ΙΑΚΩΒΙΔΟΥ, ΑΝΤ. ΔΕΛΩΝΗΣ, ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ
ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ,
ΧΡΗΣΤΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΙΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ
ΧΑΤΖΗΠΑΝΑΓΗ, ΝΙΚΟΣ ΤΕΝΤΑΣ, ΛΕΥΚΟΣ ΚΛΗΡΙΔΗΣ, ΕΛΛΑΔΑ
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ, ΤΑΣΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, Α.Κ. ΤΟΦΑΛΟΣ, Μ. ΒΥΡΩΝ ΡΑΪΖΗΣ,
ΑΝΤΡΕΑΣ ΜΑΡΑΣ, ΜΙΧΕΛΕ MONDO, ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ, ΓΛΑΥΚΟΣ
ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ, ΑΝΤΩΝΑΚΗΣ ΕΥΓΕΝΙΟΥ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΡΑΜΒΑΛΗΣ, ΜΑΡΙΑ
ΡΑΛΛΗ-ΥΔΡΑΙΟΥ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΛΛΕΓΙΑΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ Γ. ΔΗΜΟΥ, ΓΙΩΡΓΟΣ
ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΝΤΙΝΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΝΙΤΣΑ ΤΟΥΣΟΥΛΗ, Γ.
ΧΑΤΖΗΚΩΣΤΗΣ, ΡΟΥΛΑ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ-ΣΤΑΥΡΟΥ, Ε.Ν. ΜΟΣΧΟΣ, ΚΙΚΑ
ΟΛΥΜΠΙΟΥ, ΑΝΔΡΕΑΝΗ ΗΛΙΟΦΩΤΟΥ, ΕΙΡΗΝΗ ΦΛΩΡΟΥ, ΘΕΜΙΣ ΘΕΟΧΑΡΟΥΣ,
ΝΙΚΗ ΛΑΔΑΚΗ-ΦΙΛΙΠΠΟΥ

392

ISSN 0554 - 3363

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΤΕΤΡΑΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Υπεύθυνη εκδότρια: ΛΟΥΛΛΑ ΚΥΠΡΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΗ
Ανδροκλέους 2, 1060 Λευκωσία ή Ταχ. Θυρ. 27355, 1644 Λευκωσία
Τηλ. 764900

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΔΟΣΕΩΣ: Ανδρούλα Ήλιοφώτου, Μαρούλα Βιολάρη-Ίακωβίδου,
Νίκη Λαδάκη-Φιλίππου, Κίκα Όλυμπιού, Νίκος Παναγιώτου, Γιώργος Ν. Χατζηκωστής,
Πάυλος Κ. Χατζημάρκος

Έτήσια συνδρομή	Κ€5.00
Έτήσια συνδρομή Ελλάδος	6.000 δραχμές
Έτήσια συνδρομή εξωτερικού	\$25 (δολάρια)
Τιμή τεύχους	Κ€2.00
Τα χειρόγραφα δέν επιστρέφονται. Φωτογραφίες επιστρέφονται. Ανάτυπα πληρώνονται στον τυπογράφο.	

Για τους συνδρομητές Ελλάδος:
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ - Λογαριασμός 080/51260530
στο όνομα Παναγιώτης Κ. Χρυσάνθης.
Αιτιολογία: Συνδρομή Περιοδικού «Πνευματική Κύπρος»
και να αποστέλλεται στο περιοδικό η απόδειξη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γλαῦκος Κληρίδης: Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος. Πάτροκλος Σταύρου: Έπιστολές για τόν Κύπρο Χρυσάνθη	73
Μαρούλα Βιολάρη: Στόν Κύπρο Χρυσάνθη	76
Άντ. Δελώνης: Στόν Κύπρο Χρυσάνθη	76
Στυλιανός Παπαντωνίου: Κύπρος Χρυσάνθης	77
Θανάσης Παπαθανασόπουλος: Δυό νέα ποιήματα	78
Σαράντος Παυλέας: Τά άμφια τοῦ Θεοῦ	79
Χρήστος Εὐθυμίου: Σέ μιάν άλλη άνοιξη	80
Δημήτρης Τσινικόπουλος: Έλα κορίτσι	81
Χρυσόθεμις Χατζηπαναγι: Καλοκαίρι	81
Νίκος Τέντας: Κύπρος Δεκαπενταύγουστος 1996	82
Λεῦκος Κληρίδης: Φέτος γιατί...	82
Έλλάδα Σοφοκλέους: Έθνική συνείδηση	83
Τάσος Άριστοτέλους: Στη μνήμη τής Εὐγ. Παλαιολόγου Πετρώνδα	84
Μαρούλα Βιολάρη: Στόν Άχιλλέα - Άλέξανδρο	84
Α. Κ. Τόφαλος: Άμμόχωστος	84
Μ. Βύρων Ραϊζης: Παρηγοριά στόν κ. Ντυ Περιέ... (μτφ.)	85

(Συνέχεια στη σελ. 147)

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΙΜΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ίδρυτής: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΔΘ'	ΜΑΪΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1999	ΑΡ. 392
------------	------------------------	---------

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Προεδρικό Μέγαρο

Λευκωσία, 2 Απριλίου 1999.

Κυρία
Λούλλα Κύπρου Χρυσάνθη,
Ανδροκλέους 2,
1060 Λευκωσία.

Αγαπητή κυρία Χρυσάνθη,

Ευχαριστώ θερμά για το αντίτυπο αρ. 388-390 της "Πνευματικής Κύπρου", το αφιερωμένο στον αείμνηστο σύζυγό σας Κύπρου Χρυσάνθη, το οποίο είχατε την καλοσύνη να μου χαρίσετε.

Με την ευκαιρία αυτή θα ήθελα να εκφράσω, για άλλη μια φορά, την εκτίμησή μου για το αξιόλογο έργο του Κύπρου Χρυσάνθη, καθώς και για τη μακρά επιστημονική και πολιτιστική προσφορά του στον τόπο.

Σας συγχαίρω για την πρωτοβουλία σας να συνεχίσετε την έκδοση του περιοδικού "Πνευματική Κύπρος" και σας εύχομαι σταθερή επιτυχία στο έργο σας.

Με τιμή,

(Γλαύκος Κληρίδης)
Πρόεδρος Κυπριακής Δημοκρατίας.

† Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΥΠΡΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Κυρία
Λούλλα Κύπρου Χρυσάνθη
Υπεύθυνη Εκδότρια Περιοδικού «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ»
Ανδροκλέους 2
1060 Λευκωσία.

Αγαπητή κ. Χρυσάνθη,

Πήραμε την «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ», Αφιέρωμα στον αείμνηστο σύζυγό σας Κύπρου Χρυσάνθη (αριθμ. τεύχ. 388-390), και ευχαριστούμε πολύ.

Αναμφίβολα μεγάλη και σημαντική υπήρξε η συμβολή του Κύπρου Χρυσάνθη στη σύγχρονη λογοτεχνική παραγωγή του τόπου μας. Τα έργα του τόσο στο χώρο της πεζογραφίας, όσο και στο χώρο της ποίησης, τέρπουν, διαπλάθουν, ψυχαγωγούν, αλλά και καλλιεργούν την αγάπη προς την Πατρίδα και το σεβασμό προς τις ηθικοπνευματικές αρχές και αξίες της ζωής. Κατά γενική ομολογία, όχι μόνο οι λογοτέχνες και οι άλλοι άνθρωποι του πνεύματος, αλλά και οι πλατιές μάζες του λαού μας, αναγνωρίζουν και εκτιμούν το έργο και την προσφορά του.

Επ' ευκαιρία, χαιρόμαστε και σας συγχαίρουμε για την πρωτοβουλία σας να αναλάβετε το φορτίο συνέχισης της έκδοσης της «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΥΠΡΟΥ».

Ευχόμαστε και προσευχόμαστε, ο Θεός να κατατάξει μεν την ψυχή του αείμνηστου Κύπρου Χρυσάνθη σε σκηνές δικαίων, εσάς δε και τους συνεργάτες σας να ευλογεί και να ενισχύει στη ζωή και στα έργα σας.

Ευχέτης προς Κύριον

for Κύπρου Χρυσάνθη

Ιερά Αρχιεπισκοπή Κύπρου
1η Ιουλίου 1999.

13 Απριλίου 1999

Κυρία
Λούλλα Κύπρου Χρυσάνθη,
Υπεύθυνη Εκδότρια,
Περιοδικού «Πνευματική Κύπρος»
Ανδροκλέους 2,
1060 Λευκωσία.

Αγαπητή μου Λούλλα,

Η ουσιαστικότερη και συγκινητικότερη εκδήλωση αγάπης και το ωραιότερο και καλύτερο μνημόσυνο για τον Κύπρο, που μπορούσες να κάνεις, το έκανες. Είναι η συνέχιση της έκδοσης της «Πνευματικής Κύπρου», με το πρώτο τεύχος, αρ. 388-390, να καλύπτει ολόκληρο το 1998.

Το ξέρεις, ήμουν στην Αθήνα τότε και του έγραψα, όταν εκείνος είχε ήδη φύγει για το τελευταίο ταξίδι. Πιστεύω πως το κενό, που άφησε, είναι αληθινά δυσαναπλήρωτο, όσο και αν τιμώ την Επιτροπή Εκδόσεως που ανέλαβε τη συνέχιση του περιοδικού. Έχω τη βεβαιότητα ότι θα δουλέψουν φιλότιμα και αποδοτικά. Αλλά δεν θα φύγει ποτέ από μέσα τους η νοσταλγία του. Το κενό της απουσίας του θα τους συνέχει. Δεν αναφέρω σε σένα που εστήριζες και ενέπνεες στη ζωή τον μεγάλο σήμερα απόντα και άξια διακονείς τώρα τη μνήμη του.

Ο Κύπρος Χρυσάνθης αναλώθηκε στη διαφύλαξη της υγείας του σώματος και στην προαγωγή των αξιών του πνεύματος. Δεν υπάρχει ικανός λόγος για να επαινέσει ισαξίως την προσφορά του. Έφυγε, χωρίς να φύγει. Έσβησε χωρίς να χαθεί. Μένουν μαζί μας πολλά από τον Κύπρο, η μνήμη της καλωσύνης και της ευγένειάς του, το πρότυπο του χαλκέντερου πατριώτη πνευματικού εργάτη και φιλοσόφου, του τίμιου φίλου και άλλα και άλλα.

Σε χαιρετώ οικογενειακά και σου εύχομαι ό,τι ποθείς.

Με αισθήματα αγάπης και τιμής

Πάτροκλος

Υ.Γ.: Θεωρώ ότι δεν πρέπει να παραλείψω να εξάρω την αξιέπαινη και γενναιόφρονα χειρονομία του Τυπογραφείου «ΘΕΟΠΡΕΣ» να αναλάβει τη δαπάνη του τεύχους. Αυτός ο μικρόσωμος – όχι πως εγώ είμαι μεγαλόσωμος – Τάκης Θεοφάνους έχει μέσα του πολλή ανθρωπιά και μεγάλο φιλότιμο, προτερήματα αντιστρόφως ανάλογα προς το φυσικό του δέμας!

ΣΤΟΝ ΚΥΠΡΟ ΧΡΥΣΑΝΘΗ

(Ιούνιος 1998 - Ιούνιος 1999)

Από τον εξώστη ενός έτους
 αναλογίζομαι τη στιγμή που μας άφησες
 Η Λευκωσία σου ορφανεμένη
 και το λευκό γιασεμί της
 εκτείνεται στον ουρανό
 για να σε φτάσει το άρωμά του
 Γύρω και μέσα μας άφθονα
 όσα κατέλιπες
 Μας λείπει το χαμόγελο
 κι ο λόγος σου.
 Τους δρόμους που άνοιξες
 προσπαθούμε να διαβούμε
 αναζητώντας δύναμη
 από το βλέμμα σου
 που μας κοιτάζει
 εδώ κι ένα χρόνο
 από μικρή γωνιά
 του ελληνικού ουρανού σου.

ΜΑΡΟΥΛΑ ΒΙΟΛΑΡΗ-ΙΑΚΩΒΙΔΟΥ

ΣΤΟΝ ΚΥΠΡΟ ΧΡΥΣΑΝΘΗ

Περνάς μ' έναν αγέρα σιγουριάς
 ανάμεσα στα φύλλα της καρδιάς μας.
 «Ωραίος ων Έλλην» κι αντρειωμένος ποιητής
 της πιο βέβαιης ηλικίας...

Περνάς μ' ένα ζεστό χαμόγελο
 ανάβοντας τις φρυκτωρίες της μνήμης
 Σελαγίζεις φως στους ογδόντα τρεις σταθμούς
 φυτεύοντας σε κάθε βήμα
 το Χριστό και την Πατρίδα
 ανάβοντας μικρές πυρκαγιές ελπίδας
 στις επόμενες γενιές
 με τα γραφτά σου...

Κατευόδιο, Κύπρο Χρυσάνθη
 Ανεμίζουμε το μαντήλι της ψυχής μας
 σινιάλο λευτεριάς και ευδίας...

ΑΝΤ. ΔΕΛΩΝΗΣ

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Στην αρχή ήταν ένα όνομα μικρό κι αγαπημένο με χρυσολούλουδα
 Που κέντριζε τις παιδικές καρδιές μας στα περιοδικά της εποχής
 Κι ύστερα γίνηκε γιατρός και δάσκαλος
 Σύμβουλος καθοδηγητής με το χαμόγελο τη γνώση και την πείρα.
 Την ανθρωπιά και το πολυτάλαντο.

Ν' απαγγέλλουμε ποιήματά του στις εθνικές επετείες
 Ν' ανεβάζουμε θεατρικά του στο σχολειό
 Βλέπω ακόμα ν' ανεμίζουν μαύρες μαντίλες
 Στην αυλή μας εδώ
 Ν' αποχαιρετούν τον Κίμωνα
 Μελανοφορούσες μαθήτριες.
 Κι ύστερα να κυκλοφορούν οι τόμοι κι εσύ ν' ανθολογείς για τα μαθητούδια
 Και ποιο να διαλέξεις και τι
 Μια ελληνική καρδιά της Κύπρου, χιλιάδες σίχοι.

Κι ύστερα να διδάσκεις ηρωικές μπαλάντες κι αέρινες τριανταφυλλένιες
 Και τα παιδιά ευσυγκίνητα να υψώνονται περήφανα
 Τόση αγάπη, τόση Ελλάδα, τόση Κύπρος σε μια τόσο μεγάλη καρδιά.

Στο γραφείο να του σφίγγω το χέρι
 Να τον ακούω ν' αφηγείται
 Τα δικά του θάνατα χρόνια, ανθρώπους και στιγμές στο Παγκύπριο
 να πιει τον καφέ του να ξαποστάσει
 να σε προτρέπει να γράψεις
 κι αυτό το τεύχος πρέπει να εκδοθεί

Και να μετρώ ένα χρόνο φευγάτος.

Μα όπου κοιτάξω τον βλέπω
 Σε στίχους του Κύπρου Χρυσάνθη
 εδώ στο Παγκύπριο Γυμνάσιο
 που τόσο αγάπησε
 υπηρέτησε, ύμνησε, αθανάτισε.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Διευθυντής Παγκυπρίου Γυμνασίου

[Προσφώνηση κατά το Φιλολογικό Μνημόσυνο που έγινε από τον Ελληνικό Πνευματικό Όμιλο Κύπρου στις 8.6.1999]

ΔΥΟ ΝΕΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΕΣΧΑΤΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

Άγαθή Μνήμη Κύπρου Χρυσάνθη

Σκεπτόμενος τὸν θάνατο δημιουργεῖς
καὶ μέσα ἀπὸ τὰ ὄνειρα δουλεύεις,
ψυχὴ διαπορευόμενῃ ἐν σκότει.

Ὁ Καβάφης ἔκλαιγε πεθαίνοντας
μὰ ὁ Καξαντζάκης γύρισε τὶς πλάτες
στὸν ἱερέα ποὺ τὸν ἐπισκέφθηκε.

Γιατὶ νὰ βασιλεύουν οἱ αἰσθήσεις,
νὰ γίνεται ἡ ἀγάπη βότσαλο
στὴν παραλία τῆς Ἀχερουσίας;

Σύντομη ποῦναι ἡ ζωὴ· δὲν προλαβαίνεις
οὔτε συγνώμη νὰ τῆς ψιθυρίσης.
Τὸ σιδερένιο δέντρο δὲν μπολιάζεται·
τὸ ἀπόλυτο μᾶς ρίχνει μὰ σκιά.

ΗΦΑΙΣΤΕΙΑ ΚΑΙ ΠΑΠΑΡΟΥΝΕΣ

Τώρα μὲ γνωρίζετε ὡς στάχτη·
ἄξιζε νὰ μὲ ξέρατε καὶ ὡς ἠφαιστειο.

Καπνίζει ὁ νοῦς μου, καίγεται ἡ ἀφή
ἀπὸ τὴ γνώση τῶν ζεστῶν πραγμάτων.

Κι ἂν ντύνομαι θρησκευτικὸ βελουδο
ἔρωτισμῶν ποὺ ἀμείβονται μὲ θάνατο,

δραστηριότητες πουλιῶν ἀκμάζουν μέσα μου
καὶ οἱ παπαρούνες στέφουν τῶν παθῶν

τοὺς λαβυρίνθους. Μελετῶ σφηνοειδῆ
πάνω στὴ λάβα τόσων ἠφαιστείων.

Φλεγόμενος ἀπὸ τὴ Λιβιδώ, Ζωὴ μου ἦταν
μονάχα ἐκεῖνα ποῦζησα μὲ τὸ μυαλό.

ΤΑ ΑΜΦΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Τὰ μάτια εἶναι παράξενα
 σὰν τὴν ἀγάπη.
 Τὰ γαρούφαλλα καίνε σὰ φωτιά.
 Θέλω νὰ κουρδίσω ἓνα βιολί·
 νὰ μάθω τὸ σωστὸ ἦχο
 νὰ μάθω πόσα κύματα
 ἔχει ἡ θάλασσα,
 πόσο καημὸ εἶχε ἡ ζωή.

«Ἡ ἄλλη ὄψη»

Ρωξάνη Παυλέα

Ἄ νὰ βρῖσκαμε τὸ Θεὸ ζώντας φυσικὰ
 ὅπως ἑνὸς λουλουδιοῦ χαμόγελο, χωρὶς
 ἀνάγκη τοῦ ἀλφαιδιοῦ νὰ βρῖσκαμε τὸ σημεῖο
 τὸ κατακόρυφο· ἄρμοζε λοιπὸν ν' ἀδειάζαμε
 τὸ νοῦ μας ἀπὸ κάθε σκέψη ἀχρηστη
 καὶ βουλιμιακή, γιὰ νὰ ἴβρισκε ὁ Θεὸς
 τὴν πόρτα μας ἀνοιχτὴ καὶ νὰ ἴμπαινε
 μέσα μας χωρὶς νὰ καπνιζόταν ὁ Θεός,
 ποὺ κατασκεύαζε τὸ ζόφο
 καὶ νὰ γεννιόταν ἔτσι τὸ φῶς τῶν ἡλιων
 καὶ μὲ τὸ φῶς τους νὰ μᾶς παρηγοροῦσε,
 γιὰ νὰ παίρνουμε κι ἐμεῖς τὴ μίμηση
 καὶ στὴν κατασκευὴ τοῦ φωτὸς
 νὰ προχωρούσαμε ξεφοβίζοντας
 τῶν σπηλαίων μας τὴν τρομώδη νύχτα.

Ὁ θάνατος γινόταν γιὰ νὰ μᾶς δωριζόταν
 μιὰ λήθη ἔστω προσωρινὴ τῶν ἀπατηλῶν
 μας αἰσθήσεων. Ἄχ ἔπρεπε λίγο ἔτσι
 νὰ λησμονούσαμε ἐκεῖνο τὸ σῶμά μας
 τὸ σχοινὶ ἐκεῖνο τὸ δύσκολο τὸ τεντωνόμενο,
 ὅπου ἀκροβατούσαμε σφιγγόμενοι,
 σὰ νὰ βασανίζαμε μὲ τὶς πολλὲς μας
 φαντασιώσεις τοῦ Θεοῦ τὴ συνειδήση!
 Ἄ νὰ κατορθώναμε ἔστω καὶ σ' ἐκεῖνο
 τὸ σχοινίον τὸ σωματικὸ
 νὰ περπατούσαμε χορεύοντας
 μέσα στὴν ταξιδιωτικὴ μας ψευδαίσθηση
 πειθόμενοι στὸν χορευτικὸ ρυθμὸ
 τῶν ἄπειρων ἡλιων τῶν ἐναλλασσόμενων
 μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ καμπύλο διάστημα

τὸ κεντημένο μὲ τ' ἀρίφνητα
 περίλαμπρα τῶν ἄστρον
 μυθώδη κοσμήματα τὰ πυρώδη,
 ἐκεῖνα τὰ περιστρεφόμενα
 ἀνθηρὰ καὶ ποικίλα
 τοῦ Θεοῦ μας ἱερατικά
 τῆς ἱερῆς του ἐργασίας ἄμφια.

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ

ΣΕ ΜΙΑΝ ΑΛΛΗ ΑΝΟΙΞΗ

Ἀνοιξη πάλι, Λευκωσία, πόλη αγαπημένη
 κι ἐγὼ σου καταθέτω σε στεφάνι ἀπὸ φύκια θαλασσινά
 τις ολονυκτίες μου χρόνων πολλῶν.
 Χωρὶς πουλιά τα μάτια καὶ κρύα
 μέσ' τους κομμένους δρόμους σου,
 χωρὶς νερό της λεμονιάς ἢ ρίζα,
 ἢ σαύρα διψασμένη σε χῶμα ξερὸ κι ἀνίσκιωτο
 καὶ δύσκολος ὁ ὕπνος ἀπὸ τους στεναγμούς των Ἀγίων.
 Κάποτε ὅμως, πόλη μου, σε μιαν ἄλλη Ἀνοιξη
 το νερό των βράχων θ' ἀφήσει
 τις ρίζες των βάτων καὶ τις υπόγειες στοές,
 θὰ τιναχθεῖ στο φῶς καὶ θὰ κατηφορήσει
 κρυστάλλινο κι ελεύθερο στο πέλαγος
 νὰ γεμίσουν οἱ γυαλοὶ ἄσπρα καράβια καὶ γοργόνες.
 Θὰ περάσει μέσ' ἀπὸ μέτωπα περιστρεφῶν,
 ἀπ' τις βελόνες των πεύκων,
 ἀπὸ φιλιὰ στα στόματα εφήβων,
 θ' ἀσπρίσει με την ἀνάσα του
 καμάρες ερημοκκλησιῶν καὶ πεσμένες κολώνες.
 Θὰ εκραγούν οἱ σπόροι οἱ υπόγειοι καὶ μυστικοὶ
 στη γῆ τη διψασμένη,
 οἱ νιοὶ βλαστοὶ θε ν' ἀρπαχτοῦν ἀπ' τους ἀγκῶνες του ἡλίου
 καὶ θ' ανεμίσουν κάτω ἀπὸ πανιά ἀέρηδων ἀμόλυντων
 κι ἀπὸ φτερούγες σπουργιτιῶν,
 νὰ πρασινίσουν οἱ κάμποι
 ν' ἀρχίσει ὁ νέος θερισμός.
 Τότε θὰ συναντηθούμε ξανά, πόλη αγαπημένη,
 ἐσύ καθισμένη στο βλέμμα του Θεοῦ
 κι ἐγὼ ν' ἀκολουθῶ με βήματα περπατησιάς καινούριας
 τῆς λιτανείας ἀνθρώπων καὶ ψυχῶν
 μέσ' τους ολάνοιχτους δρόμους σου.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

ΕΛΑ ΚΟΡΙΤΣΙ

Έλα
 Κορίτσι της νύχτας λυσίκομο
 Μάζεψε ροδόχρωμα κοχύλια
 Απ' τα νερά της λησμονιάς
 Έλα
 Κορίτσι της μνήμης
 Σύναξε της Άνοιξης τον άνεμο –
 Δροσιά στη θέρμη της θάλασσας
 Έλα
 Και φύτεψε ελιάς κλωνάρια
 Στο πρόσωπο της παγωνιάς
 Έλα
 Κορίτσι μάζεψε κυκλάμνα
 Απ' τα σιωπηλά συντρίμια του χτες
 Έλα
 Και φίλησε την εύθραυστη σκιά
 Θέρμανε με τα χείλη σου
 Τα ναρκωμένα μου όνειρα.
 Και κάτω
 Απ' το άπειρο βλέμμα των πουλιών
 Δείξε μου το δρόμο της αγάπης.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΙΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Τò θέρος των υποσχέσεων
 στου ονείρου τις θάλασσες.
 Και γω να περπατώ πάνω σε λαύρες
 Φωτιά η ασφαλτός
 τη δειλινή δροσιά ν' αποζητά
 και του γιασεμιού τη μυρωμένη ανάσα
 το θέρος των ελπίδων
 στων ταξιδιών τα φτερά
 Και γω να σταματώ
 στη διασταύρωση του δρόμου.
 Ήλιος ζεστός στο καμίνι του χρόνου
 Το ποτάμι ξεράθηκε
 Δεν κυλά πια τα νερά του
 Πώς να ξεδιψάσω την άβυσσο
 τούτο το καλοκαίρι...

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ ΧΑΤΖΗΠΑΝΑΓΗ
 Καλοκαίρι 1998

ΚΥΠΡΟΣ ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1996

Δεν πρόλαβαν το χορό των Αποστόλων. Θρήνος
 έμειναν της Θεοτόκου, μυστική του Γένους
 κοινωνία για τη λειτουργία της Ελευθερίας
 οι Κύπριοι Σολωμού Σολωμός, Ισαάκ Τάσος.
 Αρματώνει παλληκάρια οργής παράπονο
 στην τουρκοπατημένη Κύπρο, να μη κλαίει
 ξεχασμένη η Αγγελόχτιστη, η Αχειροποίητη,
 της Μελανδρύνας και των Καθαρών η Παναγία,
 που στο Αλωνάκι της δάκρυ το νάμα τρέχει.
 Ευλογημένοι της μοίρας ευέλπιδο μέλλουν
 θεοτοκάρη: «Ρύσαι ημάς Υπεραγία Δέσποινα
 βαρβαρικής αλώσεως, ματαιολόγων ρήσεως!»,
 και συναντούν, φωτιάς απτοί, στο Παραλίμνι,
 αίγλη ζωής αιώνιας κυανόλευκη δόξα.
 Η Παναγία, Κόρη θαλασσινή και Τροοδίτισσα,
 Φανερωμένη, Σώτειρα και Οδηγήτρια Ελλήνων,
 από αρχαίο μονοπάτι στον κόσμο φέρνει
 νέους μεθυσμένους Ιστορίας χνώτο και λιβάνι
 αγρύπνιας απροσκύνητου λαού, Λαών ελπίδα,
 να μη χαθούν στη λησμονιά τιμή και χρέος...

ΝΙΚΟΣ Α. ΤΕΝΤΑΣ

ΦΕΤΟΣ ΓΙΑΤΙ...

ΦΕΤΟΣ ΓΙΑΤΙ στο σπίτι μου φωλιάσαν χελιδόνια,
 Που φτερουγίζουνε τρελά στο γαλανό ουρανό,
 ΓΙΑΤΙ τόσ' αναπάντεχα άνθισαν κι οι γαρδένιες,
 Σκορπίζοντας το μύρο τους μες τη φεγγοβολιά;

ΦΕΤΟΣ ΓΙΑΤΙ λουλούδισαν γλάστρες που δεν ανθίζουν
 και σμίξανε το μύρο τους με κάποια γιασεμιά,
 ΓΙΑΤΙ πετροχελιδονα σκορπίσαν τες χαρές τους
 Απότομα, ασταμάτητα στη γύρω γειτονιά;

ΦΕΤΟΣ ΓΙΑΤΙ τόση χλιδή στον οργασμό της φύσης,
 ΓΙΑΤΙ τόσα αρώματα και τόσες μυρωδιές,
 ΓΙΑΤΙ τόσα σκιρτήματα γιατί τόσα λουλούδια,
 Σ' ένα πρωτόγνωρο άγγιγμα της άνοιξης ξανά;

ΕΙΝΑΙ ΓΙΑΤΙ χειμώνασε εφέτος η ζωή μου
 Που πέρασε χωρίς σκοπό με δίχως τη φωτιά,
 και χρειάζόσουνα εσύ, Άνοιξη αγαπημένη,
 Να ξαναφέρεις μέσα μου τα νειάτα τα παλιά...

ΛΕΥΚΟΣ ΚΛΗΡΙΔΗΣ

26.5.1997

ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

Δεν υπάρχουν περιθώρια
 για συγχώρεση
 στην αλύτρωτη ψυχή
 του Γλαρίωνα
 και του Βουφαβέντο.

Ο άνεμος της Κερύνειας
 κοντράρει τη σιωπή μας!
 Ο άνεμος της Κυθρέας
 κοντράρει τη σιωπή μας!
 Κι ο άνεμος της Μόρφου
 κοντράρει τη σιωπή μας!

Η φωνή του Τεύκρου
 δραπετεύει
 μέσα από τους αιώνες
 και μας ψάχνει
 απεγνωσμένα.

Κι ο Πενταδάκτυλος δίπλα μας!
 Η πιο μεγάλη γροθιά
 στο υπογάστρο
 της εθνικής συνείδησης.

Κι όμως ο Πενταδάκτυλος
 είναι κάθε πρωί
 απέναντι!

Τον αντικρύζω
 και νομίζω πως κάθε μέρα
 μετακινείται,
 πως ξεμακραίνει,
 πως στρέφει τα νώτα
 κατά το βορρά!

Αλοίμονο
 αν χαθεί
 και ο Πενταδάκτυλος!

ΕΛΛΑΔΑ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ
ΤΗΣ ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ ΠΕΤΡΩΝΔΑ

Μεγάλωσες τα σπίτια μας
μεγάλωσες τα σχολεία μας
τη φωνή μας
τα παιχνίδια μας
μεγάλωσες τους ουρανούς μας
τις ψυχές μας
με τα βιβλία σου
μεγάλωσες τόσο πολύ τις ψυχές μας
που χωράνε τον ήλιο.

ΤΑΣΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΣΤΟΝ ΑΧΙΛΛΕΑ-ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ

29 Απριλίου 1999

Τώρα που η σκέψη κι ο κόσμος
πλημμυρίζουν μ' εσένα.
Τώρα που η ζωή ομορφαίνει
με το γέλιο και τ' άγγιγμά σου.
Τώρα που το καθάριο, γαλάζιο βλέμμα
κι ο λόγος σου
δίνουν νόημα σ' όλα,
προεκτείνουμε τη ζωή
και γεμίζει η ψυχή μας μ' εσένα
αγγελούδι του κόσμου
αγγελούδι δικό μας
Αχιλλέα-Αλέξανδρε.

ΜΑΡΟΥΛΑ ΒΙΟΛΑΡΗ-ΙΑΚΩΒΙΔΟΥ

ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ

Στην Άμμόχωστο κάποτε
μιλούσανε χρυσάφι
μετάξι, άσήμι.
Τρακόσοι έμποροι άπ' την άνατολή
Τρακόσοι άπό την δύση.
Τριακόσιες έκκλησιές έχουνε χτίσει...

(Πολλοί έχουν πει
μιά έκκλησιὰ για κάθε μέρα)
Τόσοι θεοὶ
τόσοι πιστοὶ
καὶ τόσοι καλονάρχες
στὸν τόπο αὐτό!

Τρακόσοι ἔμποροι
καὶ τόσες ἐκκλησιᾶς
στεῖρες στὴν ἄμμο.
Μὰ στὴν Ἀμμόχωστο μπροστὰ
στοῦ λιμανιοῦ τὴν πύλη
καράβια ἀστραφτερὰ
πανέτοιμα καὶ φορτωμένα.
Τοῦ κλειδοκράτορα ἡ φωνὴ
τὸ δέιλι ἀργὰ τους κράζει.
Ἔναιτε καὶ θὰ κλείσουμε.
Στὰ τείχη ἔμπάτε
Δύση, Ἀνατολή.
Πορνεύεται ἡ τιμὴ
στὴν πλάστιγγα στὸν πῆχη.
Ἐλάτε.

A.K. ΤΟΦΑΛΟΣ

«ΠΑΡΗΓΟΡΙΑ ΣΤΟΝ κ. ΝΤΥ ΠΕΡΙΕ ΓΙΑ ΤΗ ΘΑΝΗ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ»

τοῦ François de Malherbe (1607)

1. Ἡ συντριβὴ σου, Ντυ Περιέ, θὰ εἶναι αἰωνία;
κι οἱ θλιβεροὶ συλλογισμοὶ
πού ἔφερε στὸ πνεῦμά σου ἡ πατρικὴ λατρεία
θ' αὐξάνουνε κάθε στιγμή;
19. Ὁ Θάνατος σ' ὠμότητα δὲν ἔχει ὁριὰ του·
ἄδικα τοῦ ζητοῦμε.
Ἀπάνθρωπος, ἐρμητικὰ σφραγίζει τὰ αὐτιά του
καὶ μᾶς ἀφήνει νὰ θρηνοῦμε.
21. Μουρμουρητὰ ἐνάντια του κι ἀπάλεια καρτερίας
δὲν ὀδηγοῦνε πουθενά.
Νὰ θέλεις θέλημα Θεοῦ, γνώση παρηγορίας,
πού ἤρμεοῦν ἀληθινά.

Ἀπόδοση: Μ. ΒΥΡΩΝ ΡΑΪΖΗΣ

ΤΟ ΠΑΛΕΜΑ

I

Γ' ακρωτηριασμένα αγάλματα
 – μούχλα και γάνα –
 έργο της πιο απάνθρωπης κίνησης
 μύτες ανθρωποκτόνων ακοντίων
 και τα τσακάλια
 που λιανίζουν τις σάρκες των αμνών
 άξεστοι συνδαιτημόνες
 χορεύουνε άγρια
 και οι πατούσες τους
 πνιγμένες στο αίμα
 των θυμάτων τους.

Οι ραγισμένοι αμφορείς
 – αλάτι και σκόνη –
 οδυνηρά κατάγματα κερκίδων
 συνήθειες κακότροπων ανθρώπων
 και τα σκουλήκια
 συρόμενα κακεντρεχώς
 παρέα με χαμαιλέοντες
 συναθροισμένα
 με τις κοιλιές πρησμένες
 από τη λεία
 της κακίας τους.

II

Τò λαμπερό κρανίο της Αθηνάς
 – φως και σοφία –
 αρμονικά τσακίσματα χορού
 αιχμές φωτός κατά του ερέβους
 και οι δημιουργοί στο δρόμο
 αγέρωχοι μπροστάρηδες
 παρέα με τους ποιητές
 πάντα ακάθεκτοι
 με τα κοντάρια σταυρωτά
 κλείνουνε ερμητικά
 κάθε υπόνομο.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΤΑΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΒΑΣΙΛΙΣΚΟΙ

Ὁ ἥλιος
 ραίνει μὲ λευκότητα ἀσβέστη
 τοὺς τραχιοὺς βράχους
 τοὺς μαυρισμένους·
 ἀπ' τὸν χρόνο.

Ὡραῖος λαὸς
 – ποὺ ζεῖ
 στὸν ἥλιο –
 θυμᾶται,
 ἀπολαμβάνει
 αἰώνιες ἱστορίες
 ἀγάπης,
 ἀνασαίνει τίς μυρωδιές
 τοῦ σιταριοῦ,
 τῶν λιόδεντρων
 καὶ τοῦ καλοῦ κρασιοῦ
 ἀνάμεσα σὲ σιωπηλὰ σπίτια.

Ἄνθρωποι τοῦ ἡλίου,
 ἄνθρωποι τοῦ Νότου
 μὲ καρδιὰ
 ἀπὸ πέτρα
 τώρα
 ἔχουν τὸ βλέμμα στραμμένο
 στὸν μακρινὸ ὄριζοντα.

Σ' ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ, ΘΕΕ ΜΟΥ!

Μεθᾶ
 ἢ θάλασσά μου
 ἢ κρυσταλλένια
 κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο
 τοῦτο τὸ μεσημέρι
 στὸ τέλος τοῦ καλοκαιριοῦ.

Μέ ὄρμη
 γεμάτη εὐγνωμοσύνη
 εὐχαριστῶ τὸν Κύριο
 ἄν φιλάνθρωποι
 λογισμοὶ
 χορεύουν
 ἐπάνω στὰ κύματα
 μπροστὰ
 στὸ σκηνικὸ
 τῶν βουνῶν
 ποὺ κάνουν γαλάζιο
 τὸ φῶς.

Στὸ πρόσωπο
 λαμπυρίζουνε
 δάκρυα
 ἀγάπης:
 ἡ ζωὴ
 πορεύεται
 στὸ δρόμο
 τοῦ αὔριο.

ΟΔΟΙΠΟΡΟΣ

Ἀμνήμων
 σιωπηλὸς
 ὁδοιπόρος
 χαμένος
 στὸν χρόνο,
 εἶς' ἕνας ναυαγὸς
 ποὺ ἀποζητᾶ
 τὴ γωνιά τοῦ σπιτιοῦ του
 καὶ τὴν Πατρίδα.

Δαρμένος
 ἀπὸ τὴ θάλασσα
 τὴν ταραγμένη
 ἀπὸ ἕναν πόλεμο
 ποὺ ποτέ δὲν τὸν θέλησε,

στάθικες θύμα
 έξορίας
 μαζί μ' έναν στεναγμό
 που απόμεινε
 για μιὰ δίκαιη Ειρήνη
 και τὸν Ἔρωτα.

ΒΡΟΧΗ

Ἀπρόσμενες
 σταγόνες
 στολίζουν με μαργαριτάρια
 τὰ τζάμια
 τῶν σπιτιῶν.
 Κατεβαίνουν ἀργὰ
 στὰ κλαδιὰ τῶν δέντρων
 στοὺς δρόμους
 στὰ χωράφια:

.....
 ἐπὶ δίκαιους
 και ἀδίκους
 με τὴν ἴδια
 ἀφθονία.
 Ἡ βροχὴ
 – τώρα –
 ἀσπάζεται
 τ' ἀμπέλια
 δωρίζοντας δύναμη
 σ' ὅλα
 ὅσα μαθητεύουν
 στὸν Ἥλιο.

(Περιοδ. *Verso il Duemila*, Μάϊος-Δεκέμβριος 1998, Salerno, σσ. 9-10)

MICHELE MONDO

Μετάφρ.: Γ. ΧΑΤΖΗΚΩΣΤΗΣ

ΑΠΛΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ

ΟΡΘΡΙΝΟ

Και νὰ ζυγίζεις μές στον ὄρθρο τὸ κρασί
 τῶν ἄλλων σου ἡμερῶν
 μιὰ δέσμη φιλική
 καὶ νᾶρχεται τὸ φῶς σὰ νύφη στ' ἀκροδάκτυλά της
 ν' ἀνοίγει ἓνα λιβάδι ἀγάπη
 μ' ἓνα καινούργιο γράμμα στὰ μαλλιά της.

Η ΛΕΞΗ

Ἡ λέξη μπῆκε μές τις φλέβες μου
 μὲ χτύπο θαυμαστό
 προσέκρουσε στοὺς κρόταφούς μου
 καὶ μὲ ἀναστάτωσε μὲ τὸ κρασί τῶν εἴκοσί μου χρόνων
 «Ἐλευθερία», «Ἐλευθερία».

ΟΙ ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΙΣ

Στοὺς εὐπρεπεῖς ἀγῶνες τῶν γραμμάτων
 ὁ βίος μου διέρευσε.
 Τώρα στον τελευταῖο σταθμὸ μὲ τυραννοῦν
 οἱ παραλείψεις.
 Ὁ βίος βραχύς, τὰ γράμματα δὲν ἔχουν τέλος.
 Ἡ τελευταία παρηγοριά μου.

ΚΟΝΤΑ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Κουβέντες εὐκρατες κοντὰ στὴ θάλασσα
 χωρὶς θανάτους
 ἔτσι σὰν «καλημέρα» σὲ ἄγνωστο περαστικό
 ἀπλοὶ ἤχοι σὰν ἀνάσες βρέφους
 εἰκόνες τῆς καρδιάς
 μιὰ πυραμίδα φῶς
 κι ἴσκιος τοῦ γλάρου...!

ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ

Τὸ βράδυ οἱ δρόμοι γίνονται παρθένοι
 μὲ μιὰ σιωπὴ ὑπεράγια σὰ μάτια παιδικά.
 Μὲ τὰ καμένα τοῦ πρωينوῦ μαλλιά τὸ πάθος τῆς ζωῆς
 πολύχρωμο ξεχύνεται κι οἱ δρόμοι χάνουν τὴν εὐπρέπειά τους.
 Τὸ ἡλιοβασίλεμμα καλεῖ τὴν κούραση μ' ἓνα ποτήρι καλοκαιρινό
 κι ἓνα γλυκὸ κεράσι δειλινό.
 Κι ὁ κύκλος συνεχίζεται
 στὴν ἐπανάληψη μαθητικῶν θρανίων.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΚΑ

I

Δὲν ξέρω ἂν θὰ περάσει τ' ἀδυσώπητο λεωφορεῖο!
 Θὰ μείνω ἐδῶ στὸ ὑγρὸ κι ἐρημικὸ καναπεδάκι
 δυὸ στάλες ἄνθρωπος μὲ παρελθὸν πολύχρονο
 νὰ μπῶ στοῦ σκοταδιοῦ τὸ βάθος δίχως λύχνο
 ἔτσι παραδομένος σὰν τὸν ἄνεμο στὰ φύλλα
 χωρὶς παράπονο, χωρὶς ἐκπλήξεις
 «ἀφήνοντας γι' αὔριο τὸ Αὔριο».

II

Πῶς μὲ προσπέρασε ἡ ζωὴ κι ἔγινα λάθος!
 Μὲ τυραννοῦν οἱ μῦθοι μ' ἔγχρωμα ἐπεισόδια.
 Ἄν κάποτε γυρίσω στὸ προαύλιο τῆς ζωῆς
 καινούριο σχῆμα θὰ ζητήσω
 λιτὸ σὰ μυστικὴ φωνὴ χωρὶς ἀπήχηση,
 πολὺ δικό μου περιθώριο γι' ἀπλὲς κινήσεις.

III

Ἄφήνω πιά τὰ ὠραία τοπία τῆς μέρας
 κι ἀποδημῶ στὰ φθονερά τοπία τῶν γερατιῶν.
 Τίς ἀδυσώπητες αἰσθάνομαι εἰσβολές
 φτωχῶν συλλογισμῶν,
 στοὺς χαλασμένους οὐρανούς περιδιαβάξω
 κι ἀναπολῶ τῆς νιότης τίς προθέσεις,
 κείνο τὸ θαῦμα ποὺ τὸ λένε «μέλλον».

IV

Είμαι ένα πικραμένο αλφάβητο
φθινοπωρινό,
όλασπρος χαρταετός σε γαλανό ουρανό
του Ήκτωβρη, πού μιλά για Ελλάδα
και λίγη «έλευθερία».

V

Την απροστάτευτη νά τρέμεις μέρα
πού ξεκινά με απρόβλεπτη συνάντηση:
Στό πεζοδρόμιον όλισθαίνει αναποφάσιστη
και χάνεται στό απρόσεκτο γραφείο
γεμάτο άτίθασα χειρόγραφα.
Κι έτσι άσυμμάζευτος στή μέση φθονερών συλλογισμών
νά καρτεράς τό βράδυ νά σε αποκοιμίσει
σ' ένα κρεβάτι από στοργή άδειανό.

VI

Δώστε μας πίσω τό χαμένο πρόσωπό μας,
κείνη τήν έκπαγλη έφηβεία.
Τή σεβαστή μας συλλογή δέν εκτιμοῦμε πιά.
Ένα φεγγάρι αισθήσεις προτιμοῦμε
σε μιās παλιās μας γειτονιās γωνία.
Κείνα τ' άγέρωχα άπογεύματα είχαν
Θεό πολὺ στ' αὐτί τους.

VII

Φράσεις μικρές άνώδυνες τό μέσα πλουτό μας
τήν ήλικία μας και τήν πείρα στοργυλεύουν,
Έλα πού φτάνει ή ώρα και τίς δυσκολεύει
κι εκφράζονται με μιὰ ματιὰ ή συνήθως
με τήν άπλη χειρονομία.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Η ΚΥΡΙΑ ΜΑΡΗ

– Και τώρα τι θα γίνει Λαφκούιν μου;

Είναι η φωνή της κυρίας Μαρής που με διακόπτει από την παρακολούθηση των δεινοπαθημάτων και των ανδραγαθημάτων του «παιδιού».

(Διευκρίνιση: «παιδί» ονομάζαμε, κατά τις δεκαετίες 40, 50, 60, δεν ξέρω μετά αν άλλαξε ονομασία γιατί σταμάτησα, λόγω τηλεόρασης, να πηγαίνω κινηματογράφο, τον πρωταγωνιστή στα διάφορα καουμπόγκα ή αστυνομικά ή γκαγκστερικά έργα, που κατάφερα να νικά τους κακούς και να αποδίδει δικαιοσύνη στον κινηματογραφικό, φτιαχτό κόσμο. Τέτοιου είδους άνθρωπος δεν συναντάται στην πραγματική ζωή. Δυστυχώς.)

Τέλος η διευκρίνιση.

Το «παιδί», όπως θα καταλάβατε ήδη, βρίσκεται σε δύσκολη θέση και κινδυνεύει να χάσει τη ζωή του και μαζί τον αγώνα του για δικαιοσύνη και επιβολή του νόμου και της τάξης. Παρόλον ότι η πείρα από προηγούμενα κινηματογραφικά έργα μάς έχει διδάξει πως ο τιμωρός των κακών στο τέλος θα νικήσει, εμείς, τα αφελή ανθρωπάκια, που παθιαζόμαστε με τον κινηματογράφο, αγωνιούμε. Και φυσικά αγωνιά και η κυρία Μαρή που δεν μπορεί να διαβάσει τους υποτίτλους και γι' αυτό περιμένει από κάποιο διπλανό της να της πει τι γίνεται. Ένας δε «διπλανός», που της διαβάξει τα γράμματα ή που συζητά μαζί της το έργο, είμαι εγώ.

Έτσι και τώρα με ρωτά «Τι θα γίνει Λαφκούιν μου»; Το «Λαφκούιν» είναι το υποκοριστικό του Γλαύκος, κατά την κ. Μαρή.

Θέλει δηλαδή η κ. Μαρή να προβλέψω τη συνέχεια του έργου. Φυσικά για κάποιο φανατικό κινηματογραφόφιλο, όπως ήμουνα εγώ και η κ. Μαρή, η τελική κατάληξη του έργου είναι γνωστή. Το «παιδί» θα τους κάνει όλους «ζάφτιν» και θα ζήσουν εκείνοι καλά, οι καλοί, οι άλλοι θα μπουν είτε στο χώμα είτε στη φυλακή, και εμείς καλύτερα.

Το πρόβλημα με το συγκεκριμένο έργο είναι πως η κ. Μαρή είχε δει το ίδιο έργο και το προηγούμενο βράδυ και παρόλ' αυτά ρωτά εμένα για τη συνέχεια. Αυτό μου κάνει εντύπωση και την ρωτώ;

– Μα κυρία Μαρή μου, αφού είδες το ίδιο έργο χτες βράδυ, γιατί ρωτάς εμένα για τη συνέχεια;

Η απάντηση ήταν πληρωμένη και με άφησε άφωνο.

– Χτες βράδυ νίκησε το «παιδί» τον άλλο. Πού ξέρω εγώ τι θα γίνει απόψε;

Η κ. Μαρή έβλεπε τα έργα του κινηματογράφου σαν μέρος της πραγματικότητας. Ίδρωνε, αγωνιούσε, παθιαζόταν με τα πάθη ηρώων και, αν της το επέτρεπαν τα γερασμένα πόδια της, θα ανέβαινε στο πανί να βοηθήσει το «παιδί» στον αγώνα του.

Εδώ θα πρέπει να κάνουμε μια παρένθεση για να εξηγήσουμε τι ακριβώς ήταν η κ. Μαρή.

Η κ. Μαρή ήλθε στην Κύπρο από τη Μικρά Ασία, νεαρή και όμορφη, λίγο πριν από την Καταστροφή, κατά τη διάρκεια του πρώτου μεγάλου πολέμου. Βρήκε δουλειά σαν οικιακή βοηθός σε μια καλή παφίτικη οικογένεια και έγινε βέρα παφίτισσα, σε όλα, εκτός από την ομιλία. Μιλούσε πάντοτε με προφορά μικρασιάτικη και το κύριο χαρα-

κτηριστικό της ομιλίας της ήταν πως σε όλα σχεδόν τα κύρια ονόματα και όπου κατά τη γνώμη της ταίριαζε έβαζε μπροστά από το όνομα ένα ε. Έλεγε π.χ. «ε Ανδρέας ε γιατρός». Χρησιμοποιούσε δηλαδή το ε στη θέση του άρθρου ο. Γι' αυτό κι η κυρία Μαρή ήταν σε όλους γνωστή σαν η «ε Μαρή».

Ο αρχηγός της παφίτικης οικογένειας στην οποία μπήκε σαν οικιακή βοηθός η «ε Μαρή» την κληροδότησε στους απογόνους του μαζί με το σπίτι του και τα άλλα υπάρχοντά του.

Εγώ την κυρία «ε Μαρή» τη θυμούμαι σε μια ακαθόριστη ηλικία κάπου μεταξύ 50 και 70. Μιλούμε βέβαια για τη δεκαετία του 40 κατά την οποία ένας που περνούσε τα 45 εθεωρείτο γέρος και ένας εξηντάρης υπέργηρος.

Είχε πρόσωπο σουρωμένο σαν ύφασμα «πλισέ», τα μαλιά της κόκκινα από τη χεννά, σφιχτοδεμένα σε μικρό κότσο και με ένα χρωματιστό μαντήλι πάνω τους. Ήταν μικροκαμωμένη, αδύνατη μα κυρίως αεικίνητη. Ήξερε τα πάντα. Για τον πόλεμο, για τους ανθρώπους, για τη γειτονιά, για τον τόπο. Για όλα μπορούσε να σου μιλήσει με τη χαρακτηριστική μικρασιάτικη προφορά της και με το ε μπροστά από όσες λέξεις της φαινόταν πως ταίριαζε.

Δυο μεγάλες αγάπες είχε η κυρία Μαρή. Τα μικρά παιδιά, τα μωρά και τον κινηματογράφο. Όλα σχεδόν τα παιδιά της γειτονιάς, μικρά ή πιο μεγάλα, είχαμε κατά καιρούς περάσει από τις στοργικές αγκάλες της.

Φυσικά την περισσότερη αγάπη της την ξόδευε στα μικρά παιδιά της οικογένειας στην οποίαν ήταν προσκολλημένη. Είχε ένα πολύ μεγάλο απόθεμα αγάπης η κ. Μαρή το οποίο διοχέτευε στα μωράκια της γειτονιάς μια και η ίδια είχε μείνει ανύπαντρη.

Η άλλη μεγάλη αγάπη της ήταν ο κινηματογράφος. Τον αγάπησε από τον καιρό του βωβού και τον ερωτεύτηκε παράφορα όταν αυτός άρχισε να μιλά έστω και σε γλώσσα που αυτή δεν καταλάβαινε. Ήταν τακτική πελάτισσα στο βωβό κινηματογράφο του Βασιλάκη, όποτε αυτός είχε έργο. Μετά, όταν άνοιξε το «Τιτάνια» του Γληορή, πήγαινε σ' αυτόν σχεδόν κάθε βράδυ, ακόμη και όταν παιζόταν το έργο σε επανάληψη. Όταν οι κινηματογράφοι έγιναν δυο, με το άνοιγμα του «Αττικόν», τότε πήγαινε εναλλάξ, μοίραζε δηλαδή την κινηματογραφική της εύνοια και στους δυο κινηματογράφους.

Κατά τη δεκαετία του 50 η κ. Μαρή είχε τελικά περάσει, σαν κληροδότημα, σε ένα γιατρό, τον Ανδρέα, συγγενή του κυρίου στον οποίο είχε μπει οικιακή βοηθός. Τώρα, κοντά στο νέο της «μάστρο», η κ. Μαρή πήρε αυτόματη προαγωγή, έγινε βοηθός νοσοκόμα και κυρίως ένα είδος θηλυκού «μπάτλερ» στην κλινική του κ. Ανδρέα. Ήταν ο απόλυτος κυρίαρχος της κλινικής. Τον Ανδρέα τον ενδιέφερε μόνο το επιστημονικό-ιατρικό μέρος. Για όλα τα άλλα είχε μεταθέσει τις ευθύνες του στην κ. Μαρή.

Ένα μόνο παράπονο είχε ο ε γιατρός ε Ανδρέας από την κ. Μαρή. Αυτή ήθελε να κάνει κουμάντο όχι μόνο στην κλινική αλλά και στην ιδιωτική ζωή του γιατρού. Του έκανε προξενιά, ενδιαφερόταν για τις παρέες του, σχολίαζε τους φίλους του.

– «Ανδρέα, γιε μου», έλεγε, «γιατί κάνεις παρέα με τον Κώστα; Αυτός είναι Μιχαηλιδικός και εσύ είσαι με τον Μπακλαβόπουλο. Τι κοινό έχετε εσείς οι δυο;»

Η κ. Μαρή δεν μπορούσε να καταλάβει τι κοινό θα μπορούσαν να έχουν οι δυο νέοι. Ξεχνούσε τις διασκεδάσεις, το ποτό, τις γυναίκες, τα ξενύχτια, τα ταξίδια στη Λεμεσό για μια πιο ανθρώπινη προσέγγιση με καλλιτέχνιδες.

Όταν μάλιστα οι δυο φίλοι απόκτησαν μόνιμες φιλενάδες κάποιες Ουγγαρέζες καλλιτέχνιδες, που έρχονταν πότε-πότε στην Πάφο να βρουν τους φίλους τους, σχολίαζε:

– «Έρχονται οι Ουγγαρέζες και ενοχλούν τους γιατρούς.»

Όχι, ο φίλος του Ανδρέα, ο Κώστας, δεν ήταν γιατρός, όπως πιθανόν να έχετε συμπεράνει από το σχόλιο της κυρίας Μαρής, ήταν δικηγόρος. Και οι δυο Ουγγαρέζες όταν έρχονταν να δουν τους φίλους τους πήγαιναν η κάθε μια στο δικό της.

Γιατί λοιπόν η κ. Μαρή έλεγε:

– «Έρχονται οι Ουγγαρέζες και ενοχλούν τους γιατρούς;»

Απλούστατα γιατί ο ε γιατρός ε Ανδρέας της είχε υποδείξει πως πρέπει να χρησιμοποιεί τον πληθυντικό όταν συνομιλά με τους άλλους. Έτσι η κ. Μαρή πήρε την οδηγία του ε Ανδρέα τοις μετρητοίς και σχολίαζε:

– «Έρχονται οι Ουγγαρέζες και ενοχλούν τους γιατρούς.»

Με το πρόβλημα της μη σωστής χρήσης του πληθυντικού από την κ. Μαρή έχουμε κι ένα αρκετά ωραίο επεισόδιο που έγινε στην κλινική του κ. Ανδρέα.

Μια μέρα κατέπλευσε ένας χωρικός, συνοδεύοντας την έγκυο σύζυγό του, για τις τρέχουσες γυναικολογικές εξετάσεις της δεύτερης. Ήταν ακριβώς τις μέρες κατά τις οποίες η κ. Μαρή αποφάσισε να ακολουθεί πιστά τις υποδείξεις του κ. Ανδρέα για τη χρήση του πληθυντικού. Τους είπε λοιπόν.

– «Καθήστε στους καναπέδες ώσπου να έρθουν οι γιατροί.»

Στη συνέχεια έγινε ο πιο κάτω διάλογος ανάμεσα στο ανδρόγυνο:

– «Ίντα που ακούω, έχει και άλλο γιατρό στην κλινική;»

– «Ξέρω και εγώ.» Είπε ο σύζυγος.

– «Μα έπιασε συνέταιρο ο Ανδρέας;»

– «Πού να ξέρω;»

– «Εγώ εν δέχομαι να με εξετάσει άλλος από τον Ανδρέα», δήλωσε δεσμευτικά η σύζυγος.

– «Κάτσε χρυσή μου να δούμε.»

– «Όι. Πάμε να φύγουμε.»

Ευτυχώς εκείνη τη στιγμή εμφανίστηκε ο γιατρός ο Ανδρέας, μόνος του χωρίς συνέταιρο, και λύθηκε η παρεξήγηση.

Η εξέταση πήγε καλά και μάλιστα, απ' ό,τι άκουσα, το ζευγάρι είχε ζητήσει από την κ. Μαρή, της οποίας είχαν εκτιμήσει τις γυναικολογικές γνώσεις, που ήταν αντιστρόφως ανάλογες των γραμματικών, να βαφτίσει και το μωρό. Δεν μπόρεσα να μάθω αν πράγματι το βάφτισε.

Η κ. Μαρή έζησε καλά με τους δυο κινηματογράφους της Πάφου. Ήταν δε πάρα πολύ πιο ευτυχισμένη όταν οι δυο κινηματογράφοι έγιναν τρεις. Πήγαινε δυο βράδια στον καθένα και το έβδομο βράδυ στο σινεμά του Γληορή, με τον οποίον ήταν φίλοι από παλιά.

Νοείται πως και ο τρίτος κινηματογράφος δεν έπαιρνε εισιτήριο από την κ. Μαρή, όπως ακριβώς έκαναν και οι άλλοι δυο. Είχε «ελευθέρως» και στους τρεις κινηματογρά-

φους για όλη της τη ζωή. Δεν πρόλαβε η κ. Μαρή την τηλεόραση και έτσι δεν μπορούμε να ξέρουμε αν θα είχε απαρνηθεί τον κινηματογράφο για το κουτί της τηλεόρασης.

Η κ. Μαρή ήταν τύπος της Πάφου και σημείο αναφοράς για πολλούς παφίτες που τη γνώρισαν. Εγώ τη θυμούνται με αγάπη και νοσταλγία για τα όμορφα παιδικά μου χρόνια και για τα παραμύθια που μου έλεγε τα απογεύματα που δεν είχε κινηματογράφο.

ΓΛΑΥΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

(Από την πρόσφατα εκδοθείσα συλλογή διηγημάτων
«Η κυρία Μαρή και άλλες εύθυμες ιστορίες» Λευκωσία 1999

KATE

Όταν έκτισε το σπίτι, ήταν σχεδόν οι μόνοι στην περιοχή. Τι φως, τι αέρας. Κτυπούσε το μάτι του πάνω στον Πενταδάκτυλο. Έβλεπε την Αγία Σοφία. Περνούς' απ' εκεί για τη δουλειά του. Όποτε πέρναγε δε ξέρει γιατί φοβότανε. Ύστερα ήταν τα σπίτια, οι πολυκατοικίες. Τώρα μια απ' αυτές είναι φάτσα στο παράθυρό του. Στο δεύτερο δεξιά, συνάδελφος της μακαρίτισσας, χαριετιστήκανε, τον γνώρισε από τότε, πριν κοσπέντε χρόνια. Πρώτο δεξιά, κοπέλα με τα δυό της μικρά παιδιά. Εργαζόμενη. Δε φαινόταν ο άντρας. Δε ρώτησε ποτέ το γιατί; Ανταλλάζανε σαν τύχαινε την καλημέρα τους. Άνθρωποι του Θεού, ήσυχοι... Μέχρι που ήρθε η Kate.... Όποτε διασταυρώνοντο τα βλέμματά τους, είχε την εντύπωση πως του χαμογελούσε. Φαινόταν ξένη. Ξάπλωνε στο μπαλκονάκι της απέναντί του ημίγυμνη. Κατόπι για καιρό δε φάνηκε. Έλειπε. Ύστερα ξαναεμφανίστηκε. Χαμογελαστή, οικεία. Της μίλησε. Δεν άργησαν ν' ανταλλάσσουν κουβέντες. Μια μέρα της πρότεινε να φάνε έξω. Δέχτηκε. Χρόνια να βγει έξω απ' το σπίτι του. Οι ξένες είναι άλλο πράμα βρε αδελφέ. Ξέρουν να συμπεριφέρονται. Οι δικές μας ένα καλημέρα κι αυτό με το ζόρι. Την πήρε σ' ένα κέντρο έξω απ' την πρωτεύουσα. Κατόπι περπάτησαν στην εξοχή. Κάθησαν στο γρασίδι, την φίλησε. Σαν τότε πριν τόσα χρόνια που ήταν νέος. Ένα βράδυ την πήρε σπίτι του... η Kate ήταν ευλογία για τη ζωή του. Μια μέρα απ' το τηλέφωνο τον πληροφόρησε, πως ήρθε ο άντρας της. Για πρώτη φορά του έλεγε πως ήταν παντρεμένη κι έπρεπε για λίγες μέρες να μη βρισκόντουσαν.

- Για πόσες μέρες;
- Για περίπου δέκα πέντε.
- Θα σε περιμένω Kate, όσες μέρες κι αν χρειαστούν όσα χρόνια...

Δεν τέλειωσε τη φράση του, η Kate βιαζότανε. Κατόπι είδε στο μπαλκόνι της ένα ψηλό, νέο άντρα, η Kate ήταν νέα. Τι γύρευε απ' αυτόν, ένα γέρο!... Να τον συμπάθησε, γίνονται τέτοια πράματα!... Θυμάται πόση στοργή, πόσος πόνος απλωνόταν στο πρόσωπό της, όταν διαπίστωνε πως ήταν μόνος. Αν είχε καμιά υστεροβουλία κάποια μέρα δε μπορούσε παρά να αποκαλύπτετο. Τι; Ασφαλώς λεφτά. Περίμενε να του ζητήσει δανεικά. Α θύμα αυτός δε γινότανε. Όλες, όλες, είχε χίλιες λίρες απ' τη μικροσύνταξή του, οικονομίες χρόνων, που τις φύλαγε πώς! Θα της έδινε της Αλίκης του, της εγγονούλας του, στο καμάρι του, τη ζωή του, σα θα τη στέλνανε να σπουδάσει. Αν του ζηταγε λεφτά, το πολύ να της έκανε κανένα δωράκι μια και πλησιάζουν οι γιορτές, το πολύ πενήντα λίρες α όχι περισσότερο κι ας του το συγχωρούσε η Αλίκη του. Έζησε μια ζωή

σαν ασκητής, να μεγαλώσει τα παιδιά του, να τα σπουδάσει, να τα παντρέψει. Ε ειδικαιούτο κι αυτός μιαν ανάσα. Έτσι δεν είναι Αλίκη μου;

Μια νύχτα κτύπησε το κουδούνι της ξώπορτας. Τέτοια ώρα, ποιός ήταν; Άνοιξε, ήταν αυτή. Μπήκε λαχανιασμένη.

– Σε παρακαλώ πάρε αυτό το κουτί, φύλαξέ το για λίγες μέρες και θα 'ρθω να το πάρω. Σε παρακαλώ Τόνι, ήταν έτοιμη να κλάψει. Είναι έγγραφα της υπεράκτιάς μου εταιρείας και κάτι άλλα δικά μου. Ξέρεις εργαζομαι, έχω υπεράκτια εταιρεία, εισάγουμε στην Κύπρο...

Του'πε τι εισάγει, πάντα στα Εγγλέζικα, που δεν κατάλαβε. Θα τη ρωτούσε να του εξηγήσει αργότερα.

– Ο άντρας μου προσπαθεί να μου πάρει τα έγγραφα και να βάλει χέρι στην περιουσία μου. Είναι ένας αχάϊρευτος, χίλιες φορές του άνοιξα δουλειές, δεν έκανε τίποτε. Αγαπημένη μου Τόνι, για λίγες μόνο μέρες. Δε ξέρεις πόσο μαζί του είμαι δυστυχισμένη.

Άφησε στα χέρια του αυτό που ονόμαζε κουτί, τον φίλησε και έφυγε.

– Η καϊμένη η Kate, τόσο καλή και τόσο δυστυχισμένη. Είναι τα καλά πλάσματα που κτυπά η μοίρα. Αυτή έκανε να βρει ένα καλό πλάσμα...

Παρ' ολίγο να πει σαν αυτόν... αν ήταν νέος γιατί όχι; Αλήθεια πόσα χρόνια την περνούσε, έχει κι αυτή τα χρονάκια της. Κοίταξε αυτό που τ' άφηκε στα χέρια του. Στην πραγματικότητα δεν ήταν κουτί. Ένα μικρό κασόνι καρφωμένο με σπόντες. Του 'κανε εντύπωση το βάρος του. Τι να 'χε μέσα; Μήπως δεν ήταν μόνο έγγραφα; Τούπε και κάτι άλλα δικά της. Μήπως κοσμήματα; Για μια στιγμή η σκέψη τον κολάκεψε. Τα κοσμήματά της, αυτό είναι, για να τα περισώσει από τον άντρα της. Σ' αυτόν τα εμπιστευότανε. Κούνησε το κασόνι. Δεν του φάνηκε αυτό που ακουγότανε πως ήταν κρότος από κοσμήματα. Άνοιξε το ερμάρι του, εναπόθεσε μέσα με προσοχή το κασόνι και κλείδωσε. Λίγες μέρες θα 'ταν αυτές, θα της το επέστρεφε. Δεν υπήρχε λόγος ανησυχίας, ήταν υπερβολικός. Όμως το βράδυ, που κοιμόταν σαν το πουλάκι, δεν τον έπαιρνε ο ύπνος. Τι ήταν μες το κασόνι; Στριφογύριζε για ώρες μέσα στο κρεβάτι του. Άραγε να τ' ανοίξει; Στη σκέψη τρώμαξε.

– Δεν ντρέπεσαι, πού πάει η εμπιστοσύνη που σου 'δειξε;

Δε θα καταλάβαινε πως τ' άνοιξε; Αυτό θα κατάστρεφε τη σχέση τους.

Ο Θεός ξημέρωσε μια παγωμένη μέρα του Δεκέβρη κι αυτός ακόμα να κοιμηθεί. Όπου να 'σαι θα 'κανε το καθημερινό της τηλεφώνημα η κόρη του για να τον ρωτήσει πώς πάει. Σηκώθηκε. Περιπατώντας στις μύτες των ποδιών του, σα να φοβόταν μήπως προδοθεί από τον ίδιο τον εαυτό του, κατέβηκε στο υπόγειο. Εκεί ήταν ξεχασμένο από καιρό, ένα μικρό σκεπάρνι. Πού ώρα για να το ξεσκονίσει!... Άρχισε μ' όση μπορούσε προσοχή, ν' ανοίγει το κασόνι.

Ήταν κάτι σκεπασμένο από δυο χαρτόνια. Τράβηξε τα χαρτόνια, φάνηκαν κάτι σακουλάκια. Με χέρια που τρέμανε άνοιξε ένα απ' τα σακουλάκια. Είχε μέσα σκόνη που μύριζε θιάφι κι ας δεν ήξερε καλά, καλά, πώς ήταν η μυρωδιά του θειαφιού. Έκλεισε το κασόνι. Τι να 'κανε τώρα!... Είχε από χτες το μεσημέρι να βάλει κάτι τι στο στόμα του. Δεν πήγαινε τίποτε κάτω. Να το πει στην οικογένειά του; Όχι, όχι, ο γαμπρός του ήταν πουριτανός. Άκουε από τώρα τις φωνές του.

– Εκεί που έστρωσε να κοιμηθεί. Δεν ντρέπεται γέρος άνθρωπος. Να πας αμέσως στην αστυνομία.

Στην αστυνομία; Όχι, όχι, ποτέ. Θ' άρχιζαν ανακρίσεις και να βλέπει την Kate με χειροπέδες να τη σέρνουν στη φυλακή. Μπορεί να 'ταν κι ένα λάθος της, μπορεί να 'ταν και δικό του, αχ Kate, Kate, γιατί να 'σαι τόσο ωραία. Κι ύστερα απεχθάνετο και αστυνομίες και δικαστήρια. Το όνομά του πρωτοσέλιδο στις εφημερίδες. Αυτός που πέρασε μια ζωή τίμου ανθρώπου. Τι θα λέγανε τα εγγόνια του, τα παιδιά του; Ρεζίλικια. Κι ύστερα θα γλύτωνε απ' τη μαφία, θα τον σκοτώνανε, γιατί τώρα ξέρει;... Να το θάψει το κουτί μες στην αυλή του. Για μια στιγμή στη σκέψη ανακουφίστηκε.

Ύστερα σκοτεινίασε, θα του το ζητούσαν και τότε τι θα έκανε; Να το πάρει έξω, στο δρόμο της Λεμεσού, της Λάρνακας, οπουδήποτε, και μια στιγμή σα δε θα 'χε κίνηση, να το πετάξει μες στα χωράφια. Να το απαλλαγεί. Μα υπάρχει ώρα που δεν έχει κίνηση; Κι αν πήγαινε στις ερημιές, μπορεί να τον έβλεπε κανένα μάτι, θα δημιουργούσε υποψίες, να το βγάλει βράδυ, μα δεν είχε εμπιστοσύνη στα μάτια του, θα το βρισκανε, θα κυκλοφορούσε στην αγορά, μπορούσε η σκόνη να φτάσει μέχρι τ' αγγόνια του. Έπρεπε να το εξαφανίσει. Αυτά τα πράματα στο τέλος έρχονται σε γνώση της αστυνομίας, θα εξετάζοντο δακτυλικά αποτυπώματα, δε γλύτωνε. Στα καλά καθούμενα. Αχ Kate, γιατί Kate, αφού δεν είσαι Εγγλέζα.

Κοίταξε στον καθρέφτη. Είδε πως σε μια νύχτα γίνηκε πιο γέρος. Μαύροι κύκλοι γύρω απ' τα μάτια του. Κρύωνε, λιγάκι να περπατήσει, να ξεμονοδιάσει. Και να σκεφτεί, να σκεφτεί, δε χρειαζόντουσαν βιασύνες. Δεν μπορούσε παρά να βρισκόταν η πιο ανώδυνη λύση. Ήθελε μόνο λίγο καιρό κι αν εν τω μεταξύ μπλοκάριζε η αστυνομία και βρισκαν το πράμα στο σπίτι του; Το κουτί έπρεπε με κάθε τρόπο να το απαλλαγεί.

Περπάτησε στους δρόμους της Λευκωσίας. Ωραία που 'ναι αυτή η πόλη στις λιακάδες του χειμώνα. Πέρασε την πρώτη λεωφόρο, ύστερα τη δεύτερη. Οικεία σπίτια, πόσον ωραία ήταν ως χτες κι δεν τα πρόσεχε. Στο βάθος όπου και να 'ναι θα 'βλεπε την υπεραγορά. Εκεί θα 'τρωγε. Είχε απ' όλα, θα του άνοιγε η όρεξη και να σκεφτεί.

Άλλη νύχτα με το κουτί, ήταν σα να είχε ένα δράκο στο σπίτι του κι αυτός ήταν ένας γέρος, το μόνο που ήθελε ήταν λίγη ησυχία. Πόσο καλά ήτανε κι έλεγε πως είχε προβλήματα. Περπατώντας ζεστάθηκε. Απέναντί του ήταν το πολυκατάστημα. Ναι, ναι, ο Θεός θα τον βοηθούσε να βρει μια λύση.

Θα τραβούσε και το κρασάκι του. Σε τριάντα μέτρα φτάνει. Όμως έστριψε δεξιά. Διέσχισε τον πολυσύχναστο δρόμο λες σα να βιάζετο, με κίνδυνο να τον καταπλακώσει κανένα αυτοκίνητο. Μπροστά του η πόρτα, πρώτη φορά περνούσε τέτοια πόρτα στη ζωή του. Αστυνομία. Πάγωνε. Στον πάγκο ήταν ένας αστυνομικός, μιλούσε μ' ένα πολίτη, πίσω ήταν κάποιοι άλλοι. Μα τι πήγαινε να κάνει!...

Υπήρχε ακόμα καιρός. Δεν τον πρόσεξε κανείς. Να φύγει, να φύγει. Νόμισε πως αν έφευγε από εκεί θα γλύτωνε, έκανε να γυρίσει. Τα πόδια του ήταν βαριά, δεν τον σηκώσανε κι έμεινε σκυθρωπός στην ίδια θέση. Για μια στιγμή ο αστυνομικός συμπτωματικά λες γύρισε προς το μέρος του.

– Ο κύριος;

Ξεροκατάπια.

– Έχω να κάνω μια καταγγελία.

ΑΝΑΘΗΜΑ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΑΝΤΡΕΑ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗ

Δεν ήταν μόνο ο οραματιστής πολιτικός, ο εκσυγχρονιστής της εκπαίδευσης και της ραδιοτηλεόρασης. Δεν θα τον θυμούμαστε μόνο με αισθήματα θαυμασμού ως τον πολυγραφότατο αρθρογράφο στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο και κυρίως ως το δεινότατο δοκιμιογράφο με την οξύτατη επικαιρική αλλά και διαχρονική σκέψη.

Ο αείμνηστος Αντρέας Χριστοφίδης υπήρξε για όλους εμάς τους ομοπατριούς του μια ακένωτη πηγή γνώσεων και μια συνισταμένη αληθινής μόρφωσης, τα τεκμήρια της οποίας αντανακλώνται και επιδοκιμάζονται τόσο στον έμπρακτο πολυσυχιδή του βίο όσο και στο πολύτροπο συγγραφικό του έργο. Ο ζωντανός και σφριγηλός του λόγος, ο διανθισμένος πάντα με τις ρήσεις και τις αναφορές από την αρχαία ως τη νεότερη σοφία, που την αφομοίωνε δημιουργικά στο δικό του προσωπικό ύφος, θα ηχεί πειστικά εντός μας και θα μας προβληματίζει βαθιά ως λόγος παχύρρευστης ουσίας. Οι εκάστοτε αίριοι προβληματισμοί του και οι διαλεκτικές του κρίσεις, οι απόψεις, οι εισηγήσεις και οι επισημάνσεις του δεν χαρακτηρίζονταν μόνο εποικοδομητικές και ρηξικέλευθες, αλλά και διαναγείς αποκρυσταλλώσεις ενός νου σφαιρικά σκεπτόμενου και ενός συνειδητοποιημένου πολίτη, άρρηκτα δεμένου με την πολιτεία και τα κοινά.

Ηγετική καθόλα προσωπικότητα, ενσάρκωνε αυτεπίγνωστα το πλατωνικό πρότυπο του φιλοσόφου άρχοντα σ' όποια βαθμίδα της πολιτικής ή της δημόσιας ιεραρχίας είχε επάξια αναδειχθεί. Γιατί πίστευε πως μόνο μέσα από μια πλατιά ανθρωπιστική καλλιέργεια θα μπορούσε να πραγματώσει τους μεγαλεπήβολους στόχους του αξιοποιώντας τις πρωτότυπες ιδέες της οξύνοιας και της φιλοσοφούσας διάνοιάς του προς το καλώς εννοούμενο συμφέρον των συμπολιτών και της πατρίδας του.

Το πέρασμά του μέσα από τόσες και ποικιλώνυμες ενασχολήσεις και εμπειρίες σφράγισε έντονα τη ζωή του σε εποχές πολυτάραχες και σημαδιακές για τον τόπο μας με αποκορύφωμα τα τελευταία χρόνια της ολέθριας συμφοράς και της τραγωδίας μας. Δε θα μπορούσε ένας παράφορα ευαίσθητος δέκτης κι ένας φλογερός εραστής της πατρίδας του να μην υποφέρει από τα ατελείτητα παθήματά της, τα θανάσιμα πλήγματα από τους όσους δικούς της και ξένους, «φίλους» και πολεμίους κάρφωσαν το κορμί της με τα φαρμακερά τους βέλη.

Ο Αντρέας Χριστοφίδης, ένας μεγάλος άντρας της Κύπρου, ένας σημαντικός μοχλός της πολιτιστικής της ανόδου και ένας άξιος πνευματικός της ηγέτης, έφυγε, δυστυχώς, πολύ πρόωρα από κοντά μας αφήνοντας ημιτελές το πληθωρικό και πολύπλευρο έργο του. Ο τόπος μας, ορφανεμένος από ένα άλλο αξιολάπητο τέκνο του, θα στερηθεί, σίγουρα, τη ζεστή του παρουσία, που μας συντρόφευε και που, μπροστάρης, μας καθοδηγούσε χαράσσοντας φωτεινούς δρόμους πορείας. Αναπάντεχα τον χάσαμε σε μια δύσκολη και επώδυνη καμπή αυτής της πορείας, όπου είχε τόσα άλλα και σπουδαία να μας προσφέρει. Μένουν, ωστόσο, οι παραινέσεις και τα κεντρίσματα που μας ορμήνευε και τα χιλιάδες μηνύματα που μας έστελλε από τα βάθη της καρδιάς και τα απαυγάσματα του νου του ως άλλος «Ονήσιλος». Μένει, ευτυχώς, μέσα μας όχι ο μακρινός και μετέωρος απόηχος της φωνής του, αλλά η ζώσα και πυριφλεγής ομιλία του, η ανθρώπινη συνομιλία που έκανε μαζί μας όλα αυτά τα δίσεκτα χρόνια των χαλεπών

καιρών, βγαλμένη μέσα από το καμίνι του πολύμοχθου αγώνα του και το δαντικό καθαρή της ψυχής του. Μιας ψυχής, που παλλόταν από ηφαιστειογενείς κραδασμούς ευαισθησίας και που με τις αλλεπάλληλες εκρήξεις της έσπερνε διάπυρη τη λάβα της τροφοδοτώντας και αναζωογονώντας το κυπριακό έδαφος.

Μια τέτοια πολυκύμαντη ψυχή με τόσες και τόσες λεπταίσθητες αποχρώσεις κι άλλους τόσους εναρμόνιους ήχους φωνών δεν παρέλειψε να εξωτερικεύσει και την ποιητική της φωνή. Ο ενδιαθέτος και εμβριθής του λόγος δεν εξακτινώθηκε μόνο στην πολιτική κονίστρα μιας εναγωνίας ασυμβίβαστης πάλης, αλλά και αρθρώθηκε μέσα από την κραυγή μιας πηγαίας και αυθόρμητης πλημμυρίδας συναισθημάτων.

Θα του ήταν αδύνατο, στ' αλήθεια, να μην καταδυθεί στα έγκατα του είναι του, για να αρμόσει σε στίχο ό,τι η ίδια η ψυχή του από την πλούσια και αστείρευτη συγκομιδή της του πρόσφερε σαν λύτρο κάθαρσης, για να της απαμβλύνει τους μαρτυρικούς πόνους και να τη λυτρώσει από τους επίγειους βασανισμούς.

Δε θα μπορούσε, εξάλλου, να παρακούσει ή να περιφρονήσει τα κελεύσματα της άγρυπνης ποιητικής του Μούσας, κι ας ήταν η τριβή με τα χθαμαλά και τα πεζά της καθημερινότητας υπέρμετρα χρονοβόρα. Ένας χαλκέντερος, όμως, και ευφύεστατος άνδρας σαν τον Αντρέα Χριστοφίδη, παρά την πολυπραγμοσύνη του, δε θα άφηνε ποτέ την ικμάδα του νου και την εύκαρπη δημιουργικότητά του να χαθεί στις δαιδαλώδεις ατραπούς της τύρβης και της φθοράς, τις ξένες και τις αλλότριες προς την ιδιοσυγκρασία και τον πλούσιο ψυχισμό του. Γι' αυτό, όπως ήξερε να δρα και να δραστηριοποιείται επί των επάλξεων του καθημερινού του χρέους, ήξερε ταυτόχρονα και να αποσύρεται στα ενδότερα των προσωπικών του ενατενίσεων και αναζητήσεων, για να μετουσιώνει σε έργο μακρόπνοο και ποιοτικό τις συλλήψεις του νου και τις μυστικές δονήσεις της ψυχής του.

Θα ήθελα σε τούτο το μικρό σημείωμα και το ταπεινό ανάθημα της ευγνωμοσύνης μας να ξαναθυμηθούμε μερικές απ' αυτές τις δονήσεις και τα ποιητικά του σκιρτήματα, που δίκαια του απένειμαν ακόμα ένα μεγάλο τίτλο τιμής: εκείνο του ποιητή, που καταξιώνει και συγκεφαλαιώνει πολλές από τις άλλες ιδιότητές του.

Σε δυο αλλεπάλληλες χρονιές, το 1969 και το 1970, είχε εκδώσει δυο αξιόλογες ποιητικές συλλογές, που με την πρωτότυπη φιλοτέχνηση του Άντη Ιωαννίδη, αποτελούν μοναδικά καλλιτεχνικά κομψοτεχνήματα.

Η «Εικονογράφηση ξένη» και οι «Αναλυτικές Προτάσεις» του, ωστόσο, πέρα απ' το εύσχημο της μορφής τους εσωκλείουν το πιο αποκαλυπτικό περιεχόμενο της ζωής, της πολυδιάστατης ύπαρξης, του ήθους και της ποιητικής του συνείδησης με την ευρύτητα και πολυσήμαντη έννοια του όρου.

Ο αξέχαστος Αντρέας Χριστοφίδης θα είναι πάντοτε παρών μπροστά μας και ανελλιπώς θα δηλώνει την έντονη παρουσία του με το ποιητικό του «curriculum vitae»:

«Άψογα πάντα είχα συμπεριφερθεί. Κανείς δε θα μπορούσε τίποτε να μου καταλογίσει.

*Μήνες πολλούς κάτω από άγρυπνη παρακολούθηση έδειξα πρόσωπο
αχάρακτο.*

*Βρισκόμουν πάντα εκεί που έπρεπε όταν έπρεπε. Άμεμπτος, σχεδόν
παρά φύση*

*Κι όταν το πάθος μ' έδερενε ανελέητα ήξερα να προβάλλω εξωτερικό
αδιατάρακτο.*

*Αργότερα επέστρεψα στα ίδια, στο διάβασμα, στο γράψιμο στη
λειτουργία σε σι ύφεση».*

Από το πιο πάνω απόσπασμα μιας ποιητικής αυτοβιογραφίας δεν φαίνονται μόνο οι στάσεις του και οι προθέσεις του απέναντι στους άλλους, αλλά και οι απαιτήσεις και οι ανάγκες του απέναντι στον εαυτό του. Μάλλον ο εαυτός του, ένα εσωτερικό ασίγαστο δαιμόνιο του υπαγόρευε και του αποχρηματοδοτούσε την προτεραιότητα του χρόνου του. Θα πρέπει να τον ταλάνιζε καταλυτικά τούτη η ιδέα της επιστροφής στον εαυτό του. Γιατί «πράγματα πολλά είχε να κάμει μέσα του», κατά παράφραση του καθαφικού στίχου, και σωρείαν άλλων σημαντικότερων να επιτελέσει. Ήταν θέμα χρόνου και τό 'νωθε με επίγνωση και διαίσθηση προφητική πως ο λιγοστός χρόνος δε θα τού 'φτανε να πράξει και να πει, να πει και να πράξει όσα είχε προγραμματίσει ή ονειρευτεί:

*«Από καιρό είναι πούθελα να σου μιλήσω για το χρόνο
να σου αναπτύξω τις νεότερες θεωρίες για τη διάσταση του χρόνου
πως δεν υφίσταται στα πλαίσια του αντικειμενικού κόσμου
και λογαριάζεται μόνο σαν χώρος ψυχολογικός
μέσα στον οποίο κινούμαστε πολύ πιο ασφυκτικά
παρά μέσα στα περιτειχίσματα των πόλεων και των χωριών».*

Ο δρόμος του, όπως και κάθε αληθινού ποιητή, κακοτράχαλος και ανηφορικός, ασθματικός και κοπιώδης, γιατί έψαχνε και ζητούσε επίμονα μέσα απ' αυτόν την αλήθεια. Ήξερε, ωστόσο, και το διασταύρωνε με φιλοσοφία και νηφάλιο στοχασμό πως η τρανότερη αλήθεια δε θα βρισκόταν έξωθεν, αλλά θα γεννιόταν μέσα του, «στο εσωτερικό διάγραμμα» και στην «ενδοχώρα της ψυχής του:

*«κι αν έστω αφήσουμε κατά μέρος τις πράξεις και εν γένει τα ορατά και
περιοριστούμε στα αισθήματα και στις καθόλου κινήσεις της ενδοχώρας
πάλι θα πρέπει να επαληθευθούν όσα διατηρούνται στο εσωτερικό διάγραμ-
μα ξεκινώντας ως ξεκινούν από το υποκείμενο και καταλήγοντας σ' αυτό
τον καλύτερο απ' όλους τους δυνατούς κόσμους».*

Έτσι φιλοσοφούσε ο Αντρέας Χριστοφίδης για το χρόνο και τον κόσμο μέσα από τις ποιητικές του «Εξισώσεις» πασχίζοντας αδιάκοπα ν' ανακαλύψει το βαθύτερο νόημα και το αρχέγονο ποιοτικό τους υπόστρωμα. Ο αγώνας του, ωστόσο, μεταβάλλεται σε ανειρήνευτη πάλη, καθώς η αγωνία του εντείνεται, όταν ορθώνεται μπροστά του παντοδύναμο το αδιέξοδο και νιώθει να υποχωρεί κάτω απ' τα πόδια του το έδαφος, ενώ το ανθρώπινο πρόσωπο παραχαράσσεται κάτω από τον κίβδηλο, αλλοτριωτικό αφανισμό του.

*«αιφνιδίως
η κινούμενη άμμος υποκατέστησε το έδαφος
τα παραλληλόγραμμα τα στερεά
εξαφανίζεται το πρόσωπο
ενώ διακρίνονται αμυδρά χαρακτηριστικά
που δε μορφώνονται
διευρύνονται τα περιθώρια των αγνώστων*

και στενεύουν τα όρια του χώρου
τα σύνθετα γίνονται πολυσύνθετα
και
το πρόβλημα οδηγείται εις αδιέξοδον
καθώς
η απελπισία περισσεύει».

(Ανισότης)

Ο ποιητής Αντρέας Χριστοφίδης δεν επιδίωκε και δεν αποζητούσε τίποτε άλλο παρά μόνο την ποιότητα, την πληρότητα και την ακεραιότητα της ζωής. Μιας ζωής που δεν αναβαθμίζεται και δεν ολοκληρώνεται μέσα στα κατά συνθήκην ψεύδη και τις συμβιβαστικές υποχωρήσεις. Ήθελε νά 'ναι και να νιώθει πραγματικά ελεύθερος, όπως κάθε αληθινός δημιουργός:

«Δόστε μου ένα επίπεδο ζωής
μη μου επιτρέπετε την είσοδο σε πολυδιάστατους χώρους
αφαιρέστε τις αποχρώσεις τις διεξόδους τα προσχήματα
αφήστε μόνο ένα κλειστό στρογγύλο όχημα
αύταρκτες
να ταξιδεύει στην αχανή προέκταση μιας πλησμονής».

(Στιγμή)

Και ήξερε ο φιλόσοφος-ποιητής πολύ καλά πως η πλησμονή τούτη δεν πραγματώνεται με απλές ή πομφολυγώδεις θεωρητικολογίες, αλλά με έμπρακτες προσπάθειες αυτογνωσίας και ταυτόχρονα ανθρώπινης επικοινωνίας και ανθρωπιστικής συναντίληψης. Μόνο μέσα από μια τέτοια διαλεκτική ειλικρινούς και εποικοδομητικού διαλόγου μπορεί, στ' αλήθεια, να αποκατασταθεί η «φιλότης» και η «συνεκτική ποιότητας»:

«Τα είδα από μακριά και ως πλησίασα
τα διέκρινα καλύτερα
στεγανά διαχωρισμένα διαμερίσματα
στεγανά διαιρεμένοι όροφοι
που
αδέξια καμωμένα τεχνητά γεφύρια
δεν έστεργαν να συναιρέσουν
Οι επάλληλοι σωρείτες των εικοσιτετραώρων
να αποτίθενται και να διευρύνουν το χάσμα
το νείκος να επικρατεί και να τέμνει
ελλείπει το αντίβαρον η μυστική φιλότης
υποχωρούν τα διερχόμενα ανάμεσα σε αντίδικα βουνά τέμπη
και αποσύρεται των αντιθέτων η συνεκτική ποιότης».

(Στην άλλη όχθη)

Πολλά και σημαντικά μας παρέθεσε ο αείμνηστος Αντρέας Χριστοφίδης κι άλλα τόσα μας εκμυστηρεύτηκε μέσα από το στοχαστικό και εύστοχο ποιητικό του λόγο. Η φωνή του, ωστόσο, δεν τελειώνει κι ως έχει διακοπεί με τα φθαρτά μέτρα της ληξιαρχι-

κής πράξης του θανάτου του. Γιατί ο λόγος, ιδιαίτερα ο ποιητικός, μένει αθάνατος. Αν μπορούσε, θα τον επιμήκυνε κι άλλο επιδαψιλεύοντας στην αθανασία πλουσιότερα δώρα. Όμως πρόλαβε να μας απολογηθεί για την ξαφνική φυγή του αφήνοντάς μας την πιο κάτω ποιητική εξήγηση:

*«Δεν είναι πως δεν ήθελα να μείνω κι άλλο
όμως με κούρασε η αναμονή της νύχτας».*

Ο Αντρέας Χριστοφίδης, όπως επεσήμανε η βιογράφος του κ. Ρήνα Κατσελλή, πέθανε τη μικρότερη νύχτα του χρόνου. Για μας, ωστόσο, που τον ακούγαμε και τον διαβάσαμε με θαυμασμό όλα αυτά τα χρόνια και θα διαβάζουμε ακόμα το ανεξάντλητο έργο του, δεν έχει πεθάνει. Γιατί και ο ίδιος μας το θυμίζει και πάλι ποιητικά:

*«Στα καταφύγια οι κατοικούντες
κινούν κατά κανονικά διαστήματα
τα βλέφαρα
για να θυμίζουν ότι δεν έχουν
πεθάνει»*

ΧΡΥΣΟΘΕΜΙΣ ΧΑΤΖΗΠΑΝΑΓΗ

Ο ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ ΩΣ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

Τò χρονογράφημα όπως είναι γνωστό, είναι ένα σύντομο κείμενο τò οποίο άπεικονίζει και αντικατοπτρίζει κοινωνικά, πολιτικά και θέματα καθημερινής ζωής ως είδος πεζού λόγου ανάμεσα στη λογοτεχνία και τη δημοσιογραφία.

Ο Κύπρος Χρυσάνθης, με μιά μακρόχρονη και πλουσιότατη θητεία στο λογοτεχνικό χώρο, έχει προσφέρει σημαντικές υπηρεσίες στο δημοσιογραφικό λειτουργήμα καλύπτοντας τις στήλες τού κυπριακού ημερήσιου και περιοδικού τύπου, διαθέτοντας δημοσιογραφική ταυτότητα από τò 1932 όντας ανταποκριτής τής εφημερίδας «Ο ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ» τής Λεμεσού και χρησιμοποίησε διάφορα ψευδώνυμα όπως «Κ. ΤΕΜΕΣΗΣ» και «Κ. ΦΩΤΕΙΝΟΣ».

Υπηρετώντας με συνέπεια και ευθύνη όλες τις μορφές τού λόγου, κατέθεσε πλούσιο τόν όβολό του σε ώρες μάλιστα εξαιρετικά κρίσιμες και όπου χρειάζονταν και κάποια έμπύχωση και ψυχαγωγία τού κόσμου δεδομένων τών ειδικών συνθηκών τής Μεγαλονήσου.

Μικρά γεγονότα και περιστατικά, στα όποια ó γνωστός συγγραφέας και ποιητής έχει άποτυπώσει με τὰ ζωντανότερα και ζωηρότερα χρώματα χαρακτηριστικά συμβάντα αλλά και άποτελούντα ταυτόχρονα μιάν άξονική τομογραφία τής εποχής του κατέχει καλά νά προσδίδει διαχρονική σημασία και μηνύματα, με χιοῦμορ, ευαισθησία, ζωντανούς διαλόγους (ελικρινά στο τελευταίο πρωτοπορεί) ρέοντα λόγο στὸν όποιο άπλως παραθέτει τὰ γεγονότα και καταθέτει τή δική του έκδοχή, δίνοντας παράλληλα τήν ευκαιρία στὸν άναγνώστη νά καταθέσει και τή δική του άποψη στα δρώμενα δρώ-

μενα πού λές και τὰ ζει ὁ ἀναγνώστης τοῦ περιοδικοῦ ἢ τῆς ἐφημερίδας, παρατηρώντας τὰ ἀθέατα ἀπὸ τὴν ὀπτική γωνία τοῦ δημοσιογράφου συγγραφέα.

Μάλιστα τὸ χρονογράφημα, ἀνήκει στίς στήλες τῆς ἐφημερίδας πού ἐξ ὀρισμοῦ (ἐφήμερον) ἔχει διάρκεια ζωῆς πολὺ μικρή, τόση ἴσα μὲ τὸ ἐπόμενο (αὐριανὸ) φύλλο καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τέτοιους χαλκέντερους πνευματικούς ἀνθρώπους γιὰ νὰ ὀρθοποδήσει, ἀκόμη δέ, καὶ γιὰ ἓναν ἄλλο σπουδαῖο λόγο: εἶναι προπομπὸς τῆς καλλιέργειας κλίματος ἐνδιαφέροντος τοῦ ἀναγνώστη πρὸς κάτι διαχρονικότερο ὅπως εἶναι τὸ βιβλίο καὶ γενικότερα τὸ διάβασμα. Εἶδος ὄλο καὶ περισσότερο «ἐν ἀνεπαρκείᾳ» στίς μέρες μας, ἂν ἀναλογιστοῦμε πὼς σήμερα λείπουν τὰ πνευματικὰ ἀναστήματα ἐνὸς Τίμου Μωραϊτίνη, ἐνὸς Παύλου Παλαιολόγου, ἐνὸς Κωστή Παλαμᾶ, ἐνὸς Ἰωάννη Κονδυλάκη οἱ ὅποιοι τίμησαν τὸν εὐαίσθητο αὐτὸ καὶ νευραλγικὸ τομέα τοῦ λόγου.

Ὁ Κύπρος Χρυσάνθης, μὲ μιὰ διεισδυτικὸτατη γραφίδα πού φθάνει ὡς τὸν πυρήνα τῶν κοινωνικῶν δρωμένων, κατορθώνει νὰ περάσει τὰ μηνύματα καὶ νὰ κεντρίσει τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστη, ὡς εὐαίσθητος καταγραφέας ἀλλὰ καὶ διαμορφώνοντας συνειδήσεις. Πληθώρα θεμάτων πού ἀπασχολοῦν θέματα πού ἄλλοι θὰ χρειάζονταν πολλές σελίδες γιὰ νὰ τὰ ἀποτυπώσουν, ἐκεῖνος κατορθώνει χάρις στὴν ἔλλειπτικότητα καὶ ὀξύνοια τῆς γραφῆς του νὰ καταθέσει καὶ μάλιστα στὸ τέλος κάθε κειμένου, δὲν ὑπάρχει εὐχολόγιο ἢ βαρὺδουπη ἔκφραση, ἀντίθετα τὰ χρονογραφήματα τοῦ Κύπριου συγγραφέα διακρίνονται γιὰ τὴ φρεσκάδα, τὴν πρωτοτυπία τῆς σύλληψης, τὴ ζωντάνια τῶν διαλόγων ἀλλὰ καὶ τὴν ποιητικότητα τῆς γραφῆς ἀφοῦ ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνουμε ἢ ἀπασχόληση τοῦ ποιητῆ μὲ ἄλλη μορφή λόγου «προδίδει» γιὰ τὴν ταυτότητα τοῦ δημιουργοῦ της, γνωστοῦ ὄντος ὅτι μὲ ἄλλα σταθμὰ καὶ μέτρα καὶ φορτίο ἔντασης συναισθηματικῆς καταγράφονται ἀπὸ ἓναν ποιητῆ τὰ κοινωνικὰ δρώμενα καὶ τὸ στοιχεῖο τοῦ χρόνου ἐνεργεῖ ὄχι μὲ τίς ὥρες, τὰ λεπτὰ καὶ τὰ δευτερόλεπτα ἀλλὰ μὲ τὴ γεύση ἐνὸς φιλοῦ ἢ τὴν ἐπιτυχία ἢ ἀτυχία ἐνὸς ἐρωτικοῦ δεσμοῦ...

Ὁ χρονογράφος Κύπρος Χρυσάνθης, κατορθώνει στὰ κείμενά του μέσα στίς ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ, νὰ διακονεῖ τὴν οὐσία τοῦ χρονογραφήματος, πού εἶναι ἡ τέρηση τοῦ κοινοῦ, δίχως ὅμως πουθενὰ νὰ ἔχουν λαϊκιστικὸ χαρακτήρα τὰ γραπτά του καὶ πού πολλοὶ δυστυχῶς ἔχουν διαπράξει. Δὲν εἶναι ἀπλῶς μιὰ εἶδηση ἢ ἓνα μεμονωμένο ἐπεισόδιο τὸ ἀφηγοῦμενο ἀπὸ τὸν συγγραφέα: εἶναι, ταυτόχρονα, προθήκη ζωῆς, χυμὸς ἐμπειρικός καὶ ἐρέθισμα πού δημιουργεῖ ἀφορμὲς κεντρίσματος ὅπου μέσα ἀπ' αὐτὰ, διαπιστώνει ὁ ἀναγνώστης ἓνα φιλελεύθερο πνεῦμα μὲ ὀξύτατη παρατηρητικότητα καὶ χιοῦμορ, ἀλλὰ καὶ μιὰ φιλοσοφικὴ θεώρηση (διαλεκτικὴ) τῆς ζωῆς, ἐνῶ τὸ πλούσιο λεξιλόγιο καὶ ἡ ἐνότητα ὕφους (καὶ ἦθος θὰ προσθέταμε μὲ τὴν εὐρεία τοῦ ὄρου σημασία) τὰ διακρίνουν, παρὰ τὴ μακρόχρονη καὶ σὲ διαφορετικὰ χρονικὰ σημεῖα καταγραφῆ τους. Βιοματικὴ ἐξ ἄλλου ἀπὸ τὴ μακρόχρονη θητεία τοῦ συγγραφέα στὴν ἱατρικὴ καὶ τὴ λογοτεχνία εἶναι ἡ παράθεση καὶ ἀφετηρία γεγονότων-ἐρεθισμάτων, ταυτόχρονα μὲ τὴν πλούσια ταξιδιωτικὴ ἐμπειρία του πού πῆγματά του ὑπὸ μορφὴν μικροῦ ὀδοιπορικοῦ συναντοῦμε διάσπαρτα, καὶ ἀκόμη καταγραφή χαρακτήρων καὶ ἀπόψεων πάνω σὲ ποικίλα θέματα τῆς ζωῆς. Ἀναφέρουμε κάποιες ἀπόψεις τοῦ συγγραφέα πού ἐμφιλοχωροῦν μέσα ἀπὸ ζωντανοὺς διαλόγους διαλειμμάτων – εὐχάριστων παρενθέσεων.

«Ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα» λέει καὶ ἡ σοφὴ φράση. Ἀπὸ κάτι τέτοια μικροπράγματα χαρακτηρίζεις τὸν ἄνθρωπο. Κι ἀπὸ κάτι τέτοια σὲ κερδίζει...» ἢ «Φυσικὸ τὸ λάθος στὸν ἄνθρωπο.» «Μὰ εἶναι φυσικὸ νὰ πληρώνεις τὰ φυσικὰ λάθη τῶν ἄλλων; Φυσικὰ ὄχι.

Είναι όμως ζήτημα ἤθους» ἢ ἀκόμα κάθε ἄνθρωπος μὲ τὴ λόξα του. Κι ἡ λόξα τούτη εἶναι τὸ πνευματικὸ μαυράδι τοῦ καθενός. Σὰ νὰ λέμε τοῦτος, ἔχει μιὰ ἐλιά στοὺ μάγουλο, ἐκεῖνος μιὰ οὐλή στοὺ μέτωπο, τοῦτος ἕνα σημάδι στοὺ μεσόφρυδο κλπ. (Μονάχα ποὺ στοὺ διαβατήριό τὸ πνευματικὸ σημάδι δὲ σημειώνεται).

Ἡ ὀνοματοδοσία τῶν δρόμων, ἡ ἀξία τῆς ποίησης, ἡ ἀναγνώριση τοῦ ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος, ὁ γάμος καὶ τὰ συνακόλουθα προβλήματα, τὰ Χριστούγεννα μὲ τὶς διαχρονικὲς τοὺς προεκτάσεις («Οἱ μεγάλοι τοῦ σπιτιοῦ, ἀργὰ τὸ βράδυ, παίζαμε σὰν τὰ παιδιά...») ἕνας αυτοδίδακτος βιολιτζής, τὸ χωριατόπαιδο στὴν πόλη καὶ ὁ ἀγώνας καὶ ἡ πάλη τῆς ζωῆς, τὸ μαγαζὶ καὶ οἱ τύποι του ἀλλὰ καὶ γενικότερα θέματα ὅπως ἡ γυναίκα καὶ ἡ πολιτικὴ, ἀποτελοῦν δειγματοληπτικὰ μόνον θέματα καὶ ἄξιοι ἀναφορᾶς τοῦ Κύπρου Χρυσάνθη. Καὶ πολὺ σωστὰ ἡ Ἔνωση Συντακτῶν Κύπρου, ἐξέδωσε τιμητικὸ τόμο στὰ 1997 γιὰ τὴν προσφορὰ τοῦ ἀκαταπόνητου δημιουργοῦ καὶ σ' αὐτὸν τὸν εὐαίσθητο τομέα τῆς δημοσιογραφίας, εἰδικὰ καὶ στὴν κοινωνία καὶ τὴν πατρίδα γενικὰ. Κλείνουμε τὸ σύντομο αὐτὸ κείμενο παραθέτοντας τὴν τελευταία παράγραφο τοῦ χρονογραφήματος μὲ τίτλο «Ἡ ἀξία τῶν Γραμμάτων» μὲ τὴν ἐπισημάνση πὺς τὰ θέματα τοῦ Κύπρου Χρυσάνθη ἀφοροῦν καὶ ἀνήκουν στὶς ἀναζητήσεις καὶ τοὺς προβληματισμοὺς, τὴν παράθεση προσωπικῶν στιγμῶν ἀλλὰ καὶ γενικότερων κοινωνικῶν φαινομένων καὶ θέσεων:

«... ὅλοι γύρω μου, ἀναξιοπαθεῖς γραμματισμένοι, ἀναθεμάτισαν τὴ γραμματικὴ καὶ τὸ συντακτικὸ καὶ μακαρίσανε τοὺς τελευταίους τῶν μαθητικῶν θρανίων ποὺ ἐξ αἰτίας τῆς τότε ἀγραμματωσύνης τοὺς εὐτυχοῦν σήμερα καὶ διαπρέπουν σὲ διάφορα ἐπαγγέλματα καὶ θέσεις.

— Καὶ οἱ ...γραμματισμένοι; ρωτᾷ ἕξαλλος ἀναξιοπαθὴς ἀπὸ χωριό.

— Χρειάζονται ὡς ἄπλοῖ, εὐσυνείδητοι, ὑπαλληλίσκοι τῶν ἀπὸ ἐξυπνάδα μισογραμματισμένων...»!

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΡΑΜΒΑΛΗΣ

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΜΕΡΙΚΗ ΙΧΝΗΛΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ

Ο Κύπρος Χρυσάνθης, ὁ πολυγραφότατος καὶ ἀκαταπόνητος Κύπριος λογοτέχνης (ποιητής, πεζογράφος, θεατρογράφος), ὁ διδάκτορας γιατρός (σχολίατρος) ὁ ὁποῖος βραβεύτηκε ἀπὸ τὴν Ακαδημία Αθηνῶν καὶ ἐγένετο κάτοχος τοῦ Κρατικοῦ Βραβείου Συνολικῆς Προσφορᾶς στὴ Λογοτεχνία τῆς Κύπρου, καταξιώθηκε μὲ τὸ πλούσιο ἔργο του καὶ τὴν ἀδιάκοπη προσφορὰ του στα Γράμματα γιὰ περισσότερο ἀπὸ μισὸ αἰῶνα. Εἶναι βαθύς γνώστης τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γραμματολογίας, καὶ συνεχιστὴς τῆς Κρητικῆς καὶ Κυπριακῆς λογοτεχνικῆς παράδοσης.

Κατὰ τὸν Μανώλη Γερ. Βαρβούνη (Τμήμα Ἱστορίας καὶ Ἐθνολογίας τοῦ Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης), «ἡ ποίηση τοῦ Χρυσάνθη διαφοροποιεῖται ἀπὸ τὴν ηθογραφικὴ σχεδόν παράθεση γραφικῶν εικόνων, μιᾶς ποιητικῆς προκατασκευασμένης καὶ ἐξιδανικευμένης καθημερινότητας, καὶ προχωρεῖ πιο βαθιὰ, διερευνώντας τὴν οὐσία καὶ τὸ χαρακτῆρα τῆς πραγματικότητας».

Ἡ ποίηση τοῦ Κ. Χρυσάνθη εἶναι κτισμένη πάνω στα βιώματα τῆς νιότης του καὶ τὸ μυστήριό που χρησιμοποιοῖ ὁ ποιητὴς εἶναι οἱ ἀναμνήσεις του. Υψώνει ἕνα οἰκοδόμη-

μα φτιαγμένο από αισθήματα φιλοπατρίας και πατριδογνωσίας, ηρωισμού, θρησκευτικής κατάνυξης μέσα από ύμνους και δεήσεις, εφηβικού ερωτισμού, αναφορές στην παράδοση και στην ιστορία του ηρωικού νησιού της Κύπρου.

«Οι Μικρές Πατρίδες» (1955), μια συλλογή που αποτελείται από τριάντα-εννέα σονέττα, φτιαγμένα με δεξιοτεχνία, σε ενδεκασύλλαβους δεκατετράστιχων στροφών, αναφέρεται στους «μυθικούς χρόνους, την αρχαιότητα, την φραγκοκρατία και τη σύγχρονη εποχή» και οδηγεί σε μια αδιάσειστη απόδειξη ότι η Κύπρος είναι Ελληνική:

*«Των τραγουδιών ελληνική η μανία
σ' όποιας πατρίδας την ωδή αναμετρά
ελληνική η πατρίδα και τα μέτρα».*

Στις ποιητικές συλλογές «Πάθος για ένα λεύτερο ουρανό» (1959), «Οι μπαλλάντες μας ηρωικής εποχής» (1962), «Ώρα Πατρίδας» (1967) βλέπουμε να ξετυλίγεται το δράμα της Κύπρου κατά την περίοδο του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα (1955-1959). Οι ήρωές του γίνονται σύμβολα της ελευθερίας: η μάνα του νεκρού πολεμιστή, ο Πυθιονίκης Αρίστων, οι αγωνιστές Καραολής, Μάτσης, Αυξεντίου. Στο «Διθύραμβο του Κυριάκου Μάτση» διαβάζουμε:

*«... Όταν ακούς χαρές ο νους σου κλώθει λύπες κοιτάζοντας πως άλλοι
ζουν στο φως κι εσύ
στα σπλάγχνα του βουνού
να κρύβεσαι απ' το φως, ενώ βαθιά σου λάμπει
ο Άνθρωπος
με το καθάριο μέτωπο, τη λεύτερη ψυχή, τον καθαρό του λογισμό με φως».*

Όπως γράφει ο ποιητής στην ποιητική του συλλογή «Η Αυτοκρατορία του Ήλιου» (1996), ο χρόνος δεν έχει «σχήμα και μορφή». Κι ο χώρος δένεται με την έκσταση. Παίρνει παραμυθένιες διαστάσεις κι απλώνεται στη φαντασία του ποιητή. Η καρδιά του ζει μόνον για τη Λευκωσία κι αυτήν προσωποποιεί.

*«Θα φτιάξω το δικό μου χώρο,
με πρόσωπο της Λευκωσίας τα σχήματα».*

(ποίημα «Χρόνος και Χώρος»). Την οραματίζεται νέα και ξένοιαστη, και γράφει:

*«Εκεί στη Λευκωσία με το μαθητικό σκουφί της,
στη Λευκωσία με το κοντό φουστάνι της
και τα μαλλιά ταχτένιστα, την πάντα νέα».*

(ποίημα «Ξέσπασμα»).

Η κύρια φροντίδα του Κ. Χρυσάνθη είναι να διδάξει ό,τι γι' αυτόν σημαίνει η λέξη «ΚΥΠΡΟΣ», χρωματίζοντάς την, δηλαδή, δίνοντάς της χίλια χρώματα και σχήματα ευτυχισμένα. Στο ποίημα «Ξέσπασμα» η πρώτη στροφή γράφει: «Αν κάποτε θελήσει ο Ύψιστος των ποιητών να καταλάβω μια έδρα στο σχολείο των Ουρανών την Κύπρο θα διδάξω σε γλώσσα πανανθρώπινη στα Ελληνικά». Και συνεχίζει:

*«Θα δείξω με το λόγο πως προβάλλει η αυγή στην Κύπρο,
πόσοι κορδαλλοί και παπαρούνες την υμνούνε,
ο ήλιος της πώς οδοιπορεί με φως ακέραιο, ζωντανό*

*και βάφει τούτη τη γωνία του Θεού με χίλια χρώματα
ακόμα θα μιλήσω για τη δύση της που υμνεί τον άνθρωπο
με ειρηνικό άνεμο απ' τα δυτικά της περιγιάλια».*

Κύρια σημεία αυτής της στροφής-λέξεις κλειδιά – η θρησκευτικότητά του, η πατριδολατρεία του, η ελληνολατρεία του (γλώσσα ελληνική), η αγάπη του για τη φύση και τον άνθρωπο, η ειρηνοφιλία του, ο ρομαντισμός του δεμένος με τη ζωή του και την Κύπρο.

Ο Κύπρος Χρυσάνθης θεωρείται ένας από τους κορυφαίους και πλέον σημαντικούς δημιουργούς της Κυπριακής Λογοτεχνίας. Το ποιητικό του έργο το διακρίνει κυρίως η πυκνή γραφή και η λυρική αμεσότητα. Σε ορισμένα ποιήματα συναντούμε μια πολύμορφη στιχουργική και ασυνήθιστη θεματολογία καθώς και διαφορετικό τρόπο επεξεργασίας, όπως στο ποίημα «Με το βιολί των είκοσι χρονών». Εδώ υπάρχει επιρροή από την αρχαία Ελληνική ποίηση. Γενικά, η ποίησή του κινείται μεταξύ ενός παραδοσιακού λυρισμού, μαζί με μια συνάντηση και αφομοίωση της δημόδου Κυπριακής Λογοτεχνίας, και μιας στιχουργικής ωριμότητας νεωτερικής γραφής. Ο Κύπρος Χρυσάνθης έχει την ικανότητα να κινείται με άνεση στο χώρο της νεοελληνικής ποιητικής παράδοσης που φτάνει ως τις ρίζες του δημοτικού τραγουδιού και παράλληλα να συνδέεται με τη δημοτική παράδοση της Κύπρου. Προσέχουμε την κυριαρχία των εικόνων, τον έντονο λυρισμό και τη λειτουργία των σύνθετων λέξεων. Στο ποίημα «Αροδαφνούσα» (Συλλογή με τον ίδιο τίτλο, 1980), αναφέρουμε τις λέξεις μαργαριταροκλωστές, βεργολυγεράδα, ασημόβρυσες, χρυσοπλουμιδή, χελιδονοφρυδάτη, ακριβοδιαλεχτή, κ.ά. Ο ποιητής τις χρησιμοποιεί σαν χρωματιστές μεταξωτές κλωστές πάνω στο κεντίδι της ποίησής του. Οι λέξεις αυτές δίνουν φως, ζωντάνεια, χρώμα. Δίνουμε την αρχή του ποιήματος για να γίνει αντιληπτή η αισθητική απήχηση της γραφής του Κύπρου Χρυσάνθη.

*«Οι μαργαριταροκλωστές έλαμπαν στο λαιμό της
διπλές σειρές το μάλαμα στη λάμψη των μαλλιών της,
γαρύφαλλο το βάδισμα που το χτυπάνε οι αύρες,
τ' ανάστημά της καλαμά σα βεργολυγεράδα».*

Η Ελισάβετ Λαλουδάκη στην εργασία της για την ποιητική παραγωγή του Κύπρου Χρυσάνθη, στο Β' Σεμινάριο για τη Νεοελληνική Λογοτεχνία της Κύπρου, τον Μάιο 1990, τονίζει τα εξής: «Πηγές έμπνευσης η φύση από την οποία αφορμάται ο ποιητής καθώς αναζητά την μορφή της (ως τις πιο ασήμαντες λεπτομέρειές της), η πλούσια μυθολογία, το απώτερο κι εγγύτερο ιστορικό παρελθόν του νησιού, η μουσική, η ζωγραφική, ακόμη και σκηνές της καθημερινής ζωής».

Σύμφωνα με τον μύθο της Αροδαφνούσας, η Αροδαφνούσα ήταν ερωμένη του Φράγκου βασιλιά της Κύπρου Πέτρου Α' Λουζινιάν (θύμα της ζήλειας της γυναίκας του Ελεωνόρας). Ο Ν. Σπανός γράφει: «Συναντούμε στο ποίημα με τον εκρηκτικό λυρισμό του διάφορα λυρικά είδη της δημοτικής μας λογοτεχνίας (λυρική διήγηση, λυρική περιγραφή, έμμετρα αινίγματα, αλφαβητάρι της αγάπης, νανούρισμα, ονειρικό τραγούδι γάμου, μοιρολόι, αφηγηματικό τραγούδι). Εξηγεί ότι «Μέσα από την ποιητική σύνθεση, πάνω από τα γεγονότα που συνιστούν το κλίμα μιας ολόκληρης εποχής, προβάλλει η ΑΡΟΔΑΦΝΟΥΣΑ ως σύμβολο της θεάς του νησιού, της Αφροδίτης, και κατ' επέκταση του ίδιου του νησιού με τα δεινά, τον ερωτισμό, το πάθος και την μορφή

που το χαρακτηρίζουν. Σαν ένα τέτοιο ευρύ σύμβολο συναντιέται και παραλληλίζεται με τον Ερωτόκριτο».

Για τον Γ. Λυσιώτη, «ο ευγενικός αισθησιασμός που διαπνέει το ποίημα θυμίζει κάτι απ' την ομορφιά και τη γοητεία που έχει το «Άσμα Ασμάτων» ενώ η εικόνα της ομορφιάς υπακούει στο αισθητικό δόγμα του Νίτσε που πιστεύει πως ο κόσμος μόνο σαν αισθητικό δεδομένο μπορεί να δικαιολογήσει την ύπαρξή του». Διαβάζουμε κάποιους στίχους από την «Αροδαφνούσα»:

*«Ψιντρή κυρά, τριανταφυλλιά χελιδονοφρυδάτη
σαν κίνησες να πας
σαν το κλωνί βασιλικό με τα χρυσά γιομάτη
το φως γύρω σκορπάς».*

Εδώ ο Κ. Χρυσάνθης συναντιέται με τη δημοτική παράδοση χρησιμοποιώντας πλούσιες εικόνες, βαθύ λυρισμό και σύνθετες λέξεις.

Η Κύπρος ζει σε όλα του σχεδόν τα ποιήματα. Ζωντανεύει τα παλιά της χρόνια, τα στολίζει με αναμνήσεις. Στο ποίημα «Η παλιά Λευκωσία» (Συλλογή «Η ευτυχία της γης» 1983) ο ποιητής αναζητά την παλιά Λευκωσία που έφυγε και μας το δίνει με τρόπο λιτό και με μια απλότητα που μας συγκλονίζει και μας αφοπλίζει, όπως και στην αρχή του ποιήματος αυτού: «Η Λευκωσία μας αποδημεί στους χάρτες // σε αταχυδρόμητες φωτογραφίες...».

Στο ποίημα «Τα τρένα» (Συλλογή «Οι δίσεχτες χρονιές» 1975) ο Κ. Χρ. μας μεταφέρει σε άλλη διάσταση, μεταφυσική. Τα τρένα έχουν πρόσωπο και δύναμη.

*«Τα τρένα παίρνουν την ψυχή μας στους σταθμούς...
με τις βαλίτσες μας κενές απ' όνειρα και σχέδια.
Τα τρένα παίρνουν τη ζωή μας, κλέβουν τη νιότη μας,
τις φιλοδοξίες μας και τις εφήμερες χαρές».*

Ο ποιητής ξέρει και περιμένει το μέγα τρένο που θα μας γυμνώσει, όπως λέει, από την αίσθηση της γης και θα μας πάρει για το τελευταίο ταξίδι προς τον Ουρανό... Η φιλοσοφία του Κ. Χρυσάνθη πάνω στο χρόνο και στη ζωή δίνει και σ' εμάς την ευκαιρία να σκεφτούμε και να προβληματιστούμε. Η σκέψη του ποιητή περνάει απαλά από πάνω μας σαν μια πνοή και μας μεταβιβάζει το μήνυμά του, ότι, δηλαδή, τα γήινα είναι φθαρτά και μάταια. Το τρένο γίνεται σύμβολο της ζωής και του θανάτου. Το ταξίδι είναι όλη η διάρκεια μιας ανθρώπινης ζωής. Ο κάθε σταθμός είναι μια γέννηση και ένας θάνατος. Η ζωή του καθενός εξαρτάται μόνον από τον αριθμό των στάσεων που μεσολαβούν ενδιάμεσα. Σε άλλους είναι λίγες και σε άλλους πολλές. Το τέρμα, όμως, πάντα οδηγεί στο ίδιο σημείο, στην μετάβαση στον Ουρανό. Το ποίημα αυτό μας γεμίζει με μελαγχολία αλλά και με μια ηρεμία για το αύριο, για την αιωνιότητα της άλλης ζωής.

*«Το μέγα τρένο πότε θά 'ρθει που θα μας γυμνώσει
από την αίσθηση της γης πιο πέρα απ' τους σταθμούς
θα μας ορθώσει κάθετα για το ταξίδι τ' ουρανού...».*

Εκτός από ποίηση, ο Κύπρος Χρυσάνθης έχει δώσει και εκτεταμένη πεζογραφική δουλειά καθώς και θεατρικά έργα, δοκίμιο, διήγημα, μυθιστόρημα κ.ά. Είναι σίγουρα ο

πολυγραφότερος σε όλα τα είδη του λόγου και ο περισσότερο αναμιγμένος σε κάθε πνευματική κίνηση στην Κύπρο, και στο εξωτερικό. Η προσφορά του είναι ανεξάντλητη, ιδιαίτερα τις τελευταίες δεκαετίες.

ΤΑ ΤΡΕΝΑ

*Τα τρένα δεν κρατάνε εφημερίδες
έχουνε δρομολόγια, τυπικούς χαιρετισμούς
δεν ξεχωρίζουν μέρα ή νύχτα
τους επιβάτες πάντοτε καλωσορίζουν με μια σφυρίχτρα
παλεύουν με τον άνεμο και τη βροχή
ανάβουνε τα φώτα σβήνουνε τα φώτα
με πρόγραμμα, δεν ξέρουνε πολιτική
μισούν την απεργία που τα κοιμίζει πάντοτε ξεσκέπαστα
τα τρένα παίρνουν την ψυχή μας στους σταθμούς
τι περιμένουμε μες στους σταθμούς με τις βαλίτσες μας κενές
απ' τα όνειρα και σχέδια
το μέγα τρένο πότε θά 'ρθει που θα μας γυμνώσει
από την αίσθηση της γης πιο πέρα απ' τους σταθμούς
θα μας ορθώσει κάθετα για το ταξίδι τ' ουρανού...*

Παρουσιάζονται δυο όψεις της Λευκωσίας η μια απόμακρη, φευγάτη, χαρτογραφημένη και αποτυπωμένη σε φωτογραφίες που ποτέ δεν στάλθηκαν, κι η άλλη φυλαγμένη μέσα στην καρδιά μας, κατάδική μας. Η Λευκωσία σαγηνεύει και μαζί πληγώνει τον Κ. Χρυσάνθη. Γεννιέται μέσα του μια νοσταλγία κι ένα πάθος, άλλοτε γήινο, για την «πατρίδα», κι άλλοτε μεταφυσικό. Υπάρχει η αναζήτηση του Ουρανού, της θείας επίβλεψης και Προστασίας, απ' ενός, και η επιστροφή μέσα από το όνειρο και την έκσταση στη χαμένη πατρίδα, τις χαμένες αμμουδιές παλιών ερώτων, απ' ετέρου.

ΜΑΡΙΑ ΡΑΛΛΗ-ΥΔΡΑΙΟΥ

«ΟΥΡΑΝΕ ΜΟΥ» – «Ο ΜΙΟ ΟΥΡΑΝΟ»

[Το ποιητικό βιβλίο της κυπριας ποιήτριας Νίκης Λαδάκη-Φιλίππου «Οὐρανέ μου» – Λευκωσία 1998 – κυκλοφόρησε πρόσφατα σε Ιταλική μετάφραση του Ιταλού νεοελληνιστή και φίλου και συνεργάτη της «Πνευματικής Κύπρου» Michele Iannelli, από το Salemo της Ιταλίας. Παραθέτομε, σε μετάφραση του Γ. Χατζηκαστή, τὸν πρόλογο τοῦ Μ. Iannelli καὶ δείγμα ἀπὸ τὴ μετάφραση ἢ ὁποία εἶναι ἀφιερωμένη στὸν Κύπριο Χρυσάνθη].

«Τὸ ἔργο τῆς Νίκης Λαδάκη ποὺ ἔχω μεταφράσει ἔχει τὴ μορφή ἑνὸς μακροῦ, ἐξόχως λυρικοῦ, νανουρίσματος. Πηγάζει ἀπὸ τὴν ὑπερευαίσθητη καρδιά μᾶς γιαγιᾶς, ὅπως τὸ κρυστάλλινο νερὸ ἀπὸ τὶς πηγές τῶν Ἄλπεων. Στὸν πυρήνα τῆς ἔμπνευσῆς τῆς βρίσκεται ἡ ἰδέα ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι μιὰ συνέχεια καὶ μιὰ μετάδοση ἀξιών. Μοναδικὸς θεματοφύλακὰς τοὺς εἶναι ἡ οἰκογένεια, στὴ ὁποία ὁ καθένας δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἐπανάληψη, ἐπανενσάρκωση ὅσων ὑπῆρξαν πρὶν ἀπὸ μᾶς ἐπάνω στὴ Μητέρα γῆ μας. Ὅλα αὐτὰ ἐκφράζονται λυρικά ἀπὸ τὸν πρῶτο ὡς τὸν τελευταῖο στίχο μὲ μιὰν ἀσταμάτητη ροὴ εἰκόνων φωτεινῶν ὅπως ὁ ἑλληνικὸς οὐρανός. Σ' αὐτὸ ἔρχεται νὰ προστε-

θεϊ και ἡ ὄχι μικρὴ ἀρετὴ τῆς ἔξαρσης τῆς πιὸ ἀγνῆς οἰκογενειακῆς στοργῆς, σὲ μὴν ἐποχὴ στὴν ὁποία ὁ πανάρχαιος θεσμὸς τῆς οἰκογένειας διέρχεται βαθιὰ κρίση.

Ἄξιζει ἀκόμη νὰ ὑπογραμμισθεῖ ὅτι ἡ ποιήτρια, σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ ὕφος, ἔχει κάμει δυνατὰ τὰ ἀδύνατα. Ὅντως στὸ ἔργο – δημούργημα ἄκρως πρωτότυπο, ποὺ προσθέτει τὴ μία ἀρετὴ πάνω στὴν ἄλλη – ἐναλλάσσονται σελίδες γραμμένες στὴν κοινὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα καὶ στὴν [κυπριακῆ] διάλεκτο, ποὺ συνείρονται δημιουργώντας ἓνα ἄρμονικὸ σύνολο. Οἱ πρῶτες ἀποτελοῦν τὸν ὄριμο καρπὸ τῆς γραφίδας μιᾶς ποιήτριας μὲ κατασταλαγμένη πείρα, ἐνῶ οἱ ἄλλες τὸν τραχὺ ἀλλὰ γλυκὸ καρπὸ ποὺ μόλις ἔχει τρυγηθεῖ ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ λαοῦ καὶ προσφέρεται στοὺς ἀναγνώστες γιὰ νὰ ὑπογραμμίσει τὴν καθολικότητα τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν ἀξιῶν ποὺ τὸ ἔργο ἐξαίρει.

Ἐχομε ἔτσι ἓνα ἄρμονικὸ ἀποτέλεσμα πραγματικὰ ἀσυνήθιστο, ποὺ μπορεῖ νὰ τὸ νιώσει σ' ὅλη του τὴν πληρότητα ὁποῖος γνωρίζει ὄχι μόνον τὴν κοινὴ νεοελληνικὴ ἀλλὰ καὶ τὶς διαλέκτους. Τὴ μερίδα τοῦ λέοντος ἔχει ἡ κυπριακὴ, ἡ ὁποία παρουσιάζει κοινὰ μὲ τὶς νεοελληνικὲς διαλέκτους τῆς νότιας Ἰταλίας τὴν οὐράνωση τοῦ κάππα καὶ τὸν διπλασιασμὸ τῶν συμφῶνων.

Δὲν εἶναι χωρὶς λόγο ποὺ τὸ νησι τῆς Ἀφροδίτης, ἡ πατρίδα τῆς ποιήτριας, εἶναι μέσα στὸ ποίημα ἀντικείμενο θερμοῦς νοσταλγίας, ὑπαγορευμένης ὄχι ἀπὸ τὴν ἀπόσταση – ἐδῶ καὶ μερικὰ χρόνια ἡ Λαδάκη-Φιλίππου ζεῖ καὶ ἐργάζεται στὴν Ἀθήνα – μὰ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ πιὸ ὑπέροχο μέρος τοῦ νησιοῦ – ἡ Κερύνεια, ὁ Καραβάς, ἡ Λάπηθος... – ἀπὸ τὸ 1974 βρίσκεται ξανὰ κάτω ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ.

Διατυπῶν τὴν εὐχὴ ἡ ἱστορία ν' ἀλλάξει σελίδα τὰ κυκλάμινα νὰ ξανανθήσουν ἐλεύθερα στὶς ἱερὲς κορφές τοῦ Πενταδάκτυλου καὶ ὁ οὐρανὸς γρήγορα ν' ἀκουμπήσει στὸ μυρωμένο χῶμα τῆς γῆς τοῦ Χαλκοῦ, τῆς Φιλοπονίας καὶ τοῦ Ἔρωτα».

*Οὐρανέ μου
σ' ἀγγίζω
καὶ ἡμερεύει τὸ εἶναι μου*

*σὲ φιλῶ καὶ ἀνοίγουν τὰ παραθύρια
γιὰ νὰ ὀρμήσουν τὰ χελιδόνια*

*σὲ χαϊδεύω καὶ χύνονται οἱ κρουνοὶ
τῆς λατρείας*

*σὲ κοιτῶ
καὶ ξεδιπλώνονται τὰ εὐαγγέλια
τῆς ἀγάπης*

*σ' ἀγκαλιάζω καὶ βλαστοῦν
κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μου
ἡ πρῶιμη χλόη καὶ τὰ κυκλάμινα*

*σὲ νανουρίζω
καὶ ἀποκαλύπτω τὶς χαρὲς τῆς νειότης μου.*

Οὐρανέ μου
τραγούδι τῆς ψιλῆς βροχῆς
φωνή τῆς ἀλήθειας
γλυκὸ μονοπάτι τῆς ζωῆς
δαφνόφυλλο δροσοπηγῆς
στὸ ροδαλό σου πρόσωπο
γεννιέται ξανά ἡ γενιά μου
καὶ μὲ τὸν ἥλιο τοῦ Μάρτη
γεμίζει ἡ παγωμένη ἀγκαλιά μου.

*O mio Urano
ti tocco
e l'esser mio si placa*

*ti bacio e si spalancano le finestre
onde vi irrompano le rondini
ti carezzo e torrenti d'idolatria
erompono*

*ti miro
e si dispiegano i vangeli dell'amore
ti abbraccio e sotto i miei piedi
spuntano
erba precoce e ciclamini*

*ti cullo
e scopro le gioie della mia verde età.*

*O mio Urano
canto della pioggia sottile
voce della verità
dolce sentiero della vita
foglia di alloro di rugiadosa fonte
sul tuo roseo viso
rinasce il mio lignaggio
e del sole di Marzo
si riempie il mio gelato abbraccio.*

ΝΙΚΟΣ ΣΚΑΛΚΩΤΑΣ
Ο Μουσουργός
(1904-1949)

*Στη μνήμη της Μητέρας μου
και στη μνήμη του Φίλου Ποιητή
Κύπρου Χρυσάνθη,
Ευλαβικό αφιέρωμα*

ΠΡΟΛΟΓΙΣΜΑ

Με έναυσμα τη συμπλήρωση μισού αιώνα από τον πρόωρο και αδόκητο θάνατο του διεθνούς φήμης συνθέτη και δεξιότηχη του βιολιού Νίκου Σκαλκώτα (19 Σεπτεμβρίου 1949) είναι πρόδηλη η αδήριτη ανάγκη μιας εκ νέου ακριβοδίκαιης αξιολόγησης του έργου του – πεδίο πρόσφορο για τον ερευνητή της Μουσικής.

Σε αυτό τον ιερό σκοπό κατατείνουν και οι δραστηριότητες του γερμανικού ινστιτούτου Goethe Αθηνών¹ που είναι επιφορτισμένο με τη διοργάνωση και τη διεξαγωγή του Deutsches Klavier festival Athen 1999 (Γερμανικό Φεστιβάλ Πιάνου, Διάρκεια 8-13 Μαρτίου 1999) το οποίο είναι αφιερωμένο αποκλειστικά in memoriam Νίκου Σκαλκώτα.

Για να μην μακρηγορώ τονίζω επιγραμματικά πως η προβληματική και προγραμματική αρχή που διέπει το παρόν δοκίμιο φιλοδοξεί να το καταστήσει μια χρηστική-γραμμένη με συνοπτικό τρόπο που έχει ανυσθεί εξ εγκύρων πηγών που άλλωστε μνημονεύονται – μονογραφία του τιμώμενου συνθέτη. Τις θερμές μου ευχαριστίες στη θεία μου κ. Ελισάβετ Αθ. Γκαντού, εκπαιδευτικό, για την αμέριστη συμπαράσταση και διηνεκή συμπαράταξή της.

ΝΙΚΟΣ ΣΚΑΛΚΩΤΑΣ: ΖΩΗ ΚΑΙ ΕΡΓΟ

I. Βιογραφικά

Ο Νίκος Σκαλκώτας γεννήθηκε στη Χαλκίδα στις 8 Μαρτίου του 1904. Επισημαίνουμε πως προερχόταν από οικογένεια καλλιτεχνών η οποία διαμόρφωσε σε καταλυτικό βαθμό την καλλιτεχνική του ιδιοσυγκρασία. Για την ακρίβεια όπως αναφέρει ο κ. Γιάννης Γ. Παπαϊωάννου, μουσικολόγος²: «ο προπάππος του καταγόταν από τον Πύργο της Τήνου και ήταν εξαιρετος λαϊκός τραγουδιστής, βιολιστής και συνθέτης. Ο γιος του Νίκος, γλύπτης, εγκαταστάθηκε νωρίς στη Χαλκίδα, όπου οι δύο του γιοι: Κώστας (έπαιζε όλα τα όργανα) και Αλέκος (φλαουτίστας, ο πατέρας του συνθέτη), διακρίθηκαν ως μουσικοί». Ενώ η μητέρα του Ιωάννα τού μεταλαμπαδέυσε την αγάπη για τη δημοτική μουσική.

Σε ηλικία 5 ετών ο μικρός Νίκος είχε κατασκευάσει μόνος του ένα βιολί και έπαιρνε μαθήματα από το θείο του Κώστα. Η οικογένειά του για να δώσει στον Νίκο τη δυνατότητα απόκτησης μιας αρτιότερης μουσικής παιδείας, μετοίκησε στην Αθήνα (1910).

Στα 1914 γράφτηκε στο Ωδείο Αθηνών όπου σπούδασε βιολί, στην τάξη του Τόνου Σούλτσε. Στις απολυτήριες εξετάσεις (1918) όπου και η υπέροχη εκτέλεση του Κοντσέρτου του Ludwig van Beethoven, από μαρτυρίες της εποχής – διακρίθηκε παίρνοντας το 1ο Βραβείο και Χρυσό Μετάλλιο. Ως βιολονίστας δε ελάμβανε μέρος σε διάφο-

ρες εκδηλώσεις στην Αθήνα και στον Βόλο και ποιήματά του δημοσιεύτηκαν με φιλολογικό ψευδώνυμο στον Νουμά.

Όπως προείπαμε ήταν ήδη ένας έξοχος βιολονίστας όταν σε ηλικία 17 ετών με την «Αβερώφειο Υποτροφία» που έλαβε πήγε στο Βερολίνο [1921-1933] για να σπουδάσει σύνθεση με τους Φίλιπ Γιάρναχ (Philipp Jamach), Κουρτ Βάιλ (Kurt Weill) και Αρνολντ Σένμπεργκ (Arnold Schoenberg), τον πατριάρχη του δωδεκαφθογγισμού, ο οποίος τον εκτιμούσε ιδιαίτερα. Πιο αναλυτικά, μέχρι το 1924, σπούδασε βιολί στην Ανωτάτη Μουσική Ακαδημία, με τον Willy Hess. Το χειμώνα του 1923-1924 αποφάσισε να εγκαταλείψει μια λαμπρή σταδιοδρομία βιολονίστα και να αφοσιωθεί αποκλειστικά στη σύνθεση.

Ο Philipp Jamach (1925-1927) ήταν ο πρώτος του δάσκαλος στη σύνθεση. Ωστόσο, η μαθητεία του κοντά στον Arnold Schoenberg (Σεπτέμβριος 1927-Μάιος 1931) ήταν το ορόσημο για τη δημιουργική πορεία που ακολούθησε. Να σημειωθεί πως κατά το διάστημα 1928-1929 παρακολούθησε κάποια μαθήματα από τον Kurt Weill.

Η γενναϊόδωρη υποτροφία του Εμμανουήλ Μπενάκη (1928-1931) έδωσε την ευκαιρία στον Σκαλκώτα απερίσπαστος να συνεχίσει τις σπουδές του ευρισκόμενος στο κέντρο των μουσικών εξελίξεων. Ζούσε με μιαν άνεση παίζοντας παράλληλα – προκειμένου να συμπληρώσει το εισόδημά του – σοβαρή μουσική δωματίου αλλά και ελαφρά κομμάτια.

Το 1931 οι υποτροφίες παύουν. Τα προβλήματα πυκνώνουν (οικονομικά και συναισθηματικά). Τα πρώτα αναμενόμενα, τα δεύτερα αφορούν τη συμβίωσή του με τη βιολονίστρια Mathilde Temko που κλονίζεται.

Αναπόφευκτα, το Μάιο του 1933, ο Σκαλκώτας επιστρέφει στην Αθήνα έχοντας χωρίσει από την Mathilde Temko. Πίσω στο Βερολίνο έχει εγκαταλείψει όλα τα υπάρχοντά του μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται και πολλά χειρόγραφα, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων χάθηκε οριστικά. Εκτιμάται, πάντως, πως στο Βερολίνο δημιούργησε περί τα 70 έργα (όλα απωλεσθέντα οριστικά εκτός από 11, που μπόρεσαν να ανευρεθούν μετά την τελευτή του και φυλάσσονται στο Αρχείο Σκαλκώτα στην Αθήνα). Μερικά έργα του Σκαλκώτα παίχθηκαν δημόσια στο Βερολίνο στα τέλη της δεκαετίας του '20, μαζί με τα έργα άλλων μαθητών του Schoenberg. Μερικές από αυτές τις συναυλίες διηύθυνε ο Σκαλκώτας. Επίσης, το 1930 στην Αθήνα παίχθηκε το έργο του Κοντσέρτο Γκρόσσο, για ορχήστρα.³

Μικρή παρένθεση εμβόλιμα: Τον ίδιο καιρό που ο Σκαλκώτας επέστρεφε στην Αθήνα έφευγε από το Βερολίνο ο δάσκαλος και φίλος του Arnold Schoenberg.

Με την επιστροφή του στην Αθήνα συναντά αδιαφορία, εχθρότητα. Καρπός αυτής της τραυματικής σχέσης με τους -κατά κράτος- υποδεέστερους μουσικούς κύκλους που είχε να αντιμετωπίσει είναι μια κακοφορμισμένη πίκρα που τον οδηγεί στη συνειδητή μόνωση,⁴ με την έννοια της συστημικής αποκοσμοποίησης του δημιουργού. Τραγικό πρόβλημα σε συνάρτηση με τον αινιγματικό χαρακτήρα του. Σε αυτό το τέλμα συντελεί και το όχι ευχάριστο κλίμα του τελευταίου καιρού στο Βερολίνο: η ολοένα και ογκούμενη καταπίεση του ανερχόμενου Ναζισμού, τον Μάιο του 1933, όπως την έζησε από μέσα μαζί με την πνευματική ηγεσία της Γερμανίας, που και εκείνη πάσχιζε να ξεφύγει.

Οι εδώ κύκλοι γνωρίζοντας την αξία του τον ζήλευαν και τον φθονούσαν θανάσιμα. Βιοπορίζεται, παίζοντας βιολί, αδιαμαρτύρητα σε ένα από τα τελευταία αναλόγια της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών. Αργότερα δε στις Ορχήστρες της Λυρικής και της Ραδιοφωνίας.

Στα 1935 σπάζει την σιωπή του και αρχίζει με πάθος τη σύνθεση. Συνθέτετε κυρίως τις νύχτες με αποτέλεσμα την επόμενη δεκαετία (1935-1945) να δημιουργήσει μουσικά αριστουργήματα που υπερβαίνουν τα 100 – τα της «αθηναϊκής περιόδου» εξελιγμένα σαφώς σε σχέση με εκείνα της περιόδου του Βερολίνου. Δειγματοληπτικά αναφέρουμε τις: Δυο Συμφωνικές Σουίτες, το Δεύτερο και το Τρίτο Κοντσέρτο για πιάνο, το Κοντσέρτο για βιολί,⁵ την Εισαγωγή (Συμφωνία σε ένα μέρος), την «Επιστροφή του Οδυσσέα»,⁶ τη Μικρή Σουίτα για ορχήστρα Εγχόρδων, τα «Δέκα Σκίτσα» (για Έγχορδα), τα «32 κομμάτια για πιάνο», το Τέταρτο Κουαρτέτο Εγχόρδων, τις Τέσσερις Σουίτες για πιάνο, τις Οκτώ Παραλλαγές πάνω σ' ένα ελληνικό θέμα.

Ένα διάλειμμα παρατηρείται στη μουσική δημιουργία του το διάστημα 1945-1948. Λίγο πριν από το αιφνίδιο τέλος τα έργα που συνθέτει εμπεριέχουν το νεοκλασικό ιδίωμα και είναι δομημένα με απaráμιλλο τρόπο, όπως: η «Κλασική Συμφωνία»,⁷ η «Συμφωνιέτα», το «Κοντσερτίνο για πιάνο (Style Poulenc)», «Η θάλασσα».⁸

Στις 15 Αυγούστου 1945 ο Νίκος Σκαλκώτας παντρεύτηκε την πιανίστα Μαρία Παγκαλή. Απέκτησαν δυο γιους: Τον Αλέκο και το Νίκο. Τραγική ειρωνεία της τύχης: την ημέρα που γεννιόταν ο Νίκος Σκαλκώτας ο νεώτερος (19 Σεπτεμβρίου 1949) ο πατέρας ξεψυχούσε από μια κήλη που είχε παραμελήσει.

II. Το έργο

«*Arts longa vita brevis*». Στη διάρκεια της σύντομης αλλά μεστής δημιουργικά ζωής του ο Νίκος Σκαλκώτας συνέθεσε περίπου 170 έργα. (Τα περισσότερα και σημαντικότερα είναι της περιόδου 1935-1949). Περί τα 60 έργα έχουν χαθεί. Το corpus (100 έργα) που σώζεται φυλάσσεται στο «Αρχείο Σκαλκώτα» (αποτελεί ποσοστό όγκου που ξεπερνά το 85%). Ως συνθέτης ο Σκαλκώτας καταπιάστηκε με όλα σχεδόν τα είδη της σύνθεσης εκτός από την όπερα και την εκκλησιαστική μουσική.

Στο ενεργητικό του καταγράφονται έργα για ορχήστρα, έργα μουσικής δωματίου, συνθέσεις για πιάνο (ξεχωρίζει η ογκώδης σειρά: «32 κομμάτια για πιάνο» του 1940). Ασχολήθηκε επίσης με σκηνική μουσική, μουσική μπαλέτου, έργα για φωνή.

Αλλά και ενορχήστρωσε έργα άλλων συνθετών, όπως την «Κρητική Γιιορτή»⁹ του διαπρεπούς αρχιμουσικού Δημήτρη Μητρόπουλου (1896-1960). [Η συμβολή του σ' αυτό τον τομέα συμπληρώνεται με την πραγματεία: Η τεχνική της ενορχηστρώσεως, καθώς και με σειρά δημοσιευμάτων σχετικών με μουσικά ζητήματα, με διασκευές, ενορχηστρώσεις, εναρμονίσεις κλπ.].

Ωστόσο, ελάχιστα έργα του Νίκου Σκαλκώτα ερμηνεύτηκαν πριν από τον πρόωγο θάνατό του. Αξίζει εδώ να σταθούμε στη συμβολή της Εταιρείας Φίλων Σκαλκώτα που κατάφερε να εκδοθεί η πλειονότητα των έργων του, ως εξής: 25 έργα εξεδόθησαν από την «Universal Edition» (London, Wien, Zyrich), 65 έργα από την «Margum» (Boston). Αλλά και η σουηδική δισκογραφική εταιρεία BIS (στη χώρα μας αντιπροσωπεύεται από τη Λέσχη του Δίσκου) έχει αναλάβει τη δισκογράφιση του διαθέσιμου έργου του συνθέτη εγκαινιάζοντας πρόσφατα μια σειρά ηχογραφήσεων πολύ προσεγμένων από μουσικής και τεχνικής απόψεως. Όλα σχεδόν τα έργα του Σκαλκώτα έχουν εκτελεστεί (στο ομώνυμο Αρχείο υπάρχουν περισσότεροι από 36 δίσκοι με συνθέσεις του, όπως αναφέρει και ο κ. Αλέξης Ζακυνθινός στο πόνημά του: Δισκογραφία Ελληνικής Κλασικής Μουσικής [εκδόσεις: Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννινα, 1993]).

Με μεγάλη συγκίνηση πληροφορηθήκαμε εξάλλου τη δισκογραφική έκδοση σε CD του γνωστού συμφωνικού έργου του Νίκου Σκαλκώτα: «Παραμυθόδραμα» από το Πολιτιστικό Ίδρυμα Γ. Αγγελίνη-Πιάς Χατζηνίκου με τη συμμετοχή της Κρατικής Φιλαρμονικής Ορχήστρας Kosice της Σλοβακίας.¹⁰

Θα χρειαζόταν μια ειδική μελέτη για στοιχεία jazz που ανιχνεύονται σε συνθέσεις του, όπως: «ο γέρος αστυνόμος», «Αργό Φοξ», «Μπλουζ», «Ράγκταϊμ» (από τα «32 κομμάτια για πιάνο»), «Ράγκταϊμ» (από τα «Δέκα Σκίτσα»), Δύο κουαρτέτα για πιάνο και ξύλινα πνευστά.

Ο Νίκος Σκαλκώτας είναι ο μοναδικός συνθέτης που ενσωματώνει στο έργο του όλες τις βασικές αναζητήσεις της μουσικής του 20ού αιώνα: α) ατονικότητα (τα ατονικά του έργα υπερβαίνουν το 85% του συνόλου της παραγωγής του), β) δωδεκάφθογγο (αντιστοιχεί στο 60% των ώριμων έργων του – αναφερόμαστε φυσικά σε ένα σύστημα δωδεκαφθογγισμού [δωδεκαφωνία] περιόδου 1935-1949 επινόησης του Σκαλκώτα που είναι σαφώς πιο πολύπλοκο από εκείνο του Schoenberg), γ) διευρυμένη τονικότητα, δ) χρήση στοιχείων παραδοσιακής ελληνικής μουσικής, ε) νεοκλασικισμό, στ) ελεύθερο σειραϊσμό.

Στον μεγαλύτερο όγκο του έργου του ο Σκαλκώτας είναι ταγμένος στην αιχμή της ευρωπαϊκής avant garde αλλά και της εθνικής μουσικής σχολής με στοιχεία ελληνικής δημοτικής μουσικής που ενσωματώνει στις συνθέσεις του, και για την ακρίβεια στους αξεπέραστους: «Τριάντα έξι Ελληνικούς Χορούς για Ορχήστρα» (1934-1936), «Κλασική Συμφωνία» (1947), «Η Λυγερή και ο Χάρος», «Η θάλασσα» (ενδεκαμερής σουίτα μπαλέτου - 1949).

Ο κορυφαίος Έλληνας μουσουργός Νίκος Σκαλκώτας που τιμούμε διέθετε τις ακόλουθες αρετές: σπάνια δύναμη ενόρασης, μουσική μνήμη, απόλυτη ακοή και ικανότητα αυτοσυγκέντρωσης. Ενδεικτικό του πολυδαίδαλου τρόπου σύνθεσης των έργων του είναι το γεγονός ότι (τόσο στα τονικά όσο και στα ατονικά του έργα) χρησιμοποίησε τουλάχιστον 12 διαφορετικές τεχνικές για να εντάξει σε αυτά μελωδίες, ρυθμούς, ποιήματα κλπ..

III. Επίλογος – Συμπεράσματα

Ο Νίκος Σκαλκώτας είναι ένας από τους διεθνούς κύρους Έλληνες συνθέτες (όπως χαρακτηριστικά έχει ειπωθεί: «... σχεδόν μόνος του εξασφάλισε για την Ελλάδα μια θέση στο χάρτη της δυτικής μουσικής») καθώς και μια σημαίνουσα Μορφή του Ευρωπαϊκού Μουσικού Πολιτισμού.

Τα μεγάλα ατονικά του έργα είναι ισότιμα των έργων της Δεύτερης Σχολής της Βιέννης, ενώ με τις τονικές του συνθέσεις ανοίγει το δρόμο για μια νέα εθνική σχολή στον ευρωπαϊκό χώρο.¹¹

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Γ. ΔΗΜΟΥ
Δημοσιογράφος

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ (ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ)

1. Programm (1-2/1999) Goethe Institut Athen, σελ. 28, 34.

2. Γιάννης Γ. Παπαϊωάννου, λήμμα στην εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Larousse Britannica, τόμος 54, σελ. 131 [passim].
3. Γ.Γ. Παπαϊωάννου, ό.π.
4. «Ποιας μορφής ήταν η πνευματική σύγκρουση που έζησε ο Σκαλκώτας, όταν επέστρεψε στη μητέρα Ελλάδα, δεν είμαι σε θέση να γνωρίζω. Όταν τον ξανα συνάντησα εδώ στις Αθήνας, έπειτα από τριετή χωρισμό, βρέθηκα προ ενός ανθρώπου ψυχικά τραυματισμένου ανεπανόρθωτα, παραγκωνισμένου, υποχρεωμένου να ζει κάτω από τη σκιά μικρών ταλέντων και την πίεση μιας βιοπάλης σκληρής και αδυσώπητης. Θαυμάζει κανείς πώς αυτός ο καλλιτέχνης που γνώρισε τόσες τιμές στο μεγαλύτερο τότε μουσικό κέντρο της Ευρώπης, εδώ, στον μικρό τόπο που τον γέννησε, βρέθηκε ξαφνικά στο περιθώριο». Μίνως Δούνιας, μουσικοκριτικός, «Καθημερινή» 22 Οκτωβρίου 1949.
5. Κοντσέρτο για βιολί, Λάργκο Συμφωνικό, Επτά Ελληνικοί Χοροί, Συμφωνική Ορχήστρα του Μάλμε, διεύθυνση Νίκος Χριστοδούλου, Γιώργος Δεμερτζής, βιολί: BIS, CD-904.
6. Η επιστροφή του Οδυσσέα. Συμφωνική Ορχήστρα της δανικής Ραδιοφωνίας, Κοπεγχάγη.
7. Κλασική Συμφωνία (1947). Δίσκος ακτίνας EPA CD 001, της Ελληνικής Ραδιοφωνίας.
8. Η θάλασσα (1949). Α' Παγκόσμια Εκτέλεση: 24 Ιουνίου 1993, ορχήστρα των χρωμάτων, Αρχιμουσικός: Μίλτος Λογιάδης, Μέγαρο Μουσικής Αθηνών.
9. Κρητική Ποιή (Fête Crétoise) του Δημήτρη Μητρόπουλου, κομμάτι για πιάνο σε φα ελάσσονα (30 Μαΐου 1919).
10. «Παραμυθόγραμμα» [σφ. Ο ακριβής τίτλος είναι: «Με του Μαγιού τα Μάγια»]. Πρόκειται για το γνωστό συμφωνικό έργο του Νίκου Σκαλκώτα που αρχικά είχε γραφτεί σαν υπόκρουση στο ομώνυμο θεατρικό έργο του Χρήστου Ευελπίδη. Η παρούσα δισκογραφική έκδοση είναι του Πολιτιστικού Ιδρύματος Γ. Αγγελίνη-Πιάς Χατζηνίκου. Συμμετέχει η Κρατική Φιλαρμονική Ορχήστρα Κοσιε της Σλοβακίας υπό τη διεύθυνση του αρχιμουσικού Γιώργου Χατζηνίκου. Αφήγηση: Όλγα Τουρνάκη, Δημήτρης Λιγνάδης. Τραγουδι: Φωτεινή Σαμαρά (ΠΗΓΗ: «Το ΒΗΜΑ», 21.2.1999).
11. «... η μουσική του Σκαλκώτα δεν άσκησε επίδραση στις μεταπολεμικές τάσεις ούτε καν στην ίδια του την πατρίδα. Όμως, η σημασία της πηγαίνει πέρα από την ιστορική της τοποθέτηση, σαν ένας σύνδεσμος ανάμεσα στη Δεύτερη Σχολή της Βιέννης και τη Σχολή του Μπουζόνι». Gohn Thornley.
12. Δ. Δήμου: «Αφιέρωμα του Ινστιτούτου Goethe στο Ν. Σκαλκώτα», εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» (Λάρισα) 13.2.1999.
13. Γεώργιος Π. Μαλούχος: «ο μοναχικός Ν. Σκαλκώτας», Καθημερινή 7.3.99.
14. Με του Μαγιού τα Μάγια. Συμφωνική Ορχήστρα Ισλανδίας. BIS, CD-904.
15. Αγαμέμνων Τ. Μουρτζόπουλος: «Μουσικολογικά. Εκδοτικός Οίκος Βασ. Ρηγόπουλου, Θεσσαλονίκη 1968, σελ. 10-11.
16. Γιώργος Β. Μονεμβασίτης: «Νίκος Σκαλκώτας: Μια Ξεχωριστή Περίπτωση». Γερμανικό Φεστιβάλ Πιάνου, Αθήνα 1999 (Δελτίο Τύπου 3.2.99).
17. ΝΙΚΟΣ SKALKOTTAS: 36 Greek Dances for Orchestra [1934-1936 (1931-1936)] revised 1945-1949 Musurgia Graeca ML 052/53 Lyra.
18. Οκτέτο. Οκτώ παραλλαγές σε έναν ελληνικό λαϊκό σκοπό Melow Ensemble. EMI, forte 5 72646 2.
19. Αναφορές σποραδικά για δίσκους ακτίνας με έργα Σκαλκώτα έχουν περιληφθεί πρόσφατα στα περιοδικά: "Gramophone" και "BBC MUSIC Magazine".
20. Για τους «τριάντα έξι ελληνικούς χορούς» γνωρίζουμε και τα ακόλουθα: Ένα από τα δυο αντίγραφα του έργου δωρήθηκε στον Μανώλη Μπενάκη, γιο του ιδρυτή του ομώνυμου Μουσείου (δερματόδετο), το δεύτερο αντίγραφο δωρήθηκε στον αρχιμουσικό Δημήτρη Μητρόπουλο (ιστορικά Αρχεία 431/2). Οι «36 Ελληνικοί χοροί» είναι η πιο εμπνευσμένη ίσως απόπειρα να αποδοθεί δημιουργικά το πνεύμα της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής με τη γραφή των επαναστατικών μουσικών τάσεων της προπολεμικής περιόδου». Πηγή: Διονύση Φωτόπουλου – Άγγελου Δεληβορριά «Η ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ», σελ. 603, Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα 1997.
21. Οκτέτο/Melow Ensemble. EMI forte 5 72646 2.
22. Γ.Β. Μονεμβασίτης: Ν. Σκαλκώτης Μια Ξεχωριστή Περίπτωση, Γερμανικό Φεστιβάλ Πιάνου, Αθήνα 1999, ό.π., Δελτίο Τύπου της 3-2-1999. [Goethe Institut Athen, βλ. σημ. 1].

23. [Σκαλκώτας]... «Ένας Mozart του καιρού μας. Τίτλος κριτικός του W. Busch, «Musica», Δεκέμβριος 1956, σελ. 873.
24. «Δεν ξέρω αν στην ιστορία της λογοτεχνίας, του θεάτρου ή άλλων τεχνών αναφέρεται παρόμοια περίπτωση, ξέρω όμως ότι ποτέ στο παρελθόν δεν έχει ξανασυμβεί κάτι παρόμοιο (Σκαλκώτας) στη μουσική». W. Goehr, «Καθημερινή», 1.11.53.
25. α --- «Schönberg, Stravinsky, Σκαλκώτας, Schostakowitch...» Οι 4 κορυφαίοι του αιώνα.
β --- «Ότι βγήκε από το χέρι του Σκαλκώτα είναι χρυσάφι». Hans Keller.
26. Σκαλκώτας: «Με του Μαγιού τα Μάγια», κοντσέρτο για κόντρα μπάσο και Ορχήστρα, Ελληνικοί χοροί». BIS, (από την «Καθημερινή», 1-7-1999.

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΡΟΥΛΑΣ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ-ΣΤΑΥΡΟΥ

I. Το παρόν δοκίμιο δέν είναι παρά μιὰ προσπάθεια προσέγγισης στην έννοια του χρόνου όπως αυτός αναδύεται μέσα από τις ποιητικές συλλογές της Ρούλας Ίωαννίδου-Σταύρου «Στις διαστάσεις τῶν χρωμάτων», «Τρεῖς ποιητικές συνθέσεις για τὴν Κύπρο» καὶ «Κίτρινες Κορδέλες». Μιὰ έννοια συμπαντική ὅσο καὶ συμβατική για τὸν ἄνθρωπο, ἀφοῦ «ὁ χρόνος πρὸς τὸν θάνατον καταμετρεῖται μόνον».

II. Ἡ έννοια τοῦ χρόνου στὴν ποίηση τῆς Ρούλας Ίωαννίδου-Σταύρου σχετικοποιεῖται καὶ γίνεται ἓνα ἐνιαῖον διαχρονικὸν ὄλον ὅπου τὰ πάντα ρέουν.¹ Ὡστόσο, τὸ παρελθὸν βεβαρημένο ἀπὸ τὶς ἀναμνήσεις καὶ τὴν συγκινησιακὴ φόρτιση τῶν χαμένων στιγμῶν καὶ τῶν ἀγαπημένων μορφῶν δίνει τὸ δικὸ του στίγμα στὴν ποίησή της καὶ ἄλλοτε καταλύει καὶ αὐτὴν τὴν ἴδια τὴν πραγματικότητα καὶ ἄλλοτε γίνεται σημαία ἀπαντοχῆς.² Πράγματι, τὸ παρελθὸν, μέσῳ τῆς διαδικασίας τῆς μνήμης εἶναι πάντοτε μιὰ σαγηνευτικὴ συνισταμένη τῆς ζωῆς ποὺ ὀριοθετεῖ ἓνα φευγαλέο παρόν καὶ προδιαγράφει τὸ μέλλον.³ Ἔτσι ὁ χρόνος παύει νὰ εἶναι μιὰ εὐθεία γραμμὴ ποὺ ξεκινᾷ ἀπὸ μηδενικὸ ἀρχικὸ σημεῖο για νὰ καταλήξῃ στὸ ἄπειρον. Γίνεται πολυεπίπεδη ἀναγκαιότης ὅπου ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ χρόνος, σὲ μιὰ ἀμφίδρομη σχέση, δημιουργοῦν τὴν συνειδητότητα τῶν δρώμενων.⁴ Ἄσχετα ἀν ἡ παρουσία τοῦ χρόνου εἶναι καταλυτικὴ καὶ ὀδηγεῖ στὴν φθορὰ, τὸν μαρασμὸ καὶ τὴν ἀνυπαρξία.⁵ Θεώμενα ὅλα ἀπὸ μιὰ χρονικὴ ἀπόσταση ἀσφαλείας καὶ κάτω ἀπὸ τὸ πρίσμα μιᾶς ἐσώτατης ὄσον καὶ ἀναγκαιᾶς ἀπομυθοποίησης τῶν παλαιῶν ἰνδαλμάτων ἢ ποιήτρια ἀναζητᾷ τὴν παρθενικὴ τῆς ἀνυπαρξία,⁶ παρ' ὅλη τὴν ἀποκρουστικὴ τῆς ἀλήθειας θεώρηση,⁷ ποὺ ἀδυνατεῖ νὰ τὴν δεχθῆ σὰν πεπωμένο,⁸ ποὺ βαραίνει ἀπὸ τὴν διαρκὴ παρουσία τῶν διὰ παντὸς ἀπόντων.⁹ Καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἄθυρμα τῆς Μοίρας, ἀκροβατεῖ μέσα στὸν χρόνο ἀλλὰ καὶ στίς συνιστώσες τοῦ καθόλου βίου χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ ἐπιδράσῃ, οὔτε καὶ κατ' ἐλάχιστον, στὴν ἐξέλιξη τῶν συμπαντικῶν πραγμάτων, ποὺ συχνὰ παίρνουν τὴν μορφὴ κωμωδίας, παρὰ τὴν σοβαροφάνεια ποὺ τὰ καλύπτει.¹⁰ Καὶ τὸ μόνο ποὺ μπορεῖ νὰ δαμάσῃ τὸν πανδαμάτορα χρόνο, εἶναι ἡ ἀληθινὴ καὶ ἄδολη ἀγάπη,¹¹ ποὺ ξέρεῖ νὰ ὑπομένῃ τὶς ἀντιξοότητες τῶν καιρῶν¹² καὶ νὰ ἀτενίξῃ τὸ τρισδιάστατό του με τὴν ἐμφατικὴ προσέγγιση τῶν ἀπλῶν καὶ ταπεινῶν πραγμάτων, ὅσων ἀκόμη μποροῦν νὰ αἰσθάνονται τὴν μεγαλοσύνη τους.¹³ Τὴν αὐγινὴ αἰσιοδοξία διαδέχεται ἡ βραδινὴ δόνη τοῦ τέλους μιᾶς ἡμέρας, τοῦ τέλους ἐνὸς ὄνειρου, ποὺ ἄφησε ἢ ποιήτρια ν' ἀνθίσῃ στὴν ψυχὴ της,¹⁴ ἐνῶ συχνὰ τὰ παράκαιρα αἰσθήματά της γίνονται ἀδιέξοδα.¹⁵ Ὅχι, δέ, σπανίως ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου δέν εἶναι παρὰ μιὰ ἄδικα σπαταλημέ-

νη περιπλάνηση στις άτραπούς του κακοῦ,¹⁶ καθώς ὁ χρόνος στό ἀμείλικτο πέρασμά του δέν γυρίζει ποτέ πίσω.¹⁷

Ἄλλα καί ἡ ἱστορική μνήμη πού στοιχειοθετεῖται ἀπό τὰ πάθια καί τοὺς καῦμούς τῆς κυπριακῆς Ρωμοσύνης ἀποκτᾶ μιὰ ἐκπληκτικὴ διαχρονικότητα μέσα ἀπὸ τὴν ἀπόλυτη ταύτιση τῆς Ρούλας Ἰωαννίδου μὲ τὴν πατρίδα τῆς,¹⁸ καί τὸ ἐνδοξο παρελθόν τῆς πού σκιάζεται ἀπὸ τὰ χρόνια ἀναμονῆς τῶν ἀγνοουμένων¹⁹ πού τοὺς κρατοῦν ζωντανούς, παρὰ τὶς διαβεβαιώσεις περὶ τοῦ ἀντιθέτου, στίς μνήμες τῶν συγγενῶν τους. Μνήμες βασιανιστικὲς γιὰ ὅ,τι ὠραῖο χάθηκε ὀριστικὰ μὲ τοῦ καιροῦ τὸ διάβα. Ἡ ἀέναη διαδοχὴ τῶν ἡμερῶν δέν κάνει τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἐπιτείνῃ τὴν ὀδύνη πού γίνεται ἀσίγαστη τὸ βράδυ τῆς μοναξιᾶς καί τῆς περισκεψῆς. Ἀκόμη κι ὅταν ἡ φανταστικὴ σχέση τῶν ζῶντων καί τῶν πεθαμένων παίρνῃ σάρκα καί ὀστᾶ μὲ τὴν πρωινὴ μυστηριακὴ ἐπικοινωνία, οἱ δίκαιες αἰτιάσεις κατὰ τοῦ χρόνου πού ὠδήγησαν σὲ μιὰ ἀδικη εἰμαρμένη εἶναι μιὰ χαρακτηριστικὴ θεώρηση τῆς Ρούλας Ἰωαννίδου-Σταύρου, πού μὲ θλίψη βλέπει ξεκάθαρα τὰ γεγονότα νὰ τὴν ξεπεροῦν καί τὸν καιρὸ νὰ ἀναρῆ τὶς ὅποιες ἐλπίδες γιὰ τοὺς ἀγνοουμένους πού οἱ μεταφυσικὲς τους παρουσίες χαρίζουν τὴν ἀπαντοχὴ σ' ὅσους τοὺς περιμένουν μὲ ἀγωνία. Ἀποζητώντας νὰ βροῦν μέσα ἀπ' τὸ πικρὸ παρελθόν ἀπαντοχὴ γιὰ τὸ παρὸν «ἐλπίδα γιὰ τὸ μέλλον». Ἔστω κι ἂν τὰ πράγματα δέν εἶναι οὔτε εὐκόλα, οὔτε ἀπλᾶ. Γιατὶ τὰ χρόνια περοῦν καί τὸ γιγνόμενον οὐκ ἀπογίγνεται. Καί μόνον ὁ ἔρωτας καί ἡ ἀγάπη χαράσσουν τὸ σῶμα τοῦ χρόνου, τὸν κατανικοῦν καί δίνουν ἄλλο νόημα καί ἄλλη διάσταση σὲ ἀπονεκρωμένες καί ἀνευρες ὑπάρξεις πού ἔμαθαν νὰ περιμένουν ἕνα μάταιο γυρισμό.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «Στίς διαστάσεις τῶν χρωμάτων», Λευκωσία 1990, «Εἰσαγωγή», σελὶς 7.
2. Αὐτόθι, «Νοσταλγία», σελὶς 21.
3. Αὐτόθι, «Παρελθόν», σελὶς 23.
4. Αὐτόθι, «Ἐνθυμήματα», σελὶς 24.
5. Αὐτόθι, «Ὁ Χρόνος», σελὶς 25.
6. Αὐτόθι, «Χρόνος» Α', σελὶς 26.
7. Αὐτόθι, «Χρόνος», Β', σελὶς 27.
8. Αὐτόθι, «Τὸ Βλέμμα», σελὶς 31.
9. Αὐτόθι, σελὶς 32.
10. Αὐτόθι, σελὶς 39.
11. Αὐτόθι, σελὶς 51.
12. Αὐτόθι, σελὶς 52.
13. Αὐτόθι, «Τὸ καλοκαίρι εἶναι», σελὶς 57.
14. Αὐτόθι, σελὶς 65.
15. Αὐτόθι, σελὶς 66.
16. Αὐτόθι, «Ἀπολωλώς», σελὶς 67.
17. Αὐτόθι, «Γυρισμός», σελὶς 78.
18. «Τρεῖς ποιητικὲς συνθέσεις γιὰ τὴν Κύπρο», Λευκωσία 1995, σελὶς 17.
19. Ἀπὸ δῶ ξεκινᾷ ἡ ἀνάληψις στίς «Κίτρινες Κορδέλες», Ἀθήνα 1998.

ΝΑΔΙΝΑ Ν. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Σημαντικό κι ενδιαφέρον το δεκάτομο έργο της Κυπρίας – από τη Λευκωσία – λογοτέχνης Ναδίνας Δημητρίου, η οποία αποφοίτησε από το Παγκύπριο Γυμνάσιο και Ανώτερο Σχολείο στην Αθήνα κι άρχισε να συγγράφει από τα μικρά της.

Τούτο συγκροτείται από σειρά τεσσάρων τόμων ομότιτλων («Αναζητήσεις»: 1 [1970], II [1972], III [1977] και IV [1987] ποιητικών συλλογών, μιας πέμπτης συλλογής «Ταξίδια στη νοσταλγία», που εκδόθηκε το 1980 και μιας έκτης με τίτλο: «Οι πρώτοι ουρανοί», 1981.

Στην ποιητική δημιουργία της Ν. Δημητρίου εντάσσονται και οι δύο ξενόγλωσσες (αγγλική/γαλλική) συλλογές της: “Interlude”, 1987 και “Connections”, 1992.

Η παραπάνω πνευματική παραγωγή της Ν. Δημητρίου αναφέρεται κυρίως σε λυρική ποίηση που περιέχει: στιγμιότυπα, πορτρέτα, ερωτικά, κοινωνικά, περιπλανήσεις, εθνικά, παιδική ποίηση και άλλα της καθημερινής ζωής -με τις ποικίλες όψεις της- και του περιβάλλοντος, με τις διάφορες καταστάσεις του.

Το λογοτεχνικό έργο της συγγραφέως ολοκληρώνεται με τις δύο συλλογές διηγημάτων, την τιτλοφορούμενη «Διηγήματα», Λευκωσία 1973 και εκείνη με τίτλο «Ενδιάμεσος χρόνος», Λευκωσία 1990, με τις οποίες ο γράφων θ' ασχοληθεί εκτενέστερα στο παρόν άρθρο, καθόσον το λογοτεχνικό τούτο είδος είναι στο ιδιαίτερο ενδιαφέρον του.

Η πρώτη συλλογή διηγημάτων της ΝΔ, «Διηγήματα» συγκροτείται από έξι διηγήματα: «Ο μικρός αδελφός», «Ένα βράδυ στην τηλεόραση», «Στην πλατεία του Αγίου Μάρκου», «Ο Μάρκος», «Ο Μάριος», «Ο Μάνος». Τα τρία τελευταία είναι κάτω από την ενότητα «ΤΑ ΤΡΙΑ 'Μ'» και όλα τα διηγήματα της συλλογής γράφτηκαν την περίοδο 1963-4. Η δεύτερη συλλογή καλύπτει την περίοδο 1965-1990 κι αναφέρει τα εννέα διηγήματα: «Ο Ζωνάς», «Η Αγάθη», «Η Αργυρώ», «Ενδιάμεσος χρόνος» – το οποίο δίνει και τον τίτλο στη συλλογή, «Τα τρία ρολόγια», «Στο γραφείο», «Ενατένιση της ζωής», «Περιστατικό της απελευθέρωσης» και «Γράμμα στον πατέρα».

Όλα σχεδόν τα διηγήματα έχουν, ως υπόβαθρο των σκέψεων και κινήσεων του ήρωα ή των πρωταγωνιστών της υπόθεσης, την ελευθερία, την απαγκίστρωση του ατόμου από τα προσωπικά και τα κοινωνικά δεσμά τού πρέπει ή δεν πρέπει. Χωρίς τούτο να είναι εκφραστικά κραυγαλέο είναι, όμως, αισθητό αλλά καλυμμένο κάτω από το μανδύα της εξαιρετικής τεχνικής και του καλού ύφους της αφηγήσεως.

Η πλοκή και το ύφος κάθε διηγήματος προσφέρουν ένα ξεχωριστό ενδιαφέρον στον αναγνώστη, ο οποίος προσπαθεί με μια ρουφιά ν' απολαύσει το περιεχόμενο των ιστοριών.

Μέσα από τα έργα της αντιλαμβάνεται κανείς ότι η συγγραφέας εμπνέεται από υψηλά ιδανικά κι ότι έχει ζήσει μιαν ήρεμη αλλά συγκροτημένη ζωή – χωρίς εμφανείς κι έντονες προσωπικές αναστατώσεις, αμφιταλαντεύσεις ή κακουχίες – με άφθονη πείρα απ' αυτή και πολλές γνώσεις των ανθρώπων και της συμπεριφοράς αυτών, του περιβάλλοντος, των καταστάσεων που έχει βιώσει και βιώνει.

Τα πρωτότυπα θέματα των ιστοριών της – οι οποίες είναι κανονικές σε έκταση κι έχουν εξαιρετικά ζωντανές εικόνες από την αείροη ζωή και οι οποίες τροφοδοτούν σπου-

δαίες συγκινήσεις στον αναγνώστη – αφορούν υποθέσεις χωρίς σύνορα και είναι απρόσωπες, για να είναι μπορετό στον καθένα ν' αρπάξει μια τέτοια και να την κάνει δικιά του υπόθεση κατά πως του ταιριάζει. Η ρεαλιστικότητα με την οποία η ΝΔ παρουσιάζει τα θέματά της μας κάνει να πιστεύουμε ότι θάπρεπε να γράφει πολλές ιστορίες για να ικανοποιήσει έτσι όσο γίνεται περισσότερους αναγνώστες.

Τα μοναδικά λεπτά αισθήματα και οι σκέψεις που απηχούν ένα βάθος προσωπικής γνώσης κι εμπειρίας της κοσμογυρισμένης συγγραφέως, ντυμένα με μια σωστή και πλούσια εκφρασμένη γλώσσα υπερθεματίζουν για την ποιότητα της γραφής.

Πολλές όμορφες ή σοφές και δυνατές φράσεις που κοσμούν τα διηγήματα προσθέτουν ιδιαίτερη σημαντικότητα στα γραφόμενα και χαρακτηρίζουν τη λεπταίσθητη σκέψη της συγγραφέως. Δειγματοληπτικά μόνο αναφέρουμε εδώ μερικές απ' αυτές.

Από τη συλλογή ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ:

- Εδώ οι περαστικοί, γνώριμοι, φίλοι-κι όλοι, που δε σε ξέρουν καγκελλώνουν τις ώρες σου» («Ένα βράδυ στην τηλεόραση»).
- «Ο σύζυγος παραμερίζει τα πάντα απ' το οπτικό του πεδίο και καρφώνει το βλέμμα του σ' ένα πρόσχαρο ναυτάκι, που φαίνεται έτοιμο για την κατάκτηση του κόσμου σε μια μέρα. Πλάι του ένα κοριτσόπουλο-πουλιά τους στεφανώνουν» («Στην πλατεία του Αγίου Μάρκου»).

Από τη συλλογή ΕΝΔΙΑΜΕΣΟΣ ΧΡΟΝΟΣ:

- «Εξάλλου η χειρωνακτική δουλειά ήταν για αυτόν και η πιο αληθινή. Όλο δίνεις και παίρνεις. Όλες οι άλλες έχουν πολύ ψέμα» («Ο Ζωνάς»).
- «Δεν βλέπουν τον εαυτό τους σε προεκτάσεις ούτε και αναδρομικά» («Στο γραφείο»).
- «... εγώ θέλω να φύγω και από το κολλέγιο και απ' αυτόν τον τόπο και μονάχα η παρουσία σου με κρατά όπως το λάδι της λάμπας το λιγοστό φως» – δήλωση γιου στη μάνα ««Ενατένιση της ζωής»»).
- «Αλλά καλύτερα ένας αγωνιστής να είναι ζωντανός παρά νεκρός και ήρωας» («Περιστατικό της απελευθέρωσης»).
- «Πρέπει να σου πω πως δεν έγινα επιστήμονας, όπως ήλπιζες. Αλλά έμεινα μονάχα άνθρωπος» ή «Και τώρα κρατάμε τα πιο αναγνωρισμένα όπλα, παγκόσμια όπλα, την επιμονή και την υπομονή» («Γράμματα στον πατέρα»).

Η λογοτεχνική προσφορά της Ν. Δημητρίου στη γενικότερη Ελληνική Λογοτεχνία είναι σημαντική και θετική αφού η συγγραφέας είναι σαφώς σταθερή και προσκολλημένη στην πυξίδα του προσανατολισμού της, στην ελληνική λογοτεχνική παράδοση.

Οι πνευματικές ανησυχίες της Ναδίνας Δημητρίου όμως δεν εξαντλούνται στις συγγραφικές της μόνο δραστηριότητες αλλά έχει επιδοθεί σ' όλη της τη ζωή σε ποικίλες κοινωνικού και πνευματικού περιεχομένου ενασχολήσεις, όπως:

- Η προσφορά της, κατά τα τελευταία τριάντα χρόνια, ως μέλος σε μεγάλο αριθμό Διοικητικών Συμβουλίων Φιλανθρωπικών, Διπλωματικών και Πολιτιστικών Οργανισμών της Κύπρου και των ΗΠΑ.

- Διετέλεσε Επίτιμος Πρόξενος της Δανίας.
- Έχει διατελέσει, μεταξύ άλλων, και Μέλος: της Καλλιτεχνικής Επιτροπής του Θεατρικού Οργανισμού Κύπρου (ΘΟΚ), του Διοικ. Συμβουλίου του ΘΟΚ, του Κυπριακού PEN, του ΕΠΟΚ, της ΕΕΕΛΚ, του Κύκλου Ποιητών της Arthur Butts, της Εταιρείας Ανεξάρτητης Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης (ΕΑΡ).
- Διετέλεσε Εκπρόσωπος του ΘΟΚ στην UNESCO (1972-3).

Για το λογοτεχνικό έργο της Ναδίας Δημητρίου έχουν γράψει διακεκριμένοι άνθρωποι του πνεύματος και της τέχνης καθώς οι: Ο. Ελύτης, Τ. Παπατσώνης, Ε. Παπανούτσος, Α. Καραντώνης, Μ. Στασινόπουλος, Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος, Γ. Αρνάκης, Κρ. Αθανασούλης, Α. Περνάρης, Κ. Μόντης, Κ. Χρυσάνθης, Ν. Κρασιδιάτης, Ξ. Λυσιώτης, Κ. Προυσής, Π. Σταύρου, Ν. Παναγιώτου, Λ. Κεφαλληνός κ.ά.

Η Ν. Δημητρίου παντρεύτηκε το Νίκο Δημητρίου, ο οποίος εχρημάτισε πρέσβης της Κύπρου, κι έχει τρεις κόρες, παντρεμένες.

ΓΙΩΡΓΟΣ Ι. ΚΑΛΛΕΠΙΑΣ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΕ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Κύριε Δήμαρχε,
Κυρίες και Κύριοι,

Χάρης στον Γιάννη Πετριτάκη και Φρόσω Χατζίνη Πετριτάκη, δημιουργήθηκε το Κέντρο Μελέτης Νεοελληνικής Λογοτεχνίας «Γιάννης Χατζίνης» του Δήμου Καλλιθέας, όπου και διατηρείται η σπουδαία βιβλιοθήκη του μεγάλου κριτικού της λογοτεχνίας. 5.000 τόμοι σπάνιων βιβλίων. Τα περισσότερα με αφιερώσεις, είναι η προσφορά του ζεύγους Πετριτάκη. Χώρια οι επιστολές όλων σχεδόν των λογοτεχνών, 700 περίπου, που φυλάσσονται στον πολιτιστικό οργανισμό.

Στο κέντρο πρόσφερε τις υπηρεσίες του, θα έλεγα αφιλοκερδώς, και ο ποιητής Κώστας Χωρεάνθης που έφυγε από κοντά μας πριν λίγους μήνες.

Εμείς, στο κέντρο μελέτης νεοελληνικής λογοτεχνίας «Γιάννης Χατζίνης» με τον φιλολογικό τίτλο «Άνοιξη 1994» ξεκινήσαμε με τις λογοτεχνικές παρουσίες εκατοντάδων δημιουργών, με αποκορύφωμα τη συνεργασία με τον Όμιλο Φίλων του Κλασικού Αθλητισμού «Η ΟΛΥΜΠΙΑΣ» και τη διοργάνωση από κοινού «της πρώτης πνευματικής Ολυμπιάδας 1996» και συνεχίζουμε.

Σήμερα αισθανόμαστε ιδιαίτερη χαρά που βρίσκεστε κοντά μας. Θερμά συγχαρητήρια αξίζουν σε όσους συνέδραμαν και σε τούτη την προσπάθεια, ιδιαίτερα στη λογοτέχνη Νίκη Λαδάκη Φιλίππου, που δέχθηκε να παρουσιάσει τη νεότερη κυπριακή ποίηση, όπως διαμορφώθηκε και μέσα από τους αγώνες!

Κυρίες και Κύριοι,

Εμείς οι παλαιότεροι θυμόμαστε τα ηρωικά χρόνια για αυτοδιάθεση και ανεξαρτησία.

Θυμόμαστε: το καθεστώς Χάρτιγκ και τις δολοφονίες πατριωτών!

Θυμόμαστε: το ολοκαύτωμα του Γρηγόρη Αυξεντίου, που φέτος συμπληρώθηκαν 42 χρόνια από τη θυσία του.

Θυμόμαστε: το πραξικόπημα και τον Ατίλα, και βλέπουμε την Κύπρο μοιρασμένη στα δύο!

Κυρίες και Κύριοι,

Μέσα από το συνοπτικό κείμενο της Νίκης Λαδάκη Φιλίππου και τις απαγγελίες των Σακελλάρη Καμπούρη και Κωνσταντίνας Τσαφάρá, θ' ακολουθήσουμε τους Κυπρίους ποιητές και ποιήτριες να μας ταξιδέψουν με το δικό τους σπαραγμό στα δραματικά χρόνια του κυπριακού έπους.

ΝΤΙΝΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

(Η εκδήλωση έγινε στο Δημοτικό Κέντρο Μελέτης Νεοελληνικής Λογοτεχνίας «Γιάννης Χατζίνης» στην Καλλιθέα, στις 15 Απριλίου 1999 με ομιλήτρια την κα Νίκη Λαδάκη-Φιλίππου).

ΚΟΡΙΝΘΙΟΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ ΓΡΑΦΟΥΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

- Β -

ΓΡΑΜΜΑ

Άδελφέ μου,
 σώπα, ἄκου τὸν ἄνεμο πὺ σφυρίζει στὰ ξερὰ χόρτα,
 ἐν' ἀκρόφυλλο τώρα στὴν Κύπρο πέφτει πάλι.
 Νὰ ξέρεις εἶμαι θλιμμένος
 γιατί δὲν ἔχω νὰ προσφέρω τίποτα,
 τὸ τραπέζι μας στένεψε πολὺ
 καὶ τ' ἀλέτρι ἄλλο δὲ σεργιανίζει στὸν κάμπο.
 Ἔπειτα καὶ τούτη ἡ λύπη μᾶς ἦρθε ἀπανωτή:
 Πὺ ὁ πατέρας πέθανε στρατιώτης στὴ Χιροσίμα
 κ' ἡ μάνα στὸ Ἄουσβιτς
 λαχτάρισε
 γὰ λίγο λειψὸ ψωμί.
 Δὲν ξέρω ἂν θὰ με κρίνεις, σὲ ὦρα ἀνθρωπιᾶς
 ἢ ἀνανδρίας
 Ὅμως ὁ στοχασμὸς μου γέρνει πικρὸς

μέσ' στη νυχτιά τῆς πολιτείας.
 Βέβαια, στην πατρίδα σήμερα ν' ἀγαπᾶς
 εἶναι ἓνα πολύ, πολύ ἐπιλήψιμο,
 μὰ καὶ παιδιάστικο πρᾶγμα.

Σώπα: Δὲς κάτι ζεστό περνάει ἀπὸ τὴ χαραμάδα τῆς καρδιάς
 κι ἀπλώνει ἀπαλά, ἀπαλά σὲ τούτη τὴ σελίδα
 ὅπως καὶ στὴν Κυρήνεια πού δὲ μπορεῖς νὰ ξεχωρίσεις
 ἂν περπατάει δίκαιος ἄνεμος
 ἢ σταυρωμένος θεός.

Ἄδελφέ μου
 στένεψε τόσο πολύ ἡ Ἀθήνα μας ἀπόψε
 ὅπου φοβᾶμαι μήπως φανῶ ὑποπτος
 γιὰ νὰ σοῦ πῶ μιὰ καληνύχτα.
 Τώρα δειλοί, Γκάγκστερ καὶ Ἀτίλεις,
 προδίνουν, πυροβολοῦνε τ' ἀδέλφια μας στὴν Κύπρο,
 Καὶ ἐδῶ γκρεμίζονται
 Πολυτεχνεῖα.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΠΑΣ

Ἀθήνα 19.7.1974

(Ἀπὸ τὴν ποιητικὴ συλλογὴ «Διάκοσμος» ἔκδ. 1974)

ΚΥΠΡΟ Σ' ΑΓΑΠΩ

Τὴν Κύπρο τὴν Πανέμορφη
 ἤρθα νὰ προσκυνήσω
 καὶ με λουλούδια τῆς καρδιάς
 ἓνα βωμό νὰ στήσω.

Ἦσουνα καὶ εἶσαι πάντοτε
 Πατρίδας τὸ καμάρι
 τῆς αρετῆς φεγγοβολιά
 τῆς γνώσης μας ἡ χάρι.

Μη μας πολυπικραίνεσαι
 μὴ βαριαστενάξεις
 με δάκρυα τὸ χῶμα σου
 Κύπρο μας μὴ σκεπάζεις

Σήκωσε τὸ κεφάλι σου
 κι' ὀρθωσε τὸ κορμί σου
 Ἡ λευτεριά θε νὰ φανεῖ
 καὶ θαν' ὅλη δική σου

*Γιατί το θέλει η μάννα σου
το θέλουν οι αδελφοί σου
το θέλει ο καλός Θεός
και όλοι οι δικοί σου*

*Και κάτι ακόμα μη ξεχνάς
το «παιίδες Ελλήνων ίτε»
Γιατί Κύπρο μ' το άδικο
ποτέ δεν ευλογείται.*

ΚΑΣΣΙΑΝΗ ΠΑΝΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΤΩΝ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΗΡΩΩΝ

Γύριζε τ' αεροσκάφος των γραμμών Ελλάς-Κύπρος-Τουρισμός πάνω από του νησιού το πλάτος και το μάκρος. Γυρόφερνα τα μάτια μου στην κιτρινόμαυρη γη του, στ' ακρογιαλία του, στο γαλανό το πέλαγο, που το κύκλωνε και το γλυκοθώριζε. Κι' όταν πατήσαμε στο χώμα του και χέρια πολλά απλώθηκαν να μας κάλωσορίσουν, μάτια φωτεινά μας χαμογέλασαν και κελαριστές φωνές μας συνεπήραν, τούτος ο τόπος είπαμε είναι η Κύπρος, η Κύπρος! Μπερδεύτηκε η καρδιά μας. Μας δέχονταν σα μάννα που είχε χρόνια να ιδή τα παιδιά της από τα ξένα. Τούτη η πρώτη εντύπωση μας γλόμισε χαρά και ξεστασιά κι ο νους μας, σκιαγμένος από τον ανήσυχον κι άγνωστον τόπον, πήρε στροφή με σιγουριά. Γυρίσαμε πόλεις και χωριά, διασχίσαμε τους κάμπους της. Ανεβήκαμε στα βουνά της. Αλπικές ομορφιές. Πολυποίκιλο το τοπίο. Δέντρα αντρειωμένα-θεαματικά τα κέδρα του Λιβάνου. Θέρετρα γραφικά, αέρινα κτίσματα, χωρίς το βάρος του μπετόν. Σκαρφαλωμένα στα βουνά καρποφόρα δέντρα. Μηλιές και κερασιές φορτωμένες τον πράσινο καρπό.

Ο δρόμος προς τη Μόρφου είναι απόλαυση με τις ολάνθιστες δεντροστοιχίες του «τσακαράντας». Τι πανέμορφα δέντρα, όλο λουλούδι ασπρορόδινο σ' όλον τον κλάδον. Μας συνεπήρε η ομορφιά τους μας συνεπήρε και το άρωμα από τα ολάνθιστα περβόλια της πορτοκαλιάς. Τρύπωσε από τα κλειστά παράθυρα του αυτοκινήτου και μας αναστάτωσε την όσφρηση και μας αγαλίασε.

Οι μπανανιές, άλλο θέαμα όμορφο, λαχταριστό. Απέραντες εκτάσεις καλοδουλεμένες. Κι αυτές κοντούλες και γιομάτες τον βαρύ καρπό.

Όσοι σ' αγάπησαν Κύπρο! κι όσοι θα σ' αγαπήσουν, έρχονται από δική τους πατρίδα και δικό τους καϊμό. Όμως εσύ, όλους τους καλοδέχεσαι και τους ξεπροβοδίζεις. Και με το λόγο και με το τραγούδι και με την παλικαριά σου. Στον επισκέπτη σου όλα μιλάνε για τη βαθιά τη ρίζα της ζωής σου.

Όπου υψώνεται ένας μιναρές, αντίκρυ και μια εκκλησιά σου. Κι όπου στήνεται μια ξενικιά σημαία, στήνεις και συ ψηλότερα την Ελληνική σου. Καμάρι του νησιού σου, μα και δικός μας θαυμασμός τα Σχολειά σου, Ναοί του πνεύματος, καλλιμάρμαροι, κι ας μην έχουν τα βουνά σου άσπρη πέτρα. Εσύ με πεντελικά τα θεμελιώνεις.

Ομολογώ πως τα ζηλέψαμε εμείς οι Ελλαδίτες. Τα διδακτήρια της Λάρνακας που είδαμε τα θαυμάσαμε για την αέρινη αρχιτεκτονική, τον εξοπλισμό και τους παραδεισιακούς χώρους. Ευτυχισμένα τα παιδιά που μορφώνονται σε χώρους φωτεινούς και πολιτισμένους. Εδώ στηρίζεται το μέλλον της Κύπρου.

Και ο Υπουργός κος Πάτροκλος Σταύρου. Χαιρετώντας μας είπε: «.. η Κύπρος είναι πνεύμα, είναι χορός, τραγούδι, δοκιμασία. Όλοι οι αγώνες της έχουν πνευματικό υπόβαθρο...». Το καλλιτεχνικό συγκρότημα «Απόλλων» από Κυπριωτόπουλα και Κυπριωτοπούλες – γεροδεμένα κορμιά και καλοθώρητα, ώρησαν τότε στο χορό με κυπριώτικα τραγούδια. Όθε πατούσαν εκείνα τα ποδάρια έτριζεν και σειόντανε το πάτωμα και στον αέρα στροβιλίζανε σαν να μην είχαν βάρος στο κορμί τους. Σειόντανε κι η βράκα, σειόντανε κι η κεντητή ποδιά.

Ανάψανε και το δικό μας κέφι και κλώσαμε και μεις το χορό μαζί τους. Κι' ήρθαν κι Άγγλοι και μπλέχτηκαν όλων τα χέρια μας και οι ανάσες μας. Έτσι να σμίγουν πάντα οι άνθρωποι της γης, σύνορα να μη μετράνε.

Γεφύρια ναν' τα χέρια τους, στους τόπους που πατάνε.

(απόσπασμα)

ΔΕΣΠΩ ΚΑΡΒΕΛΗ

ΕΠΙΦΥΛΑΚΗ

Εκείνο το ανοιξιάτικο μεσημέρι οι πολύχρωμες πεταλούδες ομόρφαιναν πιο πολύ την καταπράσινη κι ανθισμένη φύση. Μόλις όμως φύσηξε λίγο, σπαρτά και πεταλούδες ένοιωσαν ότι είναι δύσκολο να υπάρχει αρμονία όταν φυσάνε αέρηδες. Πάντως οι πεταλούδες είναι ελεύθερες, σκεφτότανε η κυρά-Γεωργία, ενώ μάζευε χόρτα για να ταΐσει την κατσίκια.

... Η κυρά Γεωργία είχε μια κόρη που τη γέννησε 20 μέρες πριν από την κηδεία του άντρα της του Γιώργη Παρασκευαΐδη που «με τη θυσία του (όπως της λέγανε) φώτισε το δρόμο για τη Λευτεριά της Κύπρου».

... Αιώνια η μνήμη, είπανε οι ψαλτάδες και μόλις σβήσανε τα φώτα της γιορτής η κυρά έμεινε αγκαλιά με το μικρό της κοριτσάκι.

Η Λένα μεγάλωνε και κάνανε συντροφιά. Ιδιαίτερα σαν βράδευαζε, λέγανε και ξαναλέγανε ότι αν έφευγε ο πατέρας εκείνο το βράδυ από τη Λευκωσία θα γλύτωνε.

Πολλές φορές μάνα και κόρη, πριν κοιμηθούνε, μιλάγανε και για τα χρόνια τα μελλούμενα. Το κορίτσι είχε φτάσει στα 17 και η μάνα σκεφτότανε ότι έρχεται ο καιρός της παντρείας. Η σκέψη αυτή την έκανε να δακρύζει από χαρά.

... Μια μέρα, όταν η Λένα πήγαινε από το χωριό προς τη Λευκωσία, το λεωφορείο σταμάτησε μπροστά στην πύλη του στρατοπέδου της ΕΛ.ΔΥ.Κ. και το μάτι της έπεσε χωρίς να θέλει πάνω στον Έλληνα στρατιώτη που εκείνη τη στιγμή ήταν σκοπός.

Την κοίταζε κι εκείνος κι έτσι δέθηκαν τόσο όμορφα που ενώ το λεωφορείο συνέχισε το δρόμο του, η όμορφη κόρη έβλεπε τα γαλανά του μάτια.

Είναι αλήθεια ότι αγάπαγε την Ελλάδα γι' αυτό αμέσως η αγάπη αυτή την οδήγησε σε σκέψεις τολμηρές.

Στο σχολείο της πέρασε ξεκούραστα. Μάλιστα μίλησε στην τάξη της για την προσφορά της Κύπριας μάνας στη σημερινή Κύπρο.

... Η Λένα έβλεπε στο όνειρό της το φαντάρο, το σπίτι του, την Ελλάδα.

— Γιατί κόρη μου δεν κοιμήθηκες καθόλου; Τι σε βασανίζει;

Η κόρη τάχασε. Δεν μπορούσε να πιστέψει ότι δεν είχε κοιμηθεί και η μάνα.

— Ξέρεις μάνα... να δεν ξέρω, έχω μια χαρά...

— Σε καλό σου παιδί μου να σου βγει. Και τώρα γιατί φεύγεις τόσο πρωί; Ήπιες το γάλα σου; Κάτσε μια στιγμή.

— Όχι μάνα, θέλω να προλάβω το λεωφορείο. Γεια σου.

... Η κόρη, μόλις έφτασε το λεωφορείο κοντά στην πύλη του ελληνικού στρατοπέδου, σηκώθηκε από το κάθισμά της, χτύπησε το κουδούνι και κατέβηκε. Κοίταξε γύρω και είδε το στρατιώτη με τα όμορφα μάτια. Την είδε κι αυτός κι έτρεξε κοντά της. «Τώρα μόλις παρέδωσα τη σκοπιά». Αυτή τον κοίταξε στα μάτια και αμέσως νοιώσανε ότι γνωρίζονται χρόνια. Μετά αμέσως ο στρατιώτης της έδωσε το χέρι. «Ονομάζομαι Παντελής Τόγιας, είμαι από την Κόρινθο».

... Για λίγο μέινανε αμίλητοι. Ύστερα με δυσκολία του είπε. Εμένα με λένε Λένα. Καλημέρα Παντελή.

Φύγανε. Τα φτερά της νιότης είναι γερά και γρήγορα. Φτάσανε στη Λευκωσία. Περάσανε όλη τη μέρα μαζί. Γνωριστήκανε. Μάλιστα, γνωριστήκανε για τα καλά. Μιλήσανε για χίλια πράγματα. Νόμιζαν ότι ο ένας ξέρει τον άλλο από χρόνια. Το μεσημέρι φάγανε μαζί. Ύστερα πήγανε στο ξενοδοχείο....

... Πέρασε καιρός, κι ενώ στην αρχή βλεπόντουσαν συχνά, ύστερα όλο και πιο αργά.

... Γιατί κόρη μου; Τι συμβαίνει;

Η κόρη τα είπε όλα. Η μάνα άκουσε, έκλαψε κι ύστερα έβγαλε ένα παράξενο γέλιο. Κάποια στιγμή σταμάτησε και τη ρώτησε.

— Κόρη μου, γιατί δεν τον φέρνεις εδώ;

— Δεν μπορεί μάνα, είναι σχεδόν όλες τις νύχτες επιφυλακή. Κι εγώ τον βλέπω τις τελευταίες μέρες όλο και πιο λίγο.

— Πάντως, κόρη μου, θέλω κι εγώ να τον δω.

— Ναι μάνα, μόλις τον δω θα του πω νάρθει.

Ήτανε Δευτέρα στα μέσα του Ιούλη. Η κόρη ξύπνησε πάλι νωρίς. Ήθελε να πάει στο Γυμνάσιο να πάρει τ' απολυτήριο. Όλο το βράδυ τη βασάνιζε αυτό που της είχε πει ο Παντελής.

— «Δεν πάνε καλά τα πράγματα. Κάθε βράδυ επιφυλακή».

Μέσα στο λεωφορείο η Λένα άκουσε να λένε για κάποιο προξικόπημα, που έκανε ο ελληνικός στρατός στη Λευκωσία. Μάλιστα λέγανε ότι στρατιώτες Έλληνες σκοτώσανε το Μακάριο.

Η Λένα ακούγοντάς τα ταράχτηκε. Το λεωφορείο έφτασε στη Λευκωσία και η αγωνία της όλο και μεγάλωνε. Δεν κατέβηκε αυτή τη φορά στο στρατόπεδο. Μόνο ένας αξιωματικός μπήκε στο λεωφορείο κι έκανε έλεγχο. Ο αξιωματικός φαινότανε εξαγριωμένος. Σε λίγο κατέβηκε χωρίς να μιλήσει. Το λεωφορείο ξεκίνησε. Πέρασε από το Παγκύπριο Γυμνάσιο. Η Λένα δεν κατέβηκε. Συνέχισε χωρίς να ξέρει πού πάει. Ακούγονταν πυροβολισμοί.

Σε 500 περίπου μέτρα μια σφαίρα αδέσποτη πέτυχε τη Λένα στο κεφάλι. Το μόνο που σκέφτηκε να πει ήταν: «Μάνα μου, το παιδί μου».

Οι χωριανοί της που ήταν στο λεωφορείο, είπανε ότι την ώρα του φονικού πέρασαν στρατιώτες οπλισμένοι και άγριοι. Ένας από αυτούς είχε γαλανά μάτια.

ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ

Ο ΑΤΤΙΛΑΣ

Δεν μπορούσαν να δώσουν πιο πετυχημένο όνομα στην επιχείρηση φρίκης που εξαπέλυσαν. Μια πράξη ασιατικής βαρβαρότητας έπρεπε να έχει το όνομα ενός πυρπολυτή, καταστροφέα και λεηλάτη. Έπρεπε νάναι συνώνυμο του ολέθρου και ανατριχιαστικά άγριο: «Αττίλας».

Έπρεπε να επιστρατευθή ο Αττίλας, που τον συνοδεύει η κατάρα των ανθρώπων, των αιώνων και της Ιστορίας. Το όνομα εκείνου που απεκάλεσε τον εαυτό του «μάστιγα του Θεού». Που υποστήριζε πως όπου πατήσει το άλογό του χορτάρι δε φυτρώνει.

... Φύτρωσαν όμως χιλιάδες άσπροι, ξύλινοι, πρόχειροι σταυροί στα περιβόλια. Εκεί που βιαστικά θάφτηκαν τα νιάτα της Ελλάδας. Απάνω οι φρέσκοι καρποί της γης και κάτω οι χλωρές ζωές του Έθνους. Για την Ελευθερία όλων των ανθρώπων, όλου του Κόσμου.

... Η γονιμότητα της γης, του νου και της ψυχής χρειάζονται Ελευθερία. Χρειάζονται το φως της, την ανάσα της, το χάδι, τη στοργή της. Μόνο μ' αυτή και μ' αυτά γεννιούνται ανατρέφονται και δημιουργούν.

Πέρα η γραμμή Αττίλα. Ορόσημο της απελπισίας. Και δώθε, στα πικραμένα χείλη, σε όλα τα άσπρα, τα φαρμακωμένα χείλη, τους σταυρούς, ο ψελλισμός:

— Ελευθερία, αγάπη μου...

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΩΣΤΑΡΑΣ

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΕ ΤΟ ΚΛΟΥΒΙ

Ήταν ένα μωρό. Ένα τόσο δά άνθρωπάκι, μ' ένα κλουβί στο χέρι. Και μέσ' τὸ κλουβί ένα πουλί. 'Ο φακὸς τ'ῶχε ἀποθανάτισει ἀπ' τὰ νῶτα.

Ήταν μιὰ σκηνή, πού θύμιζε βιβλική ἔξοδο. Στό βάθος τῆς εἰκόνας πλήθος ἀνθρώπων, μέ διάχυτα τὰ σημάδια τοῦ πανικού καί τῆς ἀπόγνωσης. Φορτωμένοι μ' ὄ,τι πρόλαβαν ν' ἀρπάξουν, τὰ πιό ἀπαραίτητα, ἔφευγαν στό ἄγνωστο, σέ μιὰ ἀπεγνωσμένη ἀπόπειρα σωτηρίας. Γιὰ νά γλυτώσουν.

Στό πρῶτο πλάνο τῆς εἰκόνας τὸ παιδάκι. Δυὸ-τριῶν χρονῶν. Ἐνας ἄχαρος ἥρωας τοῦ Κάρολου Ντίκενς καί τοῦ Ἐκτορα Μαλώ, χωρὶς τὴν περιβολή τῆς μυθιστορηματικῆς γοητείας. Κατάσαρκη ἢ δραματικὴ πραγματικότητα.

Στό πρῶτο πλάνο. Μὲ τὸν πολῦτιμο θησαυρό του, στό δεξι χερᾶκι, τρέχει κι' αὐτὸ μαζί μέ τοὺς ἄλλους, πίσω ἀπ' τοὺς ἄλλους, πρὸς τὴ νέα γῆ, τὴ νέα πατρίδα, τὴν ὅποια γῆ... Πίσω ἢ παλιά ζεματίζεται ἀπὸ τίς ναπάλμ τῶν συμμάχων.

Ἔχει γονεῖς, ἔχει δικούς του αὐτὸ τὸ βρέφος-μέτοικος ἢ κατάμονο δραπέτευσε ἀπ' τὴ ζεστασιά τοῦ λίκνου του;

Μὲ σύντροφο τὸ καναρίνι. Τὰ τρυφερὰ δαχτυλάκια χαρακώνονται ἀπ' τὸ σύρμα τῆς λαβῆς, οἱ τένοντες καί οἱ φλέβες πετάγονται ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ προσφιλοῦς φορτίου. Ποιὸς ξέρει πόσο τὸ νανούρισε μέ τὸ κελάδημά του στό χαγιάτι γιὰ νά κοιμηθῆ. Ποιὸς ξέρει πόσο τὸ ξεκάρδισε στὰ γέλια, μέ τὰ συχνά, γλυκὰ τιτιβίσματά του. Μὴ σέ χάσω, μωρό μου...

Παιδί καί πουλί ποῦ πᾶνε; Ποῦ τὸ πᾶτε τὸ παιδί, τέλος πάντων; Ποῦ μπορεῖ νά πάη, ποῦ ξέρει νά πάη, πῶς μπορεῖ νά πάη μέσα σέ κείνη τὴ δαντικὴ κόλαση τὸ μωράκι.

Κύριε Κίσιινγκερ...

Δὲν ἔχετε καθόλου, κανεῖς σας, λίγη ἀγάπη γι' αὐτὸν τὸν τρυφερὸ μετανάστη, αὐτὸν τὸν ἀνήμερο ὁδοιπόρο, ποῦ θά θάψη τὴ νωπὴ ζωούλα του στὸν πρῶτο λάκκο ποῦ θά σκοντάψη, μαζί μέ τὸ κλουβί του;

Μιὰ ψυχούλα ἔχει κι' αὐτό. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν μιὰ ψυχούλα. Ποῦ τοὺς ἀνήκει. Εἶναι δωρεὰ τοῦ Δημιουργοῦ στὴν ὕλη. Καί πονάει ἢ ψυχούλα αὐτή, ἀγαπάει, ἐλπίζει, ματώνει.

Γιατί τὴν τυραννᾶτε; Γιατί τὴν σκοτώνετε;

Σὲ τί θά σᾶς ὠφελήσῃ ἢ θυσία αὐτοῦ τοῦ ἔμβριου-στρατοκόπου, ποῦ ἀκολούθαγε τὸ καραβάνι τῶν φυγάδων ἀνύποπτο;

Δὲν ξέρω ποιὸ εἶδος σκοπιμότητος ἢ συμφέροντος ὑπαγορεύει αὐτὴ τὴν ἐν ψυχρῷ δολοφονία ἐνὸς ὀλόκληρου νησιοῦ. Γιὰ τὴν Κύπρο λέμε. Ἡ τύχη τοῦ Ἰσραήλ, τὰ πετρελαιο τῶν Ἀράβων ὤπλισαν τὰ αἱματοβαμένα χέρια σαράντα χιλιάδων βασιβουζούκων, γιὰ νά κατακρεουργήσουν ἕνα ὀλόκληρο λαό;

Ἡ σφαγὴ τῶν Ἀρμενίων στὰ Ἄδανα ἦταν ὑπόθεση καθαρὰ τούρκικη. Δουλειὰ τους εἶναι. Σκοπὸς καί ἀποστολὴ τοῦ δημίου εἶναι ἡ θανατικὴ ἐκτέλεση.

Ποιὰ σκοπιμότητα ὅμως ὑποχρέωσε τὸ παιδί μέ τὸ κλουβί, νά τρέξη σαστισμένο πάνω στὰ συντρίμια ἐνὸς ὀμηρικοῦ χαλασμοῦ; Ποιὸ συμφέρον θά ὑπηρετήσῃ ἢ ἀπώλεια ἐκείνης τῆς ἀγουρῆς ζωούλας, ποῦ τρέχει πάνω στὴν καψαλισμένη ἄμμο τοῦ νησιοῦ;

Γιὰ νά τρῶη περισσότερο βούτυρο κάποιος Τζῶν ἀπὸ τὴν Ἀλάμπάμα;

”Ε, όχι!

’Ο δόκτωρ Κίσιγγκερ έχει τιμηθῆ με τὸ Νόμπελ τῆς Εἰρήνης. Ἀπονέμεται «εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἤθελεν ἐργασθῆ περισσότερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον διὰ τὴν ἀδελφοποίησιν τῶν λαῶν, διὰ τὴν κατάργησιν ἢ περιστολὴν τῶν μονίμων στρατῶν...».

Γιὰ ὅλα ἐργάστηκε ὁ δρ. Κίσιγγκερ. Ἀδελφοποίησε τοὺς Ἕλληνες καὶ τοὺς Τούρκους καὶ περιέστειλε μόνο σὲ σαράντα χιλιάδες τὰ στίφη τῶν Τούρκων, ποὺ ἐξετέλεσαν στὴ μεγαλόνησο τοὺς Κυπρίους καὶ τὴν Εἰρήνη.

Ἡ ἱστορία δὲν γράφεται μὲ Νόμπελ. Γράφεται μὲ τὰ δάκρυα ἑνὸς μωροῦ, ποὺ εἶναι ὀπὸς ἀπ’ τὸ στίψιμο μᾶς παιδικῆς ψυχῆς, ποὺ ὄλοι τοῦ ὤφειλαν στοργή.

’Ο δόκτωρ Κίσιγγκερ δὲν θὰ σωθῆ ἀπ’ τὴν ὀργή τῆς ἱστορίας. Τὸ παιδάκι μὲ τὸ κλουβὶ ποιὸς θὰ τὸ σώσει;

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΩΣΤΑΡΑΣ

’Οχι μόνον σαν ξεχωριστὰ άτομα οἱ Κορίνθιοι ἀλλὰ καὶ σαν ομάδες, σαν σωματεία, σαν λαός, ΟΠΟΥ βρῖσκονται συγκεντρωμένοι γιὰ νὰ τιμῆσουν κάποιον ἱστορικό γεγονός αξιοσέβαστο καὶ αξιομνημόνευτο γιὰ τὸν Ἑλλαδίτικο χῶρο καὶ τὸν ἑλληνισμό ἐν γένει, ἀναφέρονται ἀγωνιστικά στὴν τραγωδία τῆς Κύπρου ποὺ παρὰ τὸν ἡρωισμό τοῦ λαοῦ τῆς καὶ τις θυσίες τῶν παληκαριῶν τῆς δὲν ἔχει δοθεῖ ἀκόμα λύση.

Ἔτσι βλέπουμε τοὺς ἀγωνιστὲς τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης στὴν ἐκδήλωσή τους γιὰ τὴν τιμητικὴ ἐπέτειο τῆς «Μάχης τῆς Στυμφαλίας» τῆς Κορινθίας, ποὺ εἶχε γίνῃ τὸν Ἰούλιο τοῦ 1944, 30 ἀκριβῶς χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν κατάληψη τῆς Κύπρου (στο 40% τοῦ ἐδάφους τῆς) νὰ αποφασίζου ὁμόφωνα καὶ νὰ συντάσσουν ΨΗΦΙΣΜΑ στο ὁποῖο μετὰξὺ τῶν ἄλλων λένε: «ΚΑΛΟΥΜΕ τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση νὰ κινητοποιήσῃ ὅλες τις δημοκρατικὲς καὶ πατριωτικὲς δυνάμεις τοῦ ἔθνους σὲ μίαν πανεθνικὴ, δυναμικὴ καὶ ὀργανισμένη ἀξίωση: Νὰ φύγου τὰ τουρκικὰ στρατεύματα καὶ οἱ ξένες δυνάμεις ἀπὸ τὴν Κύπρο.

«ΖΗΤΑΜΕ ἀπὸ τὴ Διεθνή Κοινότητα, τοὺς διεθνεῖς ὀργανισμοὺς καὶ τὸ Γενικὸ Γραμματεὰ τοῦ ΟΗΕ, τὴν ἀμεση σύγκληση Διεθνούς Διάσκεψης ποὺ θὰ δώσει ὀριστικὴ, δίκαιη, βιώσιμη καὶ συνολικὴ λύση στο Κυπριακὸ πρόβλημα, βασισμένη στὴν Κυριαρχία, τὴν Ἀνεξαρτησία καὶ τὴν Ἐνότητα τοῦ Κυπριακοῦ ἐδάφους καὶ τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας.

Τούτο τὸ ΨΗΦΙΣΜΑ ἐξουσιοδοτοῦμε τὴν Ὄργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ νὰ το υπογράψῃ καὶ νὰ το ἐπιδόσῃ: Στὸν Πρωθυπουργὸ τῆς Ἑλλάδας, στὴ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων, στὸν Ἀντιπρόσωπο τοῦ ΟΗΕ στὴν Ἑλλάδα, στο Ἐυρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο καὶ τὸ Συμβούλιο Ὑπουργῶν Ἐξωτερικῶν, στὶς Πρεσβείες στὴν Ἀθῆνα τῶν ΗΠΑ, τῆς ΕΣΣΔ (δὲν εἶχε τότε διαλυθεῖ), τῆς Γαλλίας, τῆς ΟΓΔ, τῆς Βρετανίας, τῆς Κίνας, τῆς Κύπρου καὶ τῆς Τουρκίας καθὼς καὶ στὸν ἡμερήσιο Τύπο Ἀθηνῶν καὶ Κορίνθου καὶ στα ΜΜΕ ὅπως καὶ στὶς ἐπιτροπὲς ἀγῶνα γιὰ τὴν Κύπρο».

Ἀκολουθοῦν οἱ υπογραφὲς τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς ποὺ γραμματεὰς τῆς ἦταν ὁ Κορίνθιος λογοτέχνης Νίκος Ἀντωνίου καὶ ὁ συντάξας τὸ ψήφισμα.

ΕΤΣΙ σε κάθε επέτειο ή σε κάθε γεγονός που έχει σχέση με το θέμα Κύπρος κάποιος Κορινθιος (όπως σε όλη την Ελλάδα) θα υψώνει τη φωνή του επικαλούμενος το Δίκιο των αδελφών μας Κυπρίων.

Και να τι λέει ο Λουτρακιώτης ποιητής-συγγραφέας Αλέξης Γερανείτης στο ποίημά του «Αττίλας», όταν ήρθε ο Μπους (Μπόση τον λέει) στην Αθήνα:

*... Στις εγκάρδιες χειραψίες του Μπόση
οι δουλικές ρεβερέντζες
των δικών μας γελωτοποιών.
Κι όμως
κάτω από το γάντι της εγκαρδιότητας
διακρίνεται το σκοινί
που ξημερώματα
θα κρεμάσουν την αδερφή μας.
Πάνε κάμποσα χρόνια
πούστειλαν τους πειρατές
να τη βασανίζουν.
Έτσι η λύση του σκοινιού
έρχεται τώρα λυτρωτική.
Κι είναι μαστορεμένη αδιάντροπα
στα σεκρετέρια της απάτης
που μας τη μετρούν για εκδούλευση
Νεοταξίτικου ήθους!*

Και ο Αλέξης Γερανείτης εντελώς πρόσφατα σε μηνιάτικη τοπική εφημερίδα «Τα Νέα του Σχίνου» (Σχίνος μικρό χωριό της Κορινθίας με λίγους μόνιμους κάτοικους και πολλούς πνευματικούς ανθρώπους τα καλοκαίρια) αφιερώνει ολόκληρο άρθρο τον Αύγουστο του '93 με τίτλο: «Η ΑΙΩΝΙΑ ΚΥΠΡΟΣ - Ομορφιά, Πνεύμα και Οδύνη» και ενώ στην αρχή λέει πως:

«Είναι τετράπτυχο το Κυπριακό πρόβλημα: εδαφικό, συνταγματικό, προσφυγικό και εποικιστικό,... πως είναι πάρα πολλά εκείνα που πρέπει κανείς να λάβει υπ' όψη του για να εκτιμήσει το μέγεθος του Κυπριακού προβλήματος και να ζυγιάσει την εγκληματική αδιαφορία του Διεθνούς Παράγοντα για ένα νησί και ένα λαό με ομορφιά, φως και αρχέγονη ψυχή και λαμπρή ιστορία χιλιάδων χρόνων. Κι ακόμα πώς αμύνεται και αντέχει, ποια είναι η ψυχική αρματωσιά του Κυπριακού Ελληνισμού και ποιος παράγοντας σφυρηλατεί την υπομονή και επιμονή, την πίστη του για δικαίωση!»

Παρακάτω αναρωτιέται: Τι τάχα έχει μείνει μετά τον ΑΤΤΙΛΑ, τι κρατάει απ' το «μακάριο και αέρινο», το «γλυκόθυμο κι αρχαϊκό»; Και... «Ως πόσο λοιπόν η οδύνη εκείνου του προδοτικού καλοκαιριού του 74, που οι βάρβαροι αρματοστάθηκαν στο νησί των Αγίων, πλανιέται στον πολύπαθο λαό του; Βαραίνει καταλυτικά τις καρδιές ο χαμός αγαπημένων προσώπων, η δοκιμασία της προσφυγιάς, η απελπισία για την ακρωτηριασμένη του γη; Κι ακόμα οι βανδαλισμοί και οι λεηλασίες των ιστορικών του θησαυρών...».

Και τελειώνοντας το άρθρο λέει ο Αλέξης Γερανείτης: «Να πού πατάει ο Κυπριακός Ελληνισμός και αντιστέκεται. Πιστεύει στην τελική δικαίωση. Όσο μακρὺς κι αν

είναι ο Γολγοθάς του μαρτυρίου, ο Κυπριακός λαός δεν θα πάψει να προσδοκά την Ανάσταση. Και θά 'ναι μια μέρα που θα την τραγουδήσουν οι ποιητάρηδες, οι νέοι Μιχαηλίδηδες, κάτω από τις ανθισμένες γιακαράντες του Νησιού της Αφροδίτης».

ΚΑΙ ακόμα πιο πρόσφατα – αυτές ακριβώς τις μέρες – και συγκεκριμένα στις 7 και 14 του Οκτώβρη δίνονται προγράμματα αφιερωμένα στην Κύπρο από το «Ραδιοφωνικό Σταθμό της Εκκλησίας», τα οποία επιμελείται και παρουσιάζει θεατρικά η Κορίνθια λογοτέχνης κα Κασσιανή Πανουτσοπούλου, η ακαταπόνητη και ακαταμάχητη κοινωνική λειτουργός που τώρα συνταξιούχος πια δρα πιο έντονα και λειτουργεί δημιουργικά σε πολλούς τομείς. Έτσι εκτός από τα πολλά βιβλία που έχει γράψει που αφορούν μικρούς και μεγάλους και ιδιαίτερα τους ανήμπορους, έχει δημιουργήσει το πρόγραμμα «Ραδιομικρόκοσμος» στο «Ρ.Σ. της Εκκλησίας» όπου έχει παρουσιάσει 600 εκπομπές σε 2 κύκλους: Ο πρώτος αφορά παιδιά από 4 ως 7 ετών και λέγεται «Σιριλαλώ» ιστορίες της «Γιαγιάς Κουκουβάγιας» και ο β' κύκλος αφορά παιδιά ηλικίας από 10 ως 14 χρονών – Σ' αυτόν τον κύκλο είναι το αφιέρωμα στην Κύπρο όπου σε θεατρικό στυλ με εκφωνητή, με τραγούδια, με απαγγελίες ποιημάτων και με μουσική παρουσιάζει η κα Κασσιανή Πανουτσοπούλου στα Ελληνόπουλα την ιστορία της Κύπρου από την εποχή του Ομήρου ως τα σήμερα. Σαν δείγμα αυτής της επιμελημένης προσφοράς σας αναφέρω ότι στο πρόγραμμα της 14/10/93 μεταξύ των άλλων απαγγέλλεται και το ποίημα του Βασίλη Μιχαηλίδη «η Ρωμοσύνη» και το πρόγραμμα της 7/10/93 το ποίημα του Φώτη Βαρέλη το αφιερωμένο στον Ευαγόρα Παλληκαρίδη.

ΚΑΙ τελειώνοντας δεν μπορώ να μην αναφέρω ότι οι Κορίνθιοι λογοτέχνες όχι μόνον για την Κύπρο – τις ομορφιές της, την ιστορία της, τους αγώνες για τη λευτεριά της, τον Ελληνισμό της – έχουν γράψει, αλλά και για το σημερινό πολιτισμό της και ιδιαίτερα για τη λογοτεχνία της.

Έτσι ο γνωστός σας και στους Κύπριους συγγραφείς δάσκαλος και λογοτέχνης κος Γιάννης Μπάρτζης και συνεργάτης σας στην «Επιθεώρηση παιδικής λογοτεχνίας» έχει εκτενώς παρουσιάσει την Κυπριακή παιδική λογοτεχνία στο ειδικό τεύχος του 1989 όπως και παιδικά βιβλία Κυπρίων λογοτεχνών στον «Οδηγό παιδικού και νεανικού βιβλίου» που κυκλοφορούσε από τον εκδοτικό οίκο ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ τις χρονιές 79, 80, 81 και 82.

Ακόμα με την Κυπριακή λογοτεχνία έχει ασχοληθεί ο Κορίνθιος λογοτέχνης και δοκιμογράφος κος Κώστας Σταμάτης ο οποίος στην «Ανθολογία Κυπριακής Ποίησης» του Gaston- Henry Aufrege έχει παρουσιάσει το μεσαιωνικό Κυπριακό τραγούδι «Αροδαφνούσα» αναλύοντάς το λογοτεχνικά και θεματογραφικά, όπου καταλήγοντας λέει: «... Τούτη η τραγική μπαλάντα κλείνει μέσα της τον άνθρωπο όλων των εποχών κι ολόκληρο το σύμπαν και αποτελεί μοναδικό διαμάντι και τρυφερόν ύμνο στον έρωτα και κατάρα στο χαοτικό μίσος. Η Αροδαφνούσα απεικονίζει παραστατικότερα την αιώνια Κύπρο και τους αέναους αγώνες της μέσα στους αιώνες, ενάντια στους επίβουλους εχθρούς, που βάλθηκαν να την υποτάξουν και να την εξαφανίσουν... Όμως το νησί θα ζήσει στους αιώνες σαν την «Αροδαφνούσα».

Και σαν ύστατη προσφορά στην Κύπρο δεχτείτε – το αφιέρωμα του ποιητή Λουκιανού Καπλατζή στους συναδέλφους του λογοτέχνης της Κύπρου – το βραβευμένο του ποίημα «Πεθαίνοντας στην Πάφον».

ΠΕΘΑΙΝΟΝΤΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΦΟΝ

Του νεκρού Ναζωραίου συνακόλουθος
 άγνωστα μύρα, εσπερινά
 ραντίσαν τις ματιές μου,
 στης Παφίας τα μέρη, δούλος
 παρήγορης κομψότητας,
 του πετρογέννητου έρωτα
 τα είδωλα νερά γυμνός αγκάλιασα
 στάλα-στάλα να ξεπλύνω την αρμύρα μου,
 αστροστεφανωμένος εραστής,
 σ' αφρόλουστο λιμάνι.

Βάπτισμα πυρός στους θρύλους και στους θρήνους,
 ψηφίδες ημιθέων και θεών
 και βασιλιάδων φθόγγοι
 πεθαίνουν τυλιγμένα στη σιωπή,
 της Ιστορίας μαστίγωμα πικρό,
 κι' εσύ, φηγάς κοραλιοστολισμένος,
 στην αγγελόχτιστη εκκλησιά,
 στους ιερούς λειμώνες της αγάπης,
 πώς να μην πεθάνεις: ΠΩΣ;
 και πώς να μην αναστηθείς;

Ανθολόγηση:

ΝΙΤΣΑ ΤΟΥΣΟΥΛΗ,

Γ. Γραμματέας του σωματείου Λόγου και Τέχνης «Αλκυονίδες Κορίνθου»

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΑΡΙΣΤΕΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ 1998

Στις 7 Μαΐου 1999, στη μεσαιωνική αίθουσα «Καστελλιώτισσα», στη Λευκωσία, έγινε η απονομή των Ἀριστείων Γραμμάτων και Τεχνών του Ὑπουργείου Παιδείας και Πολιτισμοῦ. Τά Ἀριστεία ἀπένειμε ὁ Πρόεδρος τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας κ. Γλαῦκος Κληρίδης.

Στὴν ἀρχὴ τῆς σεμνῆς καὶ ὑποβλητικῆς ἐκδήλωσης ὁ ἀναπληρωτὴς διευθυντὴς τῶν Πολιτιστικῶν Ὑπηρεσιῶν Στέλιος Χατζηστυλλῆς παρουσίασε τὸ ἔργο τῶν βραβευθέντων καὶ ἐξῆρε τὴν προσφορά τους στὸν χώρο τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν. Ἀκολούθως ἀπηύθυνε χαιρετισμὸ ὁ Ὑπουργὸς Παιδείας καὶ Πολιτισμοῦ Οὐράνιος Ἰωαννίδης ὁ ὁποῖος τόνισε τὴ σημασία τῆς δημιουργίας πνευματικῆς πολιτισμοῦ ἀπὸ τὸν κυπριακὸ Ἑλληνισμὸ στὴ μακρὰ ἱστορικὴ του σταδιοδρομία μέσα σὲ περιόδους ἐλευθερίας ἢ δουλείας.

Πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπονομή, σὲ δική του ὁμιλία, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τόνισε ὅτι ἡ προσφορά τῶν βραβευθέντων ἀποτελεῖ σημαντικὴ συμβολὴ στὴν προώθηση τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἀξιῶν τῆς παράδοσης καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου μας, τὶς ὁποῖες κανένας εἰσβολέας δὲν μπορεῖ νὰ βιάσει ἢ νὰ ἀμφισβητήσει.

Στὴν ἀντιφώνησή τους οἱ τέσσερις βραβευθέντες Μιχαλάκης Μαραθεύτης, ἐκπαιδευτικὸς καὶ συγγραφέας, Κώστας Κύρης, ἱστορικὸς καὶ συγγραφέας, Θέμις Σιαπκαρᾶ-Πιτσιλλίδου, ἐπιστήμων καὶ ἐρευνήτρια καὶ Πιερὴς Ζαριμάς, μουσικὸς καὶ βαρύτονος ὄπερας, ἐπεσήμαναν τὴ σημασία τῆς πνευματικῆς ἐνασχόλησης, τὴν ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας, τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμὸ τῆς Κύπρου ὡς πηγὴ καὶ κίνητρο ἐμπνευσῆς τους, τὶς ὑποχρεώσεις ποὺ τοὺς προσθέτει ἡ ἀναγνώριση τοῦ ἔργου τους ἀπὸ τὴν Πολιτεία καὶ εὐχαρίστησαν ὅλους ὅσοι συνέβαλαν στὴν πνευματικὴ τους ὠρίμανση καὶ στὴ δημιουργία τῶν ἀναγκαίων συνθηκῶν γιὰ τὴ συγκρότηση τοῦ ἔργου τους.

Ὁ θεσμὸς τῶν Ἀριστείων καθιερώθηκε τὸ 1993, εἶναι ἐτήσιος καὶ μέχρι σήμερα, περιλαμβάνομένων καὶ τῶν βραβευθέντων γιὰ τὸ 1998, βραβεύθηκαν συνολικὰ 22 διακεκριμένοι ἐκπρόσωποι τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν.

Τὸ σκεπτικὸ τῆς ἀπονομῆς τῶν Ἀριστείων περιλαμβάνει τὰ ἀκόλουθα:

Μιχαλάκης Μαραθεύτης

Ὁ Μιχαλάκης Μαραθεύτης, ἐξέχουσα πνευματικὴ φυσιογνωμία τῆς Κύπρου, διακρίνεται ἀπὸ τὴ συνεχὴ καὶ πολὺμοχθη προσφορά του σὲ πλῆθος τομέων τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτιστικῆς ζωῆς τοῦ τόπου, σὲ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ὁποίους τὸ ἔργο του ὑπῆρξε πρωτοποριακὸ καὶ θεμελιώδες. Ἐργάσθηκε τριανταπέντε χρόνια στὴ Μέση Ἐκπαίδευση καὶ στὴν Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία Κύπρου, ἡ ὁποία ἄκμασε κατὰ τὴν εἰκοσαετία κατὰ τὴν ὁποία, ὡς διευθυντὴς τῆς, ὁ Μιχαλάκης Μαραθεύτης εἰσήγαγε καινοτομίες στὴν ἐκπαίδευση τῶν δασκάλων.

Στὰ πλαίσια τῆς ἐκπαιδευτικῆς του ὑπηρεσίας συνέγραψε σωρεία παιδαγωγικῶν μελετῶν, πολλὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἀποτελεσαν αὐτοτελεῖς τόμους, ὅπως: «Θέματα Ἐφηβείας», «Ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ δασκάλου ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς φιλοσοφίας τοῦ προσωπισμοῦ», «Ὁ σύγχρονος κόσμος καὶ ἡ παιδεία», «Ἡ ἀγωγή τοῦ προσώπου», «Ἡ αὐτοπραγμάτωση τοῦ προσώπου».

Στὸ χώρο τῆς λογοτεχνίας ἐμφανίζεται μὲ ποιητικὲς συλλογὲς ὅπως οἱ «Φωνὲς ἀγωνίας καὶ ἐλπίδας», «Διαλογισμοί», «Προεκτάσεις», θεατρικὰ ἔργα ὅπως «Οἰκογένεια Νώντα», «Ἰὼβ τοῦ Εἰκοστοῦ Αἰῶνα» καὶ νουβέλες ὅπως «Τὸ προσφυγόπουλο τῆς Κύπρου» καὶ ἄλλα.

Στόν ευρύτερο πνευματικό στίβο πρόσφερε πολύτιμες υπηρεσίες στο Έθνικό Συμβούλιο Νεολαίας και στο Συμβούλιο Πνευματικού Συντονισμού. Πρωτοστάτησε στην ίδρυση εκπαιδευτικών, πνευματικών και άλλων σωματείων. Σημαντική υπήρξε και η προσφορά του στον Άπελευθερωτικό Αγώνα του 1955-1959. Υπήρξε ως υπεύθυνος της ΠΕΚΑ (Πολιτικής Επιτροπής Κυπριακού Αγώνα) για τη Λευκωσία, συνέγραψε προκηρύξεις της εν λόγω Επιτροπής για την τόνωση του φρονήματος του Κυπριακού λαού και την απόκρουση της βρετανικής προπαγάνδας, καθώς και σύντομες ομιλίες για τις εκπομπές του Έθνικού Ίδρύματος Ραδιοφωνίας των Αθηνών που άπευθύνονταν στην Κύπρο.

Κώστας Κύρρης

Ο Κώστας Κύρρης είναι ένας διακεκριμένος ιστορικός και συγγραφέας με ξεχωριστή θέση στην κυπριακή ιστορική επιστήμη και στα γράμματα. Σπούδασε ελληνική, αγγλική και γαλλική φιλολογία στην Αθήνα και έκανε βυζαντινές και μεσανατολικές σπουδές στο Λονδίνο. Χαλκέντερος έρευνήτης και συγγραφέας, ασχολήθηκε με πάρα πολλά θέματα που αφορούν την ιστορία και τον πολιτισμό της Κύπρου και δημοσίευσε δεκάδες επιστημονικά άρθρα και βιβλία, όπως «Οι αδόμευτοι, ήμεϊς και ο ρόλος των Τούρκων εις την ιστορίαν της Μ. Ανατολής», «Η Κύπρος μεταξὺ Ανατολής και Δύσεως σήμερα», «Κύπρος, Τουρκία και Ἑλληνισμός. Θεσμοί, Δομές, Σχέσεις, Προβλήματα», «Ιστορία της Κύπρου» και πολλά άλλα. Σε αρκετές περιπτώσεις οί έρευνες του Κώστα Κύρρη υπήρξαν πρωτοποριακές στον τομέα τους.

Ἐκτός ἀπό την ιστορική έρευνα, ο Κώστας Κύρρης ασχολήθηκε και με τη λογοτεχνία. Δημοσίευσε μελέτες και δοκίμια για τη λογοτεχνία και ποιήματα, με πιο πρόσφατη την ποιητική συλλογή «Ἀνατομία. Αἰρετικά ἀντιποιήματα».

Ο Κώστας Κύρρης υπηρέτησε για αρκετά χρόνια στη Μέση Ἐκπαίδευση, υπήρξε ιδρυτικό μέλος και πρώτος γραμματέας του Ἐπιστημονικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Ἀμμοχώστου (Ε.Φ.Σ.Α.) και είναι μέλος πολλών επιστημονικών συνδέσμων του εξωτερικού. Σημαντική υπήρξε επίσης η προσφορά του ἀπό τη θέση του έρευνήτη και ἀργότερα του Διευθυντή του Κέντρου Ἐπιστημονικών Ἐρευνών. Για τὸ επιστημονικό του έργο τιμήθηκε ἀπό την Ἀκαδημία Ἀθηνών.

Θέμις Σιαπκαρά-Πιτσιλλίδου

Ἡ Θέμις Σιαπκαρά-Πιτσιλλίδου είναι μιὰ διακεκριμένη επιστήμονας και έρευνήτρια. Σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης και σὲ ἄλλα ἀνώτατα εκπαιδευτικά ἰδρύματα της Γαλλίας και έκανε έρευνες σὲ βιβλιοθήκες και ἀρχεῖα του Λονδίνου, της Ὁξφόρδης, της Βενετίας, της Ἀθῆνας και ἄλλου.

Ἡ σημαντικότερη συμβολή της στα γράμματα ἀφορᾷ την ἔκδοση και μελέτη των Πετραρχικών ποιημάτων της Κύπρου, που κυκλοφόρησε πρώτα στα γαλλικά, τὸ 1952, και ἀργότερα στα ἑλληνικά, τὸ 1976. Ἡ μνημειώδης αὐτή ἐργασία της ἐκπονήθηκε ὑπὸ την ἐποπτεία του ἐπιφανοῦς ἑλληνιστῆ Hubert Pernot και δικαιολογημένα ἀπέσπασε εὐνοϊκότατα σχόλια τόσο στον ἑλληνικό όσο και στον διεθνή χώρο (λ.χ. ἀπὸ τοὺς Λίνο Πολίτη και Octave Merlier), ἐνῶ τὸ 1975, με ἀφορμὴ τὴ γαλλική ἐπανέκδοσή της, βραβεύτηκε ἀπὸ την Ἀκαδημία Ἀθηνών. Με την ἐργασία αὐτή παρουσιάζονται για πρώτη φορά στο σύνολό τους τὰ κυπριακά ἐρωτικά ποιήματα του 16ου αἰώνα και παράλληλα διερευνῶνται φιλολογικά προβλήματα, ὅπως ἡ ταυτότητα του ποιητῆ, ἡ χρονολόγηση των κειμένων, ἡ συνάφειά τους πρὸς τὰ ἀντίστοιχα ἰταλικά ἀναγεννησιακά πρότυπά τους, καθώς και ἡ μετρική τους. Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἔχουν περάσει πολλὰ χρόνια ἀπὸ την πρώτη της ἐμφάνιση, ἡ μελέτη αὐτή παραμένει ἀνυπέβλητη και πολλαπλῶς οὐσιαστική στην προσέγγιση ἑνὸς σημαντικοῦ κεφαλαίου ἀπὸ την ιστορία της νεοελληνικῆς λογοτεχνίας.

Ἡ Θέμις Σιαπκαρά-Πιτσιλλίδου ἐξέδωσε, ἐπίσης, τὸ βιβλίο «Ἡ εὐρωπαϊκὴ ποίηση στον Ἑλληνικό χώρο. Ρίμες ἀγάπης του 16ου αἰώνα» και έκανε διάφορες ἄλλες δημοσιεύσεις.

Πιερής Ζαρκιάς

Ο Πιερής Ζαρκιάς αποτελεί ξεχωριστή φυσιογνωμία στα μουσικά πράγματα της Κύπρου. Έχει στο ενεργητικό του μια επιτυχημένη διεθνή σταδιοδρομία ως βαρύτονος, με πολλές εμφανίσεις σε σημαντικούς όπερατικούς ρόλους σε πολλές χώρες της Ευρώπης, που καλύπτουν όλο σχεδόν το φάσμα του ρεπερτορίου για βαρύτονο. Τραγούδησε σε περισσότερες από 3.500 παραστάσεις σε 150 διαφορετικά έργα και απέσπασε ευνοϊκά σχόλια από τη διεθνή κριτική. Παράλληλα, διατήρησε στενούς δεσμούς με την Κύπρο και προώθησε συστηματικά τη συνεργασία γερμανικών μουσικών συγκροτημάτων, όπως της Όρχηστρας του Πανεπιστημίου της Βόννης και της Μαντολινάτας Νίντεγκαασελ με κυπριακές χορωδίες, οργανώνοντας συναυλίες τόσο στην Κύπρο όσο και στη Γερμανία. Μέσα από την πολύχρονη αυτή συνεργασία του, ο Πιερής Ζαρκιάς πρόβαλε την Κύπρο και την κυπριακή μουσική στη Γερμανία.

Πέρα από τη δραστηριότητά του ως έρμηνευτής, ο Πιερής Ζαρκιάς έχει μελετήσει σε βάθος την κυπριακή παραδοσιακή μουσική για την οποία έδωσε πολλές διαλέξεις στη Γερμανία. Έξέδωσε, επίσης, διάφορα βιβλία, όπως «Σπουδές πάνω στην παραδοσιακή μουσική της Κύπρου», «Πηγές της Κυπριακής δημοτικής μουσικής», «Το βυζαντινό τονικό σύστημα» και άλλα, που αποτελούν συμβολή στη μελέτη της μουσικής της Κύπρου.

Παράλληλα με τη δραστηριότητά του στο χώρο της μουσικής, ο Πιερής Ζαρκιάς ανέπτυξε, από τη Γερμανία όπου είναι εγκατεστημένος, μια αξιόλογη κοινωνική δραστηριότητα για αντιμετώπιση των συνεπειών της τουρκικής εισβολής του 1974.

Τη Συμβουλευτική Έπιτροπή Γραμμάτων του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού για την έπιλογή των υποψηφίων αποτέλεσαν φέτος οι: Στέλιος Χατζηστυλλής, πρόεδρος, Γεώργιος Χατζηκωστής, Κώστας Νικολαΐδης, Λευτέρης Παπαλεοντίου και Χρήστος Χατζήπαπας, μέλη.

Γ. ΧΑΤΖΗΚΩΣΤΗΣ

ΑΝΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΟΥ ΜΙΧΑΛΑΚΗ Ι. ΜΑΡΑΘΕΥΤΗ ΣΕ ΕΠΙΤΙΜΟ ΔΙΔΑΚΤΟΡΑ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

Δεν είναι λίγες οι φορές που άνθρωποι των Κυπριακών Γραμμάτων τιμώνται από ποικίλους πνευματικούς και πολιτιστικούς φορείς. Η κάθε διάκριση έχει, βεβαίως, την αξία της. Ωστόσο, πιστεύω πως η κάθε μια πρέπει να τοποθετείται στη βαθμίδα που της αρμόζει. Στις πιο ψηλές βαθμίδες βρίσκονται, ασφαλώς, οι διακρίσεις που προέρχονται από τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Μια από τις διακρίσεις αυτές κέρδισε επάξια ο συμπατριώτης μας παιδαγωγός και συγγραφέας Μιχαλάκης Ι. Μαραθεύτης, ο οποίος αναγορεύθηκε σε Επίτιμο Διδάκτορα του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης της Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πατρών.

Στην τελετή της αναγόρευσης, τον τιμηθέντα παρουσίασε ο Πρόεδρος του Π.Τ.Δ.Ε. Καθηγητής Αλέξανδρος Κοσμόπουλος, ο οποίος χαρακτήρισε τον κ. Μαραθεύτη ως τον πρώτο Έλληνα παιδαγωγό που κατά τρόπο συνεχή υπερασπίζεται την αξία της προσωπικής και προσωπιστικής αγωγής. Τόνισε, επίσης, πως ο τιμηθείς με το ερευνητικό και συγγραφικό του έργο αποτελεί μια από τις πιο λαμπρές περιπτώσεις παιδαγωγού, που τίμησαν τις Επιστήμες της Αγωγής. Αποδεχόμενος την τιμή ο κ. Μαραθεύτης, αφού ευχαρίστησε τους εισηγητές της πρότασης κ.κ. Κοσμόπουλο και Δελλή, είπε πως θεωρεί την τιμή που του απεδόθη ως έπαινο που απευθύνεται σε όλους τους εκπαιδευτικούς, που πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους στις πρώην Παιδαγωγικές Ακαδημίες και γαλούχησαν γενεές δασκάλων σε καιρούς χαλεπούς.

Επί σειρά ετών ο συμπατριώτης μας λόγιος ασχολείται με συνέπεια με τη φιλοσοφία του προσωπισμού, η οποία πραγματεύεται την εξελικτική πορεία του *ατόμου για να εξελιχθεί σε πρόσωπο*, να επιτύχει δηλαδή στην *αυτοπραγμάτωσή του*. Μέρος των μελετών του στο θέμα αυτό συγκέντρωσε στη συλλογή δοκιμίων του με τίτλο «*H αυτοπραγμάτωση του προσώπου*».

Παραθέτω πιο κάτω απόσπασμα από την ομιλία με θέμα «Προς μια ψυχολογία και παιδαγωγική του προσώπου», που έκανε ο Μιχαλάκης Μαραθεύτης στην τελετή της αναγόρευσής του.

«Σύμφωνα με τη φιλοσοφία του προσωπισμού, με την οποία ασχολήθηκα συστηματικά από το 1963 και την οποία προσπάθησα να εφαρμόσω στην εκπαίδευση των δασκάλων στην Παιδαγωγική Ακαδημία Κύπρου, ο άνθρωπος γεννιέται ως άτομο αλλά για να επιτύχει την αυτοπραγμάτωσή του πρέπει να εξελιχθεί σε πρόσωπο. Τούτο επιτυγχάνεται:

- α) Με την ανάπτυξη της προσωπικής του αυτονομίας,
- β) με την υπέρβαση του έμφυτου ατομοκεντρισμού του, τον οποίο καλείται να ξεπερνά με τη χρήση της προσωπικής του ελευθερίας, και
- γ) με τη διεξαγωγή ενός συνεχούς διαλόγου με τους άλλους ανθρώπους για την εξεύρεση του κοινού καλού.

Η μετάβαση από το άτομο στο πρόσωπο διευκολύνεται αν το παιδί ζει σε μια κοινότητα προσώπων παρά σε μια κοινωνία ατόμων. Κοινότητα είναι η συμβίωση προσώπων ανάμεσα στα οποία παρατηρείται μια αλληλεξάρτηση και αμοιβαιότητα αισθημάτων, ενώ κοινωνία είναι η συνύπαρξη αποξενωμένων μεταξύ τους ατόμων.

Η φιλοσοφία του προσωπισμού έχει ανοίξει νέους δρόμους στις επιστήμες της αγωγής. Οδήγησε στη διαμόρφωση του παιδευτικού προσωπισμού και κατ' επέκταση της «προσωποκεντρικής αγωγής». Ο παιδευτικός προσωπισμός ικανοποιεί, από τη μια τη χριστιανική διδασκαλία, η οποία θέλει τον άνθρωπο να χρησιμοποιεί το αυτεξούσιό του για να φθάσει στο επίπεδο να συγχωρεί, να αγαπά και να συνεργάζεται με όλους τους ανθρώπους, και επιλύει από την άλλη, την παλαιά αντιμαχία μεταξύ του παιδευτικού κοινωνισμού και του παιδευτικού ατομικισμού, υποστηρίζοντας την αρχή ότι άτομο και κοινωνία έχουν την ίδια αξία. Ούτε η κοινωνία μπορεί να φιμώνει το άτομο και να του επιβάλλει τη δική της θέληση, όπως γινόταν στο σχολείο του δεσποτισμού και της απόλυτης πειθαρχίας, ούτε το άτομο δικαιούται, στο όνομα της προσωπικής του ελευθερίας, να παραγνωρίζει τις παραδόσεις και τις ανάγκες της κοινωνίας, όπως επιδιώχθηκε στο αντιαυθεντικό σχολείο.

Ο παιδευτικός προσωπισμός βρίσκεται ακόμα στο στάδιο της ανάπτυξης, γι' αυτό και δεν υπερβάλλομε αν πούμε ότι βρισκόμαστε σε μια μεταβατική περίοδο όσον αφορά την Ψυχολογία και την Παιδαγωγική του Προσώπου. Η παιδαγωγική του προσώπου θα είναι, όπως πιστεύω, η παιδαγωγική που θα επικρατήσει τον 21ο αιώνα».

Πιστεύω πως η ίδρυση Σχολής του Προσωπισμού θα συνέβαλλε σε μεγάλο βαθμό στην υλοποίηση των οραματισμών και των στόχων του φιλόσοφου συμπατριώτη μας, που αδιαμφισβήτητα θα μας επέτρεπε να ελπίζουμε στη δημιουργία ενός καλύτερου κόσμου και κοινοτήτων ανθρώπων που θα συμβιώνουν εν ειρήνη.

ΡΟΥΛΑ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ-ΣΤΑΥΡΟΥ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Κύπρου Χρυσάνθη: «Πάθος για ένα λεύτερο ουράνο», (ποιήματα).

Ο Κ. Χρυσάνθης είναι κύπριος. Ήρθε από κοντά τόν απελευθερωτικό αγώνα του ωραίου νησιού του και με γεμάτα τὰ στήθια του απ' τὸ ζωογόνο ἀέρα τῆς ἐλευθερίας, με θαμπωμένα κι ἐκστατικά τὰ μάτια του ἀπὸ τόσους ἥρωισμούς και θυσίες γιὰ τὴν κατάκτησή της, κι ἀκόμα με τὴν πεποίθηση πὼς ὄλ' αὐτὰ, ὅπως και τὸ ἀποτέλεσμα πὸν προῆλθε – ἡ μερικὴ και τόσο ἰσχνὴ ἔστω ἱκανοποίηση τῶν πόθων τοῦ κυπριακοῦ λαοῦ – στέκουν ἐπιτεύγματα ἐνὸς πνευματικοῦ, κατὰ κύριο λόγο, ἀγώνα, ἔγραψε τὰ ποιήματα τῆς συλλογῆς αὐτῆς.

Ἄνηκουν ἀναμφισβήτητα στὴ νεότερη, και ὄχι στὴν παραδοσιακὴ ποίηση, τὰ ποιήματα αὐτὰ με κύρια χαρακτηριστικὰ τους τὴν πλούσια ἐναλλαγὴ τῶν εἰκόνων, τὴ λιτότητα τῶν ἐκφραστικῶν μέσων – μιὰ λιτότητα πὸν χαρίζει στὴν ποίηση τοῦ Κ. Χρυσάνθη διαφάνεια και σιλπνότητα, τόσο στὴν ἐκφραση ὅσο και στὰ νοήματα – τὸν πηγαῖο λυρισμὸ τους, κι ἀκόμα τὶς πλούσιες ἰδέες τους.

Ὅλα τὰ ποιήματα τῆς συλλογῆς, πείθουν γιὰ τὰ πολὺ ἀξιόλογα ποιητικὰ προσόντα τοῦ Κ. Χρυσάνθη και γιὰ τὴ γνήσια λυρική φλέβα του. Θάθελα ἰδιαίτερα νὰ σημειώσω τὰ ποιήματα: «Νεκρὸς πολεμιστῆς» (ἀντιγράφω ἀπὸ τὸ ἔξοχο αὐτὸ ποίημα τοὺς ἀκόλουθους στίχους: «Εἶχε μιὰ νεότητα ἀσυνήθη – και τὴν ὑπόταξε στὸ θαῦμα... γιατί εἶχαν πιά οἱ ἰστοί του – τὴν αἴσθηση τοῦ πνεύματος... Μι' αὐγὴ τὸν βρῆκαν νὰ κοιμάται – στὸ κόκκινο κρεβάτι χορταριοῦ. – Ἡ ὀμίχλη με στοργὴ τὸν χάιδευε – γάντι βελούδινο, ἐλαφρὰ σταχί – κι εἶχε στὸ στήθος τὸ τριαντάφυλλο – τῶν ἐκατὸ θανάτων»), τὰ ποιήματα: «Πτώμα», «Πατέρας ἥρωα», «Συρματοπλέγματα στὴν Ἐκκλησία» (με τοὺς ἀκόλουθους στίχους ἀπὸ τὸ τέλος: «Φυτέψανε φραγμούς με σιδερένια ἀγκάθια – νὰ πνίξουνε τὸ πνεῦμα στὴν πηγὴ του. – Καὶ γέμισε με πνεῦμα ὁ τόπος – σὲ μυστικὲς ροές. Κι ἔγινε ὁ Οἶκος τοῦ Κυρίου – καινούργιο ἀστέρι τ' οὐρανοῦ»), κι ἀκόμα τὰ ποιήματα: «Συνοικιακὸ τοπίο», «Ἡ μπαλλάντα τῶν χτυπημένων ἀπὸ μπόμπα ἀγοριῶν», «Ἀδέσποτη», «Τὸ σκοτωμένο παιδί» και πολλὰ ἄλλα. Ἡ ποίηση τοῦ Κ. Χρυσάνθη μᾶς ἱκανοποιεῖ γιὰ τὴ γνησιότητά της και γιὰ τὴν ἀλήθειά της.

E.N. ΜΟΣΧΟΣ

A. Τουμάζου - Καλογεροπούλου: «Φοίβη». Εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 1998

Ἡ Ἀνδρούλα Τουμάζου-Καλογεροπούλου γεννήθηκε στὴν Ἀμμόχωστο τὸ 1943. Σπούδασε φιλολογία στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, ἐργάστηκε γιὰ ἓνα διάστημα σε σχολεῖα Μέσης Παιδείας στὴ Κύπρο, ἀλλὰ σήμερα ζε και ἐργάζεται στὴν Ἀθήνα.

Τὸ «Φοίβη» εἶναι τὸ πρῶτο της μυθιστόρημα. Εἶναι φανερό ὅτι ὅλα αὐτὰ τα χρόνια μάζεψε ἀναμνήσεις, ἐμπειρίες, συναισθήματα, κουβαλοῦσε μέσα της ἓναν ολόκληρο κόσμο πὸν ἦρθε ἡ ὥρα νὰ βγεῖ στὸ φῶς λυτρώνοντάς την και λυτρώνοντάς μας, καθὼς μαζί της ταξιδεύουμε σ' ἓνα ὀδυνηρὸ παρελθόν πὸν, ὅσο κι ἀν εἶναι ἀτομικὸ και προσωπικὸ, βγαίνει ἀπὸ μιὰ κοινὴ ἐμπειρία ὅσων ἔζησαν στὴν προπολεμικὴ Κύπρο, ὅσων οἱ ἀναμνήσεις μποροῦν νὰ φτάσουν ὡς τὶς δεκαετίες 1940-1970, ἐπιπλέον βέβαια αὐτὴν τοῦ '74 και μετὰ, πὸν εἶναι κοινές γιὰ πολὺ περισσότερους.

Τὸ μυθιστόρημα εἶναι γραμμένο σε πρωτοπρόσωπη γραφὴ ἀλλὰ ἀπὸ τρεῖς διαφορετικὰ πρόσωπα. Μιλᾶει σε πρῶτο πρόσωπο και σε πολὺ λίγες σελίδες ἡ κόρη της Φοίβης Ζωή, πὸν βρῖσκει σ' ἓνα σεκρετέρ της μάνας της δυο μπλοκ με σημειώσεις κι ἀρχίζει νὰ διαβάζε. Τα κείμενα εἶναι γραφὴ τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1990. Μέσα απ' αὐτὰ ζωντανεῖ ὅλη ἡ ζωὴ της Φοίβης, ἡ ζωὴ στὴν Ἀμμόχωστο. Μια πολυμελὴς οἰκογένεια, ἡ Φοίβη τὸ πέμπτο ἀπὸ δώδεκα παιδιά, ὁ πατέρας, ἡ μάνα, τὸ ἀμέτρητο συγγενολόι, οἱ νονοὶ και οἱ νονές τῶν παιδιῶν, θεῖοι, ἐξαδέλφια, φί-

λοι, ένας ολόκληρος κόσμος με τις χαρές και τις λύπες του, με γεννήσεις και θανάτους, με τα έθιμα και τις συνήθειές του μ' ένα φυσικό περιβάλλον πολύ κοντά ακόμα στον άνθρωπο. Και πάνω απ' όλα με τη σκιά του σκοτωμένου στον αγώνα της ΕΟΚΑ αδελφού της Φοίβης, που από τις πρώτες σελίδες ως τις τελευταίες επανέρχεται, πληγή κι ακριβή ανάμνηση. Απ' τα ωραιότερα κομμάτια του βιβλίου οι σελίδες που ελλειπτικά και με αφάνταστο λυρισμό μιλάνε για το ανεπούλωτο τραύμα που ο θάνατος του ωραίου πολικαριού άφησε στην ψυχή της μικρότερης αδελφής, όταν στο σπίτι πλένανε τα ματωμένα του ρούχα.

Η πρωτοπρόσωπη αφήγηση της Φοίβης διακόπτεται κάποια στιγμή, καθώς η Ζωή σταματά για να αναλογιστεί όλα αυτά που διάβασε, για να σχολιάσει πως τώρα μόνο γνωρίζει πραγματικά τη μάνα της (Οι σύντομες σκέψεις της Ζωής τυπωμένες με πλάγια γράμματα στο βιβλίο). Και συνεχίζει την ανάγνωση των κειμένων της Φοίβης. Τώρα είναι Γενάρης του 1992. Η Φοίβη αναπάντεχα συναντά σε μια εκκλησία τον Γλαύκο, παλιό της έρωτα. Μαζί του και μαζί τους κι εμείς περιδιαβάζουμε στο κέντρο της Αθήνας. Πλάκα, Μοναστηράκι, Σταδίου, Πανεπιστημίου, Ιπποκράτους, Καλλιδρομίου... Οι αναμνήσεις της Φοίβης και του Γλαύκου γίνονται και δικές μας αναμνήσεις, όσων τουλάχιστον πέρασαν ως φοιτητές τις ίδιες εμπειρίες στις δεκαετίες του '50 και '60. Η όλη ατμόσφαιρα της Αθήνας, οι καθηγητές της Φιλοσοφικής, που αν και δίνονται βέβαια με παραλλαγμένα ονόματα, δεν είναι καθόλου δύσκολο να αναγνωριστούν – Θεοδωράκοπουλος, Τωμαδάκης, Μαρινάτος κλπ. –, δρόμοι και γειτονιές, όνειρα και δεσμοί της νιότης που συχνά έμεναν για πάντα όνειρα...

Μετά από μια νέα διακοπή με σύντομα πάλι σχόλια της Ζωής ακολουθεί το τελευταίο μέρος του μυθιστορήματος, που είναι τώρα ένα κείμενο του Νικηφόρου, πατέρα της Φοίβης και παππού της Ζωής, που το έγραψε λίγο πριν πεθάνει, στα 1984, και άφησε εντολή να δοθεί στην εγγονή του, όταν αυτή γίνει 30 χρονών. Μέσα απ' αυτή την τρίτη πρωτοπρόσωπη αφήγηση η συγγραφέας μας οδηγεί χρονικά μέχρι και τις αρχές του αιώνα, με τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, τις δύσκολες συνθήκες ζωής στην Κύπρο, τον ξενιτεμό του πατέρα της στην Αμερική (για τον οποίο πατέρα φαίνεται να τρέφει μια ιδιαίτερη αγάπη, πολύ μεγαλύτερη απ' αυτήν που τη δένει με τη μάνα της) το γάμο της και την αντίδραση των γονιών της σ' αυτό το γάμο.

Το μυθιστόρημα της Α. Τουμάζου-Καλογεροπούλου είναι μια εξομολόγηση εκ βαθέων. Γραμμένο με αυθορμητισμό και ειλικρίνεια, με λυρισμό και αγάπη για τη ζωή και τον άνθρωπο, με ανείπωτη νοσταλγία για ένα κόσμο χαμένο πια για πάντα, με τρυφερότητα για τα μικρά κι ασήμαντα της ζωής, αποπνέει άρωμα λεμονοανθών της Αμμοχώστου και μυρωδιά του κάμπου της Μεσαορίας, καθώς και μια Αθήνα ξέγνοιαστης αλλά και δύσβατης φοιτητικής ζωής. Γλώσσα που συναρπάξει με τον πλούτο και την ευστοχία της, διανθισμένη με κυπριακές λέξεις για τις οποίες υπάρχει γλωσσάρι στο τέλος του βιβλίου, εικόνες ολοζώντανες, ύφος μελαγχολικό αλλά όχι απαισιόδοξο.

Το έντονα αυτοβιογραφικό στοιχείο του βιβλίου δημιουργεί κάποιες επιφυλάξεις για το αν θα υπάρξει συνέχεια στη συγγραφική δραστηριότητα της Καλογεροπούλου. Ήδη όμως προαναγγέλλει το δεύτερό της μυθιστόρημα. Ελπίζουμε να φανεί αντάξιο του πρώτου.

ΚΙΚΑ ΟΛΥΜΠΙΟΥ

Jacqueline de Romilly: *"Hector (Έκτωρ"*, 1997 Paris, "Editions de Fallois". Για την ελληνική γλώσσα 1998 Αθήνα, εκδ. ΤΟ ΑΣΤΥ, μεταφρ. Μπάμπη Αθανασίου και Κατερίνας Μηλιαρέση.

Κάθε καινούργιο βιβλίο της ξεχωριστής ελληνίστριας της εποχής μας, της Γαλλίδας Jacqueline de Romilly δεν είναι μόνο μια σημαντική συμβολή στην αρχαία Ελληνική γραμματεία. Αποτελεί ταυτόχρονα κι ένα ενδιαφέρον ανάγνωσμα για κάθε ένα που την έχει γνωρίσει από προηγούμενα έργα της.

Έτσι και το τελευταίο της βιβλίο «Έκτωρ» που έρχεται να προστεθεί στην πληθώρα των άλλων της βιβλίων (πάνω από είκοσι), αποτέλεσα βαθιάς γνώσης των κειμένων αλλά, προπάντων, απέραντης αγάπης και θαυμασμού για τον αρχαίο Ελληνικό κόσμο, αποτελεί ένα γοητευτικό κείμενο που διαβάζεται με αδιάπτωτο ενδιαφέρον.

Το βιβλίο, όπως η ίδια η συγγραφέας λέει στην εισαγωγή της, δεν είναι βιογραφία. Δεν θα μπορούσε άλλωστε να είναι. Δεν ξέρουμε τίποτε για τη ζωή του Έκτορα. Ξέρουμε μόνο όσα μας αναφέρονται στην Ιλιάδα κι αυτήν παρακολουθεί η Romilly για να μας δώσει, φωτισμένη με προεκτάσεις και δικά της σχόλια, αυτή τη ξεχωριστή επική φυσιογνωμία που είναι ο Έκτορας. Στέκεται ιδιαίτερα στην υψηλή τέχνη του Ομήρου που δεν βλέπει τον Έκτορα ως το μισητό εχθρό αλλά, αντίθετα, τον προβάλλει ως άνθρωπο, μια τραγική μορφή που από την αρχή του έργου πέφτει απάνω του η σκιά του θανάτου. «Ο νεαρός πρίγκιπας», «Ένας άνθρωπος ανάμεσα στους δικούς του: η πραότητα του Έκτορα», «Το τίμημα μιας απερισκεψίας», «Όταν εμπλέκονται οι θεοί», «Ο θάνατος του Έκτορα», είναι μερικά μόνο από τα κεφάλαια του βιβλίου, στα οποία με βάση πάντα τον Όμηρο, παρακολουθείται ο τραγικός αυτός ήρωας, στίχο με στίχο, λεπτό προς λεπτό σ' όλη την προδιαγεγραμμένη από τους θεούς μοιραία πορεία του, μια πορεία όμως που ο ίδιος δεν γνωρίζει, γι' αυτό και μέχρι τη τελευταία στιγμή ελπίζει. Είναι η άγνοια κάθε θνητού απέναντι στις δολοπλοκίες των θεών που αυξάνει τη συμπάθειά μας προς αυτόν καθώς ταυτιζόμαστε μαζί του στην άγνοια και την αδυναμία μας να αντιπαραθεθούμε στη μοίρα.

Ο ακαδημαϊκός Κωνσταντίνος Δεσποτόπουλος που προλογίζει την ελληνική μετάφραση του έργου καταλήγει ως εξής: «Ο Έλλην αναγνώστης, είμαι βέβαιος, όχι μόνο θέλγεται και συγκινείται και διδάσκεται, αλλά και φρονηματίζεται ισχυρά, με την ανάγνωση του ωραιότατου αυτού βιβλίου, εγκωμίου της τραγικής ευγένειας και ύμνου του ελληνικού ανθρωπισμού».

Η Jacqueline de Romilly, που ανάλωσε τη ζωή της στη μελέτη της αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, εκτός από πολλές άλλες διακρίσεις, ονομάστηκε δημότις Αθηναίων και το 1995 πολιτογράφηκε Ελληνίδα. Όμως Ελληνίδα υπήρξε πάντοτε με την αγάπη, το θαυμασμό, την ενασχόλησή της με κορυφαία δημιουργήματα του Ελληνικού πολιτισμού, τα οποία έφερε πιο κοντά μας, κάνοντάς μας κι εμάς να τα αγαπήσουμε περισσότερο.

Ο «Έκτωρ» της δεν είναι μόνο η παρουσίαση ενός λογοτεχνικού ήρωα, ούτε μόνο η εξύμνηση της τέχνης του Ομήρου. Είναι ταυτόχρονα η προβολή ενός προτύπου ανθρώπου, τόσο αναγκαίου στην ταραγμένη εποχή μας. Όπως η ίδια αναφέρει, «η εποχή μας, πιστεύω, αναγνωρίζει τον εαυτό της πρόθυμα στον Αλκιβιάδη, έχει όμως ανάγκη τον Έκτορα».

ΚΙΚΑ ΟΛΥΜΠΙΟΥ

Θανάση Παπαθανασόπουλου: «Ευκρίνεια» (ποιήματα).

Κυκλοφόρησε μέσα στο 1999 από τις εκδόσεις Καστανιώτη η συλλογή ποιημάτων του Θανάση Παπαθανασόπουλου «Ευκρίνεια».

Ο τίτλος πιστεύουμε ανταποκρίνεται πλήρως στο χαρακτήρα των ποιημάτων: απλά, εύληπτα, σύντομα, σου δίνονται άμεσα με την πρώτη ανάγνωση. Ποίηση χαμηλότονη, χωρίς εκρήξεις, σφραγίζεται με την ιδιοσυστασία και την αλήθεια του δημιουργού της. Σύντομα περιγραφικά στιγμότυπα τα ποιήματα, ενταγμένα σε χρόνο και τόπο υπό μορφή ημερολογίου, ορίζουν τα πράγματα, καθώς αναδύονται μέσ' από τα βιώματα και τις εσωτερικές ψυχικές αποχρώσεις του ποιητή.

Η συλλογή περιλαμβάνει πέντε ενότητες: Αθηναϊκός Νοέμβρης, Αλιεύματα Θερμαϊκού, Παρά-θέματα και δύο ποιήματα, 134 Χαϊκού και Φωνές από το κοιμητήρι της Περίστας.

Στην πρώτη ενότητα αγγίζουμε ως μοιραίο επακόλουθο της πορείας του κόσμου την απογύμνωση, τη φθορά, τα γεράματα, την αργοπορία, το θάνατο:

*7. Μόλις κηδέψαμε το γέροντα. Επιστρέφοντας
ο γιος του μας προσέφερε καφέ
στο μαγαζί που είχε ακόμα στην επιγραφή του
τ' όνομα του νεκρού.
Πολλοί είχαν την αίσθηση
πως τους σερβίριζε ο νεκρός αυτοπροσώπως.*

Αθήνα, 14.11.1993

Στο δεύτερο μέρος αποδίδεται ευκρινέστερη η δοκιμασία: ο άνθρωπος κάποτε σιωπά κατάπληκτος, «χάνει την κατεύθυνσή του και τότε τα πράγματα αναποδογυρίζουν, μαζί τους και οι λέξεις που τα προστατεύουν» και τότε καταφεύγει στο Λόγο να ζωντανέψει τη ζωή «που την πέτρωσε η Μέδουσα». Έντονα απηχείται εδώ η υπαρξιακή αγωνία.

*6. Εξασκημένος στη σιωπή δεν ήταν
μα ήρθε η ώρα εδώ πάνω να σωπάσει
να χάσει το βηματισμό που τον ξεχώριζε
να μπερδευτεί και να παραπατήσει
στους δρόμους του καινούριου του λαβύρινθου.*

Θεσσαλονίκη, 28.11.1993

Στα 134 Χαΐκού αποσταγματικά αιχμαλωτίζει ο ποιητής την ουσία των πραγμάτων στη μικρότερη δυνατή έκταση, σηματοδοτώντας συνάμα τις προεκτάσεις της: παραθέτουμε δείγμα από την ενότητα «Ευαγγελιστάριο σε 24 Χαΐκού».

*120 (20)
ΑΝΔΡΕΑΣ
Κοίταξε εντός του
σιωπηλός· τον σταύρωσε
η πολλή του αγάπη.*

*121 (21)
ΙΩΑΝΝΗΣ
Πολλή η αγάπη
μέσα του, μα και πολλά
τ' απωθημένα.*

Στο τελευταίο μέρος περιλαμβάνει πορτρέτα νεκρών θαμμένων στο κοιμητήρι της Περίστας που οι ίδιοι σκιαγραφούν τον εαυτό τους μ' έντονη σκωπτική διάθεση. Μεταφραστής του μεγάλου Αλεξανδρινού λυρικού Καλλιμάχου ο Θανάσης Παπαθανασόπουλος υιοθετεί την ευγενική λεπτότητα της τέχνης του όπως και τη λιτή συντομία της.

ΑΝΔΡΕΑΝΗ ΗΛΙΟΦΩΤΟΥ

Ειρήνης Φλώρου: «Γιάννης Τσαρούχης, η ζωγραφική και η εποχή του».

Δέκα χρόνια ακριβώς μετά το θάνατό του κυκλοφορεί το πιο πάνω βιβλίο της Ειρήνης Φλώρου, η οποία διδάσκει Ιστορία της Τέχνης στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας, και μας δίδει την ευκαιρία να γνωρίσουμε ιστορικά στο πλατύ κοινό, τον Τσαρούχη που δεν ξέραμε, παρά μόνο αποσπασματικά.

Το βιβλίο, που αποτελεί ένα πολύ ευχάριστο ανάγνωσμα, αποτελείται από 334 σελίδες και ανήκει στις Εκδόσεις Λιβάνη γνωστές για την εξαιρετική εργασία τους.

Ο τότε Υπουργός Πολιτισμού Ευάγγελος Βενιζέλος κατά τη διάρκεια της παρουσίασης του βιβλίου που έγινε την Τετάρτη 31 Μαρτίου 1999 στη «Στοά του Βιβλίου», είπε τα εξής για το βιβλίο:

«Σε κάνει να αντιληφθείς πόσο κοντά βρίσκεται η Ιστορία της Τέχνης με την πολιτική και κοινωνική ιστορία, με την ιστορία των ιδεών και των νοοτροπιών, με την αναζήτηση αυτού που θα λέγαμε νεοελληνική ιδεολογία.

Η Ειρήνη Φλώρου ομολογεί το βιωματικό κίνητρό της, στη συνέχεια όμως καθιστά τον Τσαρούχη και το έργο του μια έγχρωμη και αισθητικά γοητευτική οδό, μέσα από την οποία διαπερνά εγκαρσίως όλο το σώμα της νεοελληνικής ιστορίας και ιδεολογίας.

Το έργο του Τσαρούχη γίνεται έτσι ένα συμβολικό corpus επί του οποίου συγκροτείται η γνωστή, πλεονεκτική και θαυματουργός, αντίφαση μεταξύ της ανατολικότροπης και της δυτικότροπης προσέγγισης του συλλογικού μας εαυτού.

Η Ειρήνη Φλώρου χειρίζεται την ίδια τη νεοελληνική πραγματικότητα στην οποία είναι ενσωματωμένη τόσο η παράδοση όσο και ο κοσμοπολιτισμός, ως το μέγα σκηνικό του Τσαρούχη, που εμφανίζεται, και δικαίως, ως ένας από τους «αρχιερείς» της εθνικής μας αυτογνωσίας».

Αυτό που κατά τη γνώμη μας κάνει το έργο απαραίτητο για κάθε βιβλιοθήκη, πέραν των άλλων αρετών του, είναι η πλήρης εργογραφία και βιβλιογραφία που παρατίθεται, αναφορές και δημοσιεύσεις που αφορούν τον Τσαρούχη, γνωστά και αδημοσίευτα έργα του, εκθέσεις, συγγραφικό έργο, χρονολόγιο και ευρετήριο.

Όπως προείπαμε η παρουσίαση και η εκτύπωση του βιβλίου από τις εκδόσεις Λιβάνη είναι άψογη.

ΝΙΚΗ ΛΑΔΑΚΗ-ΦΙΛΙΠΠΟΥ

Κύπρου Χρυσάνθη: «Οκτώ ιστορίες του Αγώνα».

Η Κύπρος ήταν πάντα η κύρια πηγή έμπνευσης σε όλους τους τομείς της πολύπλευρης συγγραφικής δημιουργίας του Κύπρου Χρυσάνθη.

Ο αείμνηστος συγγραφέας είχε πάντα στον νου και στην καρδιά την πολύπαθη πατρίδα μας και στα έργα του προβάλλουν με ενάργεια οι αγώνες, τα πάθη, η ιστορία και η πολιτιστική παράδοση του Ελληνισμού.

Το 1993 ο Ελληνικός Πνευματικός Όμιλος Κύπρου εξέδωσε το βιβλίο του Κύπρου Χρυσάνθη «Οκτώ ιστορίες του Αγώνα», με χορηγία του Μιχαλάκη Τριανταφυλλίδη. Φέτος ο ΕΠΟΚ προχώρησε σε δεύτερη έκδοση του βιβλίου.

Χορηγοί της δεύτερης έκδοσης είναι ο Μιχαλάκης Τριανταφυλλίδης και ο Γιώργος Κ. Ιωαννίδης.

Στο βιβλίο, μια επιμελημένη έκδοση 60 περίπου σελίδων, δημοσιεύεται κατατοπιστικό προλογικό σημείωμα από το Διοικητικό Συμβούλιο του ΕΠΟΚ και οκτώ διηγήματα με θέματα από τον Αγώνα του 1955-1959.

Ο τόμος είναι αφιερωμένος στον Οικονόμο Παπασταύρο Παπαγαθαγγέλου. Η αφιέρωση γίνεται με ένα ωραίο επίγραμμα.

Ο Κύπρος Χρυσάνθης, που είχε διαπρέψει και στο διήγημα, παρουσιάζει με το γλαφυρό του ύφος και την άνεση στη χρήση των εκφραστικών μέσων, ιστορίες απλών ανθρώπων, οι οποίοι ενδυναμώνονται από το μεγαλείο του Αγώνα και επιτελούν το χρέος στην Πατρίδα με άκαμπτο φρόνημα και με ηρωισμό.

Πραγματικότητα και φαντασία συνδυάζονται αρμονικά για να γραφτούν οι οκτώ ιστορίες και να παρουσιαστούν στον αναγνώστη στο επίπεδο που προσφέρει η γραφίδα του Κύπρου Χρυσάνθη.

ΘΕΜΙΣ ΘΕΟΧΑΡΟΥΣ

«Πνευματική Κύπρος», τεύχος 388-390.

Το πρώτο τεύχος της «Πνευματικής Κύπρου» που κυκλοφόρησε μετά τον θάνατο του Κύπρου Χρυσάνθη είναι αφιερωμένο στον ιδρυτή και διευθυντή του περιοδικού.

Ο αξέχαστος λογοτέχνης άφησε έργο πλούσιο και πολυσχιδές και μνήμη αγαθή. Το έργο, την προσφορά και την προσωπικότητα του εξαίρουν οικείοι, φίλοι και εκτιμητές με κείμενά τους που δημοσιεύονται στο τεύχος 388-390 του περιοδικού.

Τα κείμενα αυτά, μαζί με κείμενα του Κύπρου Χρυσάνθη, δίνουν μια εικόνα της μεγάλης συμβολής του στα ελληνικά Γράμματα, καθώς και στην πολιτιστική και κοινωνική ζωή. Είναι ένα αφιέρωμα αντάξιο του τιμωμένου. Οφείλεται λοιπόν, έπαινος σε όλους όσους συνέβαλαν με οποιονδήποτε τρόπο στην έκδοση του τεύχους.

Το αφιέρωμα περιλαμβάνει λογοτεχνικά κείμενα, επικηδείους, κείμενα με αφορμή τον θάνατο του λογοτέχνη, αναφορές από εφημερίδες, και περιοδικά, πρώτες αποτιμήσεις του έργου και της προσφοράς του, αναμνήσεις, αποχαιρετισμούς, ειδήσεις και πληροφορίες για τιμητικές εκδηλώσεις, ομιλίες και μηνύματα για τη μεγάλη απώλεια.

Δημοσιεύονται, επίσης, ποιήματα του Κύπρου Χρυσάνθη και ένα κείμενό του με τον τίτλο «Νύξεις και εξομολογήσεις πάνω στο έργο μου».

Τα κείμενα για τον Κύπρο Χρυσάνθη, γραμμένα από γνωστές προσωπικότητες του καθόλου ελληνικού χώρου, καθώς και ένα κείμενο του Ιταλού Ελληνιστή Μικέλε Ιαννέλλι παρουσιάζουν με ενάργεια το έργο και την προσφορά του αιμνηστού λογοτέχνη. Είναι γραμμένα με αγάπη, με σεβασμό, με συγκίνηση και με γνώση.

Ξεχωριστή συγκίνηση προκαλούν και τα κείμενα του Κύπρου Χρυσάνθη, στα οποία αποτυπώνεται το λογοτεχνικό του χάρισμα, η βαθιά αγάπη του για ό,τι ελληνικό, το ήθος, η ευγένεια της ψυχής του και η γλυκύτητα του χαρακτήρα του.

ΘΕΜΙΣ ΘΕΟΧΑΡΟΥΣ

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ «ΟΜΙΛΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΝΕΩΣΕΩΣ»

Ο «Όμιλος Πνευματικής Ανανέωσης», ο «Σύνδεσμος Βιβλιοφίλων Κύπρου» και ο Οίκος Κυπριακών και Κυπριολογικών εκδόσεων «ΜΑΜ» οργάνωσαν εκδήλωση στην Αθήνα με σκοπό την προβολή του έργου και της προσφοράς του Ο.Π.Α.

Η εκδήλωση έγινε το Σάββατο 19 Ιουνίου 1999, στις 7.30 μ.μ. στην Αίθουσα Λόγου της «Στοάς του Βιβλίου» (Πεσμαζόγλου 5, Αθήνα). Κατ' αυτήν η φιλόλογος Ανδρεανή Ηλιοφώτου, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Ο.Π.Α., ανέπτυξε το θέμα: «Όμιλος Πνευματικής Ανανέωσης, 23 Χρόνια Πνευματικής Παρουσίας».

Η ομιλήτρια, ύστερα από σύντομη αναφορά στο ιστορικό ίδρυσης και τους σκοπούς του σωματείου, στάθηκε κυρίως στις εκδόσεις του Ομίλου, στα δεκαοκτώ δηλαδή τεύχη της «Κυπριακής Μαρτυρίας», ετήσιας έκδοσης του σωματείου και διαιρώντας τα σε τρεις θεματικές ενότητες εξέθεσε σύντομα και ουσιαστικά το περιεχόμενο της καθεμιάς. Αναφέρθηκε επίσης στις εκδόσεις της δεύτερης σειράς με το γενικό τίτλο «Λογοτεχνία και Δοκίμια» που εγκαινίασε ο Ο.Π.Α. το 1997. Σ' αυτήν εκδόθηκαν ως τώρα δύο τόμοι έργων του Αρχιμανδρίτη Λεόντιου Χατζηκώστα: τα «Διηγήματα» και τα «Εόρτια Σονέττα».

Τέλος εξέθεσε την όλη δράση του σωματείου που συνίσταται στην οργάνωση Σεμιναρίων-Συνεδρίων, συνεστιάσεων-διαλέξεων, συζητήσεων στρογγύλης τραπέζης και τιμητικής αναγνώρισης επίλεκτων πνευματικών ανθρώπων του τόπου μας.

Η εκδήλωση υπήρξε απόλυτα επιτυχής και από πλευράς προσέλευσης και επιπέδου του ακροατηρίου, αφού την παρακολούθησαν πολλοί πνευματικοί άνθρωποι, λογοτέχνες, εκπαιδευτικοί συνεργάτες της «Κυπριακής Μαρτυρίας» και από πλευράς επάρκειας και ικανοποίησης των συγκεντρωθέντων, αφού όλοι στο τέλος εξέφρασαν την ευαρέσκειά και τον ενθουσιασμό τους για όσα ακούστηκαν.

Μετά την ομιλία οι παρευρισκόμενοι είχαν την ευκαιρία να δουν και ν' αγοράσουν τις εκδόσεις του Ομίλου, που είχαν εκτεθεί σε κατάλληλα διαμορφωμένο γι' αυτό το σκοπό χώρο, σε διπλανή αίθουσα.

Η όλη εκδήλωση έκλεισε με δεξίωση.

ΑΝΔΡΕΑΝΗ ΗΛΙΟΦΩΤΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Το Σάββατο 13 Μαρτίου 1999 και ώρα 18.00 πραγματοποιήθηκε εκδήλωση στην Αίθουσα Λόγου της «Στοάς του Βιβλίου» με θέμα: «*Ελληνικός Πνευματικός Όμιλος Κύπρου: 53 χρόνια προσφοράς με ειδική αναφορά στα χρόνια της αποικιοκρατίας*». Την εκδήλωση οργάνωσαν ο Ελληνικός Πνευματικός Όμιλος Κύπρου, ο Σύνδεσμος Βιβλιοφίλων Κύπρου και ο Οίκος των Κυπριακών & Κυπριολογικών Εκδόσεων «ΜΑΜ». Στην εκδήλωση εκτέθηκαν οι εκδόσεις του Ε.Π.Ο.Κ. (1947-1998).

Το Πρόγραμμα περιελάμβανε:

1. Σύντομη εισαγωγική ομιλία από τον εκπρόσωπο του Οίκου των Κυπριακών & Κυπριολογικών Εκδόσεων «ΜΑΜ» κ. Μίκη Μιχαηλίδη που είχε και την πρωτοβουλία της οργάνωσης της εκδήλωσης.

2. Χαιρετισμό από τη Μορφωτική Ακόλουθο της Κυπριακής Πρεσβείας κα Ελένη Αντωνιάδου.
3. Χαιρετισμό από τον εκπρόσωπο του Συνδέσμου Βιβλιοφίλων Κύπρου Δρα Γεώργιο Κιτρομηλίδη, Επιθεωρητή Φιλολογικών Μαθημάτων.
4. Ομιλία από τον Πρόεδρο του Ε.Π.Ο.Κ. Δρα Κώστα Ε. Χατζηστεφάνου, τ. Αναπληρωτή Καθηγητή της Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών και Δ/ντή του Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ με θέμα: «Ελληνικός Πνευματικός Όμιλος Κύπρου: 53 χρόνια Προσφοράς με ειδική αναφορά στα χρόνια της Αποικιοκρατίας».

Όπως όλοι γνωρίζουμε ο Ε.Π.Ο.Κ. ιδρύθηκε το 1947 και έχει μια πλούσια πνευματική, πολιτιστική και εθνική δράση πέραν του μισού αιώνα. Συνέβαλε αποφασιστικά στην καλλιέργεια των ελληνικών γραμμάτων από τους αρχαίους χρόνους ως σήμερα, στη σύσφιξη των Πνευματικών δεσμών της Κύπρου με την υπόλοιπη Ελλάδα και τον Απόδημο Ελληνισμό, στην ανάπτυξη της Πνευματικής ζωής της Κύπρου και την τόνωση του εθνικού φρονήματος σε χρόνους δύσκολους για την Κύπρο.

Υπήρξε έπαλξη πνευματικών και εθνικών αγώνων, πιστός συμπαραστάτης της Εθναρχούσας Εκκλησίας της Κύπρου.

Στην εκδήλωση παρέστησαν ακαδημαϊκοί, καθηγητές Πανεπιστημίων, δημοσιογράφοι, πνευματικοί άνθρωποι και καλλιτέχνες.

Το Δημοτικό Κέντρο Μελέτης Νεοελληνικής Λογοτεχνίας «Γιάννης Χατζίνης» σε συνεργασία με τον Νέο Πνευματικό Κύκλο Καλλιθέας στα «Αφιερώματα της Πέμπτης» οργάνωσαν εκδήλωση την Πέμπτη 15 Απριλίου 1999 και ώρα 7.00 μ.μ. για να τιμήσουν την προσφορά στη ζωή και τα γράμματα του Κύπριου Λογοτέχνη ΚΥΠΡΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΗ με κύρια ομιλήτρια την κα Νίκη Λαδάκη-Φιλίππου με θέμα: «Κύπρος Χρυσάνθης. ο τρυφερός τραγουδιστής της Τριανταφυλλένης». Στην εκδήλωση μίλησαν επίσης οι Δημήτρης Καραμβάλης και Μαρία Ράλλη-Υδραίου. Ποιήματα απήγγειλαν οι Δημήτρης Πετράτος, η Βασιλική Λεονταρίτη και η Βίκυ Γεωργέττη. Στην εκδήλωση παρίσταντο ο Δήμαρχος Καλλιθέας, ο Αντιδήμαρχος Καλλιθέας, δ/ντές Λογοτεχνικών Περιοδικών και πολλοί ποιητές και καλλιτέχνες. Στην εκδήλωση διαβάστηκε χαιρετισμός της κας Λούλλας Χρυσάνθη από τον Πρόεδρο του Πνευματικού Κύκλου Καλλιθέας κ. Γιάννη Πετριτάκη.

Ο Σύνδεσμος Βιβλιοφίλων Κύπρου και ο Οίκος των Κυπριακών & Κυπριολογικών Εκδόσεων «ΜΑΜ» οργάνωσαν στις 24 Απριλίου 1999 στην Αίθουσα Λόγου της «Στοάς του Βιβλίου» στην Αθήνα Ημερίδα Κυπριακής Λογοτεχνίας αφιερωμένης στην Κυπριακή Πεζογραφία

Το πρόγραμμα περιελάμβανε:

- A. Σύντομη εισαγωγική ομιλία από τον εκπρόσωπο του Οίκου των Κυπριακών & Κυπριολογικών Εκδόσεων «ΜΑΜ», κ. Μίκη Μιχαηλίδη.
- B. Χαιρετισμό από τον εκπρόσωπο του «Συνδέσμου Βιβλιοφίλων Κύπρου» κ. Γεώργιο Κιτρομηλίδη.

Γ. Ομιλίες

- (α) Εισήγηση για τη σύγχρονη Κυπριακή πεζογραφία από τον κ. Γιώργο Κ. Ιωαννίδη
- (β) Εισήγηση με θέμα «Γιώργος Φιλίππου-Πιερίδης, το σκληρό διαμάντι της Κυπριακής Πεζογραφίας» από την κα Νίκη Λαδάκη-Φιλίππου.

Δ. Παρουσίαση πρόσφατων κυπριακών εκδόσεων

- (α) κα Μαρία Μιχαηλίδου
 1. Εκδόσεις Διασποράς, «Νίκος Νικολαΐδης ο Κύπριος» 1998
 2. Άννας Καλογήρου-Παύλου «Γεύση από Νεράτζι» 1998
- (β) Δρ Γιώργος Κιτρομηλίδης
 1. Γιώργου Κωνσταντή «Η χρησιμότητα της σωπής» 1998
 2. Ευγενίας Παλαιολόγου-Πετρώνδα «Προσωπογραφίες» 1998
- (γ) κα Μαρούλα Παΐκου
 1. Κύπρου Χρυσάνθη «Μικρές ιστορίες για μεγάλα παιδιά» 1997
 2. Μυριάνθης Παναγιώτου «Γράμμα στον αγνοούμενο» 1997

Στην εκδήλωση παρέστησαν ακαδημαϊκοί, καθηγητές Πανεπιστημίου Αθηνών, δημοσιογράφοι, συγγραφείς, καλλιτέχνες.

Στις 15 Μαΐου 1999 ημέρα Σάββατο και ώρα 19.30 εορτάστηκαν τα 17 χρόνια προσφοράς στην Κυπριακή Βιβλιογραφία της Βιβλιογραφικής Εταιρείας Κύπρου. Η εκδήλωση οργανώθηκε από τη Βιβλιογραφική Εταιρεία Κύπρου, τον Σύνδεσμο Βιβλιοφίλων Κύπρου και τον Οίκο των Κυπριακών και Κυπριολογικών Εκδόσεων «ΜΑΜ» στην Αίθουσα Λόγου της «Στοάς του Βιβλίου», Πεσμαζόγλου 5, Αθήνα. Το πρόγραμμα περιελάμβανε σύντομη εισαγωγική ομιλία από τον εκπρόσωπο του Οίκου των Κυπριακών & Κυπριολογικών Εκδόσεων «ΜΑΜ», κ. Μίκη Μιχαηλίδη. Χαιρετισμό από την εκπρόσωπο του «Συνδέσμου Βιβλιοφίλων Κύπρου» κα. Νίκη Λαδάκη-Φιλίππου. Ομιλία με θέμα «Βιβλιογραφική Εταιρεία Κύπρου, 17 χρόνια προσφοράς στην Κυπριακή Βιβλιογραφία από τον κ. Ανδρέα Χατζηθωμά. Τόσο η κα Φιλίππου όσο και ο κ. Χατζηθωμάς εξήραν τον ρόλο του αείμνηστου Κύπρου Χρυσάνθη στην ίδρυση της Βιβλιογραφικής Εταιρείας.

ΝΙΚΗ ΛΑΔΑΚΗ-ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΥΠΡΙΩΝ - ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΕ ΚΥΠΡΙΟΥΣ

Σύγχρονη αγέλη: Ιαν.-Φεβρ. 1999: γράφει ο Μιχ. Μαραθεύτης «Η δύναμη της Πίστης» και Μαρτίου Απριλίου-Μαΐου.

Νουμάς: Ιαν.-Φεβρ. 1999. Ποίημα «Το τείχος» Μόνας Σαββίδου Θεοδούλου και Αντώνη Στυλιανάκη. «Ένα οδόφραγμα γεμάτο τριαντάφυλλα».

Δελτίο Κυπριακής Επιτροπής Ουνέσκο: γράφει ο Νίκος Παναγιώτου για τον Κύπρο Χρυσάνθη (Αγγλικά).

Φηγός: Φθινόπωρο 98 – Χειμώνας 99: ποίημα Κυριάκου Χαραλαμπίδη: «Δεκατέσσερις επισκέπτες».

Κασταλία: Ιαν.-Απριλίου 1999: σελίδες αφιερωμένες στον Κύπρο Χρυσάνθη παρμένες από το Αφιέρωμα της «Πνευμ. Κύπρου» και ποίημα του Ιάσονα Ευαγγέλου «Ποιητικό Ψηφιδωτό της Κύπρου» αφιερωμένο στη μνήμη του Κύπρου Χρυσάνθη.

- SILARUS* αρ. 203-204 Maggio-Agosto 1999: γράφει ο Γεώργιος Χατζηκωστής για το "Circo nella Letteratura" του Michele Iannelli.
- Επικοινωνία Λογοτεχνών*: Φεβράρης-Μάρτης 1999: παρουσιάζει το 388-390 τεύχος της «Πνευματικής Κύπρου».
- Νέα Εστία*: Ιούνιος 1999: υπάρχει το διήγημα του Σάββα Παύλου «Η Εντελχουάνα».
- Στην εφημερίδα «Κυριακάτικα Αιολικά» Ν. Λέσβου 27.6.99 στην σελ. Πολιτισμός υπάρχει βιβλιοκριτική στο Αφιέρωμα της «Πνευματικής Κύπρου» στον Κύπρο Χρυσάνθη του Παν. Παρασκευαΐδη.
- Νουμάς*: Μάρτιος-Απρίλιος. Υπάρχει κείμενο της Αγγελικής Στεργίου «Κύπρος το Προδομένο Νησί» και κείμενο του Δώρου Χρίστη «Ο Άνθρωπος του Πνεύματος».
- Στο περιοδικό *Νέα Αριάδνη*: Απριλίου-Ιουνίου 1999: Αναφορά στο αφιέρωμα στον Κύπρο Χρυσάνθη της «Πνευματικής Κύπρου», το ποίημα *Παράκληση* του Κύπρου Χρυσάνθη, το ποίημα *Μνήμη* στον Κύπρο Χρυσάνθη της Νίκης Λαδάκη Φιλίππου, το ποίημα *Κύπρος του 1973* του Ν. Κρανιδιώτη και το ποίημα του Κώστα Μόντη *Άγνωστος Αγωνιστής*. Υπάρχει και αναφορά στις εκδηλώσεις στο «Σπίτι της Κύπρου» στην Αθήνα.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- Γραφή*: Περιοδικό Δήμου Λαρίσης Άνοιξη 1999.
- Συγκομιδή*: Περιοδικό Θέκλειου Γυμνασίου.
- Δαυλός*: Ιούνιος 1999 και Ιούλιος 1999.
- Φύσις και Ζωή*: Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου - Μαρτίου 1999.
- Τριφυλιακή Εστία*: Ιανουάριος- Φεβρουάριος -Μάρτιος 1999. Απρίλιος-Μάιος-Ιούνιος 1999.
- Ενημερωτικό Δελτίο Υπουργείου Ανάπτυξης, Έρευνας και Τεχνολογίας Ελλάδος*: Μάιος-Ιούνιος 1999,
- Μαθητική Εστία*: Παγκυπρίου Γυμνασίου 1999.
- Νέα Εστία*: Ιουλίου-Αυγούστου 1999.
- Νέα Εποχή*, Μάιος-Ιούνιος 1998 και 1-2 (1999).
- Πόρφυρας*: Απρίλιος-Ιούνιος 1999.
- Ελεύθερο Πνεύμα*: τόμος 13ος, 1999.
- Σύγχρονη Σκέψη*: Μάιος-Ιούνιος 1999.
- Φύσις και Ζωή*: Ιαν.-Φεβρ.-Μάρτιος 1999.
- Εφημερίδα των Αιγυπτιατών*: Μάιος 1999.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ:

- Γ. Κιτρομηλίδης: Ξάνθος Λυσιώτης, δέκα χρόνια από την αποδημία του.
- Εταιρικά Σχολεία Ουνέσκο Κύπρου: Τα Παγκύπρια Συμπόσια των Εταιρικών Σχολείων Ουνέσκο 1997-1998.
- Δημ. Βαλασκαντζή: Εγώ τα νέα Σύνορα.
- Τάσου Αριστοτέλους: Ποιητικό Αφιέρωμα στον Εθνάρχη Μακάριο τον Γ', Λεμεσός 1999.
- Κυπριακή Μαρτυρία: Αφιέρωμα στον Απελευθερωτικό Αγώνα της ΕΟΚΑ: Σαραντά χρόνια μετά. Έκδοση Ομίλου Πνευματικής Ανανεώσεως, Λευκωσία 1999.
- Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού: Οδηγός για την αναγνώριση και αντιμετώπιση της κακοποίησης και παραμέλησης του παιδιού, Αθήνα 1998.

- Μίμη Ιακωβίδη: «Η Συνέχεια», ποιήματα, Λεμεσός 1999, «ΕΩΣ την ΕΞΟΔΟ», ποιήματα, Λεμεσός 1999.
- Ανέμη: Επιθεώρηση Κυπριακής Παιδικής Λογοτεχνίας, 1998, αφιέρωμα στον Κύπρο Χρυσάνθη.
- Σύνδεσμος: Ιουνίου-Ιουλίου 1999.
- Cyprus το Day: Ιανουαρίου-Μαρτίου 1999
- Λούλλα Δ. Κωνσταντινίδου: Τρεχαντήρι του νου (Πεξοί Ρυθμοί, Αθήνα «Νέα Σκέψη»).
- Ιωάννου Θεοδωρακόπουλου: Η θέσις του Ελληνισμού εις τον σύγχρονον κόσμον (Ανατύψεις εκ του περιοδικού «Παρνασσός», τόμ. ΙΓ', Αριθμ. 4). Ακαδημία Αθηνών.
- Λούλλα Δ. Κωνσταντινίδου: Άγιον Όρος (Ανθολογία λογοτεχνικών κειμένων). Ταξιδιογραφία-Ποίηση-Δοκίμιο 1998.
- Κώστα Σπανού: Τα ονόματα των Λαρισαίων Σεργεζήδων και Τακατζήδων (1714-1777) Λάρισα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ (συνέχεια)

Άντρέας Μαράς: Το πάλεμα	86
Michele Mondo (μτφ. Γ. Χατζηκωστής): Τέσσερα ποιήματα	87
Κύπρος Χρυσάνθης: Άπλά Έπεισόδια	90
Κύπρος Χρυσάνθης: Μελαγχολικά	91
Γλαῦκος Άντωνιάδης: Ή κυρία Μαρή	93
Άντωνάκης Εὐγενίου: Kate	96
Χρυσόθεμης Χατζηπαναγή: Άνάθημα στην ποιητική ψυχή του Άντρεά Χριστοφίδη	99
Δημήτρης Καραμβάλης: Ό Κύπρος Χρυσάνθης ως χρονογράφος	103
Μαρία Ράλλη-Ύδραίου: Ή φιλοσοφία της ποίησης του Κ. Χρυσάνθη	105
Γιώργος Καλλέγιας: «Όυρανέ μου»	109
Δημήτρης Γ. Δήμου: Νίκος Σκαλκώτας	112
Γιώργος Πετρόπουλος: Ό χρόνος στην ποίηση της Ρούλας Ίωαννίδου-Σταύρου	117
Γιώργος Καλλέγιας: Ναδίνα Ν. Δημητρίου	119
Ντίνος Παναγιωτόπουλος: Χαιρετισμός...	121
Νίτσα Τουσούλη: Κορίνθιοι λογοτέχνες γράφουν για την Κύπρο	122

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ -Γ. Χατζηκωστής: Άριστεία Γραμμάτων και Τεχνών 1998. - Ρούλα Ίωαννίδου-Σταύρου: Άναγόρευση του Μιχαλάκη Ι. Μαραθεύτη σε επίτιμο διδάκτορα του Πανεπιστημίου Πατρών. - Ε.Ν. Μόσχος: Κύπρου Χρυσάνθη, Πάθος για ένα λεύτερο οὐρανό. - Κίκα Όλυμπίου: Α. Τουμάζου-Καλογεροπούλου, Φοίβη, Jacqueline de Romilly, Hector. - Άνδρεανή Ήλιοφώτου: Θανάση Παπαθανασόπουλου, Εὐκρίνεια. - Ειρήνη Φλώρου: Γιάννης Τσαρούχης, ή ζωγραφική και ή εποχή του. - Θέμις Θεοχάρους: Κύπρου Χρυσάνθη, Όκτώ Ιστορίες του Άγώνα, Πνευματική Κύπρος 388-390. - Άνδρεανή Ήλιοφώτου: Έκδήλωση στην Άθήνα για τον Ο.Π.Α. - Νίκη Λαδάκη-Φιλίππου: Άπό την Άθήνα. ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΥΠΡΙΩΝ - ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΕ ΚΥΠΡΙΟΥΣ. - ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ. - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ.

Τυπώθηκε στα
Τυπογραφεία-Λιθογραφεία
«ΘΕΟΠΡΕΣ» Λτδ.,
Τηλ. 674940 - 678883
Λευκωσία

